

WUNLUMBOLO

sewə kongbanja

Sewə wi nawa senre

Wunlumbolo sewə kongbanja wi yen na para Izirayeli woolo pe wunluwɔ senre to na, to nda tì peli wa Samiyeli seweele pe ni. Wunlumbolo sewə pàa wi kòn shyen paa Samiyeli sewə wi yen, katugu wi saa ya ko selege sewə ña pe ma migi wi nunjba ni.

Wa wunlumbolo sewə wi ni, pe wunlumbolo pe ni fuun nunjba nunjba pe yinwege ki cancan ma wele, ma yala pe yen sinmbele Yenjèle li ni yegé ñga na ko ni. Tara tìla pye na yçngó na kee yegé, ma yala tara woolo pàa pye na nuru Yenjèle li yeri yegé ñga ni ko ni. Eén fɔ pe yarisunndo gbogowɔ po naa pe mbalogowo po maga kan pe juguye pe ma ya pe ni. Yenjèle làa li yɔn senre yofenne fanjga fenne torogo paa Eli yen, pe pan pe wunlumbolo pe nawa to ñga laa jaa paa piin ki ni.

Wunlumbolo sewə kongbanja wi senre tì kòn ma yiri kɔnsaga taanri.

Sewə wi kɔnsaga kongbanja (1--2) ko yen na para wunlunaja Davidi wi yegèle punjo wogolo koro senre na. Wi pinambyɔ Salomɔ wila kaa cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Wa wi kɔnsaga shyen wogo ki ni (3--11), Salomɔ wi wunluwɔ pi senre ti yegé yo wa. Wila penjagbɔrɔ ta, a wi mege kì yiri. Wila sherigo gbogɔ kan wa Zheruzalemu ca. Konaa ki ni fuun, wa Salomɔ wi yinwege ki kɔsaga yeri, wila kaa pye mbasinjé Yenjèle li ni na wi jeele pe yarisunndo ti gbogo. A Salomɔ wì si kaa ku, a wi pinambyɔ Orobowanu wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Wa sewə wi kɔnsaga taanri wogo ki ni (12--22), Izirayeli tara tì kòn shyen. Nda pàa pye na yinri Zhuda tara to la pye wa yɔnlɔparawa kalige kɛ̄ yeri, nda pàa pye na yinri Izirayeli tara to la pye wa yɔnlɔparawa kamenjé kɛ̄ yeri. Izirayeli tara wunlumbolo pe ni fuun pàa je Yawe Yenjèle li na, ma saa na yarisunndo ta yegé gbogo. Eén fɔ Zhuda tara wunlumbolo pe gbɔwɔ la taga Yawe Yenjèle, pe Yenjèle li na.

Sewə wi yen ma kɔnlɔ yegé ñga na

Salomɔ wila cen wunluwɔ pi na wa Davidi wi yɔnlɔ 1--2

Salomɔ wi wunluwɔ sanga 3--11

Salomɔ wi wunluwɔ pi lesanga fee wi ni 3--4

Salomɔ wila sherigo gbogɔ ki kan 5.15--8.66

Yenjèle làa yɔn fɔlɔ le Salomɔ wi yeri 9.1--28

Saba tara wunlunjɔ wila saa Salomɔ wi shari 10.1-29
 Salomɔ wi mbasinme konaa wi kunwɔ 11.1-43
 Izirayeli tara wunluwɔ pìla kɔn shyen 12-22
 Izirayeli woolo pàa yiri ma je Orobowamu wi na 12.1-33
 Yenjelə yɔn senre yofenne pàa para ma wa Yerobowamu wi na 13.1-34
 Zhuda tara naa Izirayeli tara wunlumbolo 14-16
 Yenjelə yɔn senre yofɔ Eli wi wagati 17-19
 Wunlunaŋa Ashabu wo naa wunlunjɔ Yezabeli 20.1--22.40
 Zhozafati naa Ahaziya pe kala 22.41-54

SALOMɔ WILA CEN WUNLUWɔ PI NA WA DAVIDI WI CNGY

1--2

Wunlunaŋa Davidi wi lelewé kala

1 ¹Wunlunaŋa Davidi wila le fɔ jenjɛ ma yinwetɔnlɔgɔ ta. Pàa pye naa tɔnni paritɔnnjɔ ni, een fɔ konaa ki ni fuun, ko na ya mbe were ti laga wi na. ²A wi tunmbyeele pè suu pye fɔ: «Wunlunaŋa, we tafɔ, ki yaga we sa sumboro naŋa mbajeen wa lagaja ma kan, wi pan wila tunjgo piin ma kan konaa wila ma kɔrɔsi. Ki sumboro naŋa mbajeen wi yaa la sinlɛ ma tanla, pa kona wunlunaŋa, we tafɔ, ma were ti yaa laga ma na.» ³A pè si saa yanri wa Izirayeli* tara ti lagapyew ki ni mbe sumboro tiyɔon wa lagaja. A pè si saa Sunemu ca fenne

sumboro Abishagi wi yan, mæe pan wi ni wa wunlunaŋa wi yeri. ⁴Ki sumborombyɔ wila pye ma yɔn fɔ jenjɛ. Wila pye na wunlunaŋa wi kɔrɔsi, na tunjgo piin wi kan. Eεn fɔ wunlunaŋa wi sila wi jen jɛlɛ.

Adoniya wila pye na jaa mboo yee pye wunluwɔ

⁵Ki wagati wi ni, Davidi wila pinambyɔ ña se wi jɔ Hagiti wi na, Adoniya we, wi nee wi yee gbogo na yuun fɔ: «Muwi mi yaa cen wunluwɔ pi na.» Wila wotoro ña shɔn maa tilele wa lagaja, naa shɔn lugufenne ni konaa nambala nafa shyen ma yiri ke ni, a poro na fee wi yegɛ†. ⁶Wi yinwege piliye yi ni, wi to wi sila wi yeri nakoma mbe senjgbanra yo wi ni mbe yo fɔ: «Yinji maa piin yeen?» Adoniya wila yɔn fɔ jenjɛ. Wo pàa se ma taga Abisalɔmu wi na. ⁷A Adoniya wì si saa para Zeruya pinambyɔ Zhouabu† wi ni konaa saraga wɔfɔ* Abiyatari wi ni. A

†1.5: 1 Sami 3.4.

†1.7: Zhouabu wila pye Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ ñgbeleye yi to.

poro si gbogolo wi ni mboo saga.
⁸Ἐεν ἕστι, saraga ωφέ Zadoki, naa Yehoyada pinambyč Benaya†, naa Yenjelē yὸn senre yofč* Natan, naa Shimeyi naa Ereyi konaa Davidi wi lenambala welimbēle pe ni, poro sila gbogolo Adoniya wi ni.

⁹Pilige ka, a Adoniya wì si simbaala naa sikaala, naa nere konaa napire nda tì tɔrɔ ta wɔ saraga* wa Zoheleti sinndelege ki tanla†, ko ḥŋa ki yεn wa Eni Oroguweli pulugo ki tanla we. A wì suu to seyenle, wunlunaŋja wi pinambiile wele, pe ni fuun pe yeri wa ki saraga suro liwen pi na, konaa Zhuda tara nambala pe ni fuun pe ni, wunlunaŋja wi tunmbyele wele.¹⁰Ἐεν ἕστι wi sila yεnle mbe Yenjelē yὸn senre yofč Natan, naa Benaya, naa lenambala welimbēle poro naa wi to seyenle Salomč wi ni poro yeri.

Natan naa Batisheba pàa saa para Davidi wi ni

¹¹Kona, a Natan wì si saa Salomo wi nɔ Batisheba† wi pye fɔ: «Μεε ki logo mbe yo fɔ Hagiti pinambyč Adoniya wùu yεe pye wunluwɔ, ma si yala we tafč Davidi wi woro ki jenme? ¹²Koni, ta nuru na yeri, mi yaa ma yeri senre ta ni, jaŋgo mɔɔ yεe go shɔ konaa mbɔɔn pinambyč Salomč wi go shɔ fun.

¹³Kari wa wunlunaŋja Davidi wi

yeri ma saa pye fɔ: «Ε, wunlunaŋja, na tafč, mboro ma màa wugu mi ḥŋa ma kulojč na kan ma yo fɔ na pinambyč Salomč wo wi yaa ka pye wunluwɔ ma puŋgo na le? Fɔ wo wi yaa ka cen wunluwɔ pi na ma yɔnlɔ? Μελε, a Adoniya wo si pye wunluwɔ? ¹⁴Wele, mbɔɔn ta maa para wunlunaŋja wi ni sanga ḥŋa ni, mi jate mi yaa ye wa mbɔɔn senre ti kan fanŋga ni.» »

¹⁵Kona, a Batisheba wì si kari wa wunlunaŋja wi yumbyč wi ni. Ma si yala wunlunaŋja wila le fɔ jenje, a Sunemu ca fenne sumborø Abishagi wi nee tunŋgo piin wi kan.¹⁶ A Batisheba wì si sogo maa kanŋguuro ti kan wunlunaŋja wi yεgε sɔɔgɔwɔ. A wunlunaŋja wì suu yewe ma yo fɔ: «Yingga maa jaa?»

¹⁷A wì suu yὸn sogo ma yo fɔ: «Na tafč, màa wugu mi ḥŋa ma kulojč na kan Yawe Yenjelē, ma Yenjelē li mege ki na ma yo fɔ ma pinambyč Salomč wo wi yaa pye wunluwɔ ma puŋgo na, mbe cen wunluwɔ pi na ma yɔnlɔ. ¹⁸Ἐεν ἕστι, konaa ki ni fuun, Adoniya wùu yεe pye wunluwɔ koni, ma si yala wunlunaŋja, na tafč, ma woro ki jenme. ¹⁹Wì nere naa napire nda tì tɔrɔ konaa simbaala legere wɔ saraga. Wì wunlunaŋja wi pinambiile pe ni fuun pe yeri ki suro liwen pi na, naa saraga ωφέ Abiyatari wi ni konaa malijgbɔɔnlo

^{†1.8:} Benaya wìla pye Davidi wi malijgbɔɔnlo welimbēle wo wa; puŋgo na wo wi mbaa ka pye malijgbɔɔnlo pe to wa Zhouabu wi yɔnlɔ.

^{†1.9:} Adoniya wìla yaayoro ti wɔ saraga mbege naga fɔ wo wi yaa cen wunluwɔ pi na.

^{†1.11:} 2 Sami 12.24.

to Zhouabu wi ni. Eén fō wii ma tunmbyee Salomō wo yeri.²⁰ Eén fō, wunlunaja, na tafō, mboro Izirayeli woolo pe ni fuun pe yen na wele, jaingo lere ḥa wi yaa cen wunluwō pi na, na tafō ma yonlō, maga yo maga filige pe kan.²¹ Nakoma, wunlunaja, na tafō, na maga ka ku mbe taga wa ma teleye pe na, pa kona pe yaa ka mi naa na pinambyō Salomō wi ni we jōlō paa kapege pyefenne yen.»

²² Maga ta Batisheba wila pye na para wunlunaja wi ni bere, a Yenjelē yon senre yofō Natan wì si gbōn teere.²³ A pè sigi yo wunlunaja wi kan ma yo fō: «Wele, Yenjelē yon senre yofō Natan wì pan laga.» A Natan wì si ye wa wunlunaja wi kɔrɔgō, mee fōli maa yegē ki jiile wa tara wunlunaja wi yegē sɔgɔwō maa gbɔgō.²⁴ Ko puŋgo na, a Natan wì sho fō: «E, wunlunaja, na tafō, ki cen mboro màa ki yo ma yo fō Adoniya wi yaa ka pye wunluwō ma puŋgo na, mbe cen wunluwō pi na ma yonlō ke!²⁵ Katugu nala wì yiri ma kari sa nere, naa napire nda tì tɔrɔ konaa simbaala naa sikaala legere wō saraga. Wì wunlunaja wi tunmbyeele pe ni fuun pe yeri ki suro liwen pi na, naa maliŋgbɔnūlō teele poro naa saraga wōfō Abiyatari wi ni. Pe mbele wa, pe yen na nii, na woo wa wi yegē sɔgɔwō na yuun fō: «Yenjelē sa ti wunlunaja Adoniya wi yinwetɔnlōgō ta!»²⁶ Eén fō, mi ḥa ma tunmbyee wii na yeri, wii

saraga wōfō Zadōki naa Yehoyada pinambyō Benaya pe yeri; wii si ma tunmbyee Salomō wi yeri fun.²⁷ Naga yen ma, pa ko kapyege ḥga ko yiri wa wunlunaja, na tafō wi yeri wi le? Ma si yala, wunlunaja, na tafō, lere ḥa wi daga mbe cen wunluwō pi na ma puŋgo na, mee suu naga mi ḥa ma tunmbyee na na.»

²⁸ Kì pye ma, a wunlunaja wì suu yon sogo ma yo fō: «Ye Batisheba wi yeri wa na kan.» A pè suu yeri, a wì si ye wa go ma saa yere wunlunaja wi yegē sɔgɔwō.²⁹ A wunlunaja wì si wugu ma yo fō: «Yawe Yenjelē li yen yinwege wolo, lo na lìlan shō jōlōgō ki ni fuun ki ni we.³⁰ Mìla wugu ma kan yegē ḥga na Yawe Yenjelē, Izirayeli woolo Yenjelē li na ma yo fō ma pinambyō Salomō wi yaa ka pye wunluwō na puŋgo na, mbe cen wunluwō pi na na yonlō, pa mi yaa ki pye ma mbege yon fili nala.»³¹ Kona, a Batisheba wì si fōli maa yegē ki jiile wa tara, ma kanjguuro kan wunlunaja wi yegē sɔgɔwō maa gbɔgō, mee yo fō: «Yenjelē sa ti wunlunaja, na tafō Davidi, ma yinwetɔnlōgō ta fō sanga pyew.»

Davidi wila Salomō wi wō wi cen wunluwō wa wi yonlō

³² Ko puŋgo na, a wunlunaja Davidi wì sho fō: «Ye sa saraga wōfō Zadōki wo naa Yenjelē yon senre yofō Natan konaa Yehoyada pinambyō Benaya pe yeri na kan.» A pè si saa pe yeri, a pè

pan wa wunlunaja wi yeri.³³ A wunlunaja wì si pe pye fɔ: «Mi ḥa ye tafɔ, yanla tunmbyeele pe lε ye kari pe ni, ye sanla pinambyɔ Salomɔ wi lurugo wa na sofile woroso wi na, ye kari wi ni wa Giyɔn pulugo ki yɔn na.³⁴ Wa ki laga ki na, saraga wɔfɔ Zadɔki wo naa Yenjelε yɔn senre yofɔ Natan wi ni, pe yaa sa sinme kpoyi* wo wi na mboo wɔ wi pye Izirayeli tara ti wunlunaja. Ye yaa kaa mbanлага ki wiin mbaa yuun fɔ: «Yenjelε sa ti wunlunaja Salomɔ wi yinwetɔnlɔgɔ ta sanga pyew.»³⁵ Ko puŋgo na, ye yaa taga wi puŋgo na, wi yaa pan mbe cen wa na wunluwɔ jɔngɔ ki na, mbe pye wunluwɔ wa na yɔnlɔ. Wo mì tege wi pye Izirayeli woolo naa Zhuda tara woolo pe yegε sinvɔ.»

³⁶ A Yehoyada pinambyɔ Benaya wì si wunlunaja wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Anmiina*. Yawe Yenjelε, wunlunaja, na tafɔ wi Yenjelε le, li ti ma senre ti pye kaselege.³⁷ Yawe Yenjelε li pye Salomɔ wi ni paa yegε ḥga na lāa pye wunlunaja, na tafɔ Davidi wi ni we. Li ti wi wunluwɔ pi gbɔgɔ pi we wunlunaja, na tafɔ Davidi wi woo pi na.»

³⁸ Kona, saraga wɔfɔ Zadɔki, naa Yenjelε yɔn senre yofɔ Natan, naa Yehoyada pinambyɔ Benaya, naa Kεreti tara fenne konaa Peleti cenle woolo† mbele pàa pye wunlunaja wi piŋbaanla pè si Salomɔ wi

lurugo maa tege wa wunlunaja Davidi wi sofile woroso wi na, ma kari wi ni wa Giyɔn pulugo ki yɔn na.³⁹ A saraga wɔfɔ Zadɔki wì si yenne na lāa pye ma yin sinme pi ni li le wa Yenjelε li censaga paraga go* ki ni, mεe pi wo wa Salomɔ wi go ki na maa tege wunluwɔ. A pè si mbanлага ki win, a leeple pe ni fuun pe nεe jɔrɔgi na yuun fɔ: «Yenjelε sa ti wunlunaja Salomɔ wi yinwetɔnlɔgɔ ta!»⁴⁰ A leeple pe ni fuun pè si taga wi puŋgo na na kee. Pàa pye na wegele wiin, na yɔgori fɔ jεŋge, fɔ a tara tila tigile pe jɔrɔgɔmɔ pi kala na.

Adoniya wìla wi yee go sogo ma Salomɔ wi kan

⁴¹ Adoniya wo naa leeple mbele fuun pàa pye wi ni wa lisaga, pè sigi tinme pi logo, maga ta pàa pye na koo lige ki na. Zhouabu wìla mbanлага ki magala li logo mεe yewe ma yo fɔ: «Yinji tinme gbɔɔ pilɔ yinrigi wa ca ki ni yeen?»⁴²

⁴² Ma pe ta pàa pye na para bere, a saraga wɔfɔ Abiyatari wi pinambyɔ Zhonatan wì si pan ma gbɔn. A Adoniya wì suu pye fɔ: «Pan laga, katugu ma yen lere ḥja wi yen sɔbε fɔ. Ki woro nala kɔɔn shyen, ma yen na paan mbe sentanra yo mbe we kan.»

⁴³ A Zhonatan wì si Adoniya wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ayoo, sentanra ma. Eεn fɔ wunlunaja, we tafɔ Davidi wì ti a pè Salomo

†1.38: Kεreti tara fenne naa Peleti cenle woolo pàa pye tara ta yegε woolo. Pàa pye wunlunaja wi malingbɔɔnlɔ naa kɔrsi.

wi tege wunluwo. ⁴⁴ Wì saraga wɔfɔ Zadɔki wo naa Yenjèle yɔn senre yofɔ Natan, naa Yehoyada pinambyɔ Benaya, naa Kéreti tara woolo konaa Peleti cénle woolo pe pinle Salomɔ wi ni, a pòo lurugo maa tenge wa wunlunaja wi sofile woroso wi na. ⁴⁵ Saraga wɔfɔ Zadɔki wo naa Yenjèle yɔn senre yofɔ Natan wi ni, pè sinmɛ kpoyi wo wi na maa wɔ wunluwo wa Giyɔn pulugo ki yɔn na. A pè si yiri le ma sɔngɔrɔ wa ca nayinmɛ ni. A ca woolo pe ni fuun pe née yɔgori. Ko tinmɛ po yè logo we.

⁴⁶ Mbe taga wa ko na, Salomɔ wì yere cen wa wunluwo jɔngɔ ki na. ⁴⁷ A wunlunaja wi tunmbyeele pè pan ma duwaw pye wunlunaja, we tafɔ Davidi wi kan ma yo fɔ: «Ma Yenjèle li Salomɔ wi mege ki yirige ki we ma wogo ki na! Luu wunluwo pi gbɔgɔ pi we ma woo pi na!» A wunlunaja wì si fɔli wa wi sinleyaraga ki na ma Yenjèle li gbɔgɔ, ⁴⁸ ma sho fɔ: «Mi yen na Yawe Yenjèle, Izirayeli woolo Yenjèle li sɔnni. Lo na lì lere wa tege wunluwo pi na wa na yɔnlɔ, ma ti a mùu yan yenle ni.»

⁴⁹ Kì pye ma, Adoniya wìla leeble mbele yeri, pe ni fuun pe née seri fyere ti kala na. A pè si yiri ma kari pe ye pe ye. ⁵⁰ Adoniya wìla fye jenje Salomɔ wi yegɛ, a wì si yiri ma fe ma saa saraga wɔsaga* ki yenjèle ke yigi ma karafa Yenjèle li na. ⁵¹ A pè si saa ki yo Salomɔ wi kan ma yo fɔ: «Wele, Adoniya wi yen na fye wunlunaja Salomɔ

wi yegɛ, fɔ a wì fe ma saa saraga wɔsaga ki yenjèle ke yigi ma karafa Yenjèle li na; ma yo fɔ: «Mi se yiri laga ki laga ñga ki ni, fɔ ndee wunlunaja Salomɔ wi wugu na kan nala, fɔ wi sanla gbo tokobi ni.»

⁵² A Salomɔ wì sho fɔ: «Na wiga wi yee pye lejenje, ali wi yinzige nunjba ko se to tara. Eén fɔ na wiga kambasinjɛ pye, pa wi yaa ku.»

⁵³ Kona, a wunlunaja Salomɔ wì si leeble torogo, a pè saa wi yigi maa laga wa saraga wɔsaga ki na. A wì si pan ma fɔli wunlunaja Salomɔ wi yegɛ sɔgɔwɔ maa gbɔgɔ. Kona, a Salomɔ wì suu pye fɔ: «Ta kee ma go.»

Davidi wi kusanga wi ni, senre nda wìla yo wi pinambyɔ Salomɔ wi kan

2 ¹ Naa Davidi wi kusanga wila kaa na yɔngɔ, a wì sigi senre nda ti yo wi pinambyɔ Salomɔ wi kan ma yo fɔ: ² «Mi wo na, sanni jenri mi yaa kari wa we ni fuun karisaga ki ni. Koni kotogo le ma yee ni, ma pye lenaja. ³ Yawe Yenjèle, ma Yenjèle li senyoro ti yigi, maa tanri li kongolo ke na, mali kondégeŋgele, naa li ñgasegele, naa li kakɔnndegeŋgele, naa li nagawa senre ti yigi maa tanri ti na, paa yegɛ ñga na ti yen ma yɔnlɔgo wa Moyisi lasiri* sewɛ wi ni we. Pa kona laga o laga ma mbe kari, ma kapyegele ke ni fuun ke yaa la yɔngɔ. ⁴ Na ki ka pye ma, Yawe Yenjèle làa senre nda yo na

kanñgɔlɔ, li yaa ti yɔn fili[†]. Làa ki yo na kan fɔ: «Na ma setirige piile pe kaa pe tangalɔmɔ pi kɔrsi, mbe pye tagawa ni na yegɛ sɔgwɔ pe kotogo ki ni fuun ni, naa pe nawa pi ni fuun ni, kona leeble yaa kaa taa wa ma setirige piile pe ni mbaa cœn Izirayeli* tara wunluwɔ pi na fɔ sanga pyew.»

⁵ «Kala na Zeruya pinambyɔ Zhouabu wìla pye na na, màli jen. Ñga wila pye Izirayeli tara malinɔgbɔɔnlɔ teeble shyen, Neri pinambyɔ Abineri naa Yeteri pinambyɔ Amasa pe na, màga jen. Wila pe gbo yeyinŋje sanga ni ma mbe yo malaga gbɔnsanga wi. Wila pe gbogo ki go kala li le wi ye[†]. ⁶ Ma wi kala li yegɛ wɔ ma yala ma tijinliwɛ pi ni. Maa kaa yaga wi ku yeyinŋje na wa wi lelewɛ pi ni.

⁷ «Barizilayi ña wì yiri wa Galaadi tara, ma kajenŋe pye wi pinambiile pe kan. Leeble mbele pe yaa kaa nii wa ma tabali wi na, pe yaa ka pye pe ni; katugu sanga ña ni mìla pye na fee mbe shɔ ma ndɔ Abisalɔmu wi yeri, pàa kajenŋe pye na kan[†].

⁸ «Benzhamɛ cènlɛ woolo na ja Gera ña wì yiri wa Bahurimu ca, maga ka fege wi pinambyɔ Shimeyi wi na. Pilige ñga ni mìla pye na kee sa karafa wa Mahanayimu ca, wo wìla yiri na kɔrgɔ ma danga

senre yo ma wa na na. Èen fɔ na sɔngɔrsaga, wìla pan mala fili wa Zhuriden gbaan wi yɔn na. A mì si wugu maa kan Yawe Yenjèle li mege ki na ma yo mi soo gbo tokobi ni. ⁹ Èen fɔ koni, maga kaa yaga mbajɔlwɔ, katugu ma yen lere ña wi yen ma jilige. Ñga ma daga mbe pye wi na, màga jen. Ali mbege ta wì le, ma yaa ka ti poo gbo.»

Davidi wi kunwɔ

¹⁰ Ko puŋgo na, a Davidi wì si ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa Davidi wi wunluwɔ ca ki ni. ¹¹ Yele nafa shyen Davidi wìla pye wunluwɔ pi na Izirayeli woolo pe go na. Wìla yele kɔlɔshyen pye wa Eburon ca, ma yele nafa ma yiri ke ma yiri taanri pye wa Zheruzalem ca[†]. ¹² A Salomɔ wì si cèn wunluwɔ pi na wa wi to Davidi wi yɔnlɔ. A wi wunluwɔ pì si yeresaga ta fɔ jenŋe[†].

Pàa Adoniya wi gbo

¹³ Pilige ka, a Hagiti pinambyɔ Adoniya wì si kari wa Salomɔ wi nɔ Batisheba wi yeri. A Batisheba wì suu yewe ma yo fɔ: «Ma pan tanga ni le?»

A Adoniya wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, mì pan tanga ni.» ¹⁴ A Adoniya wì sho naa fɔ: «Mi yen na jaa mbe para ma ni.»

^{†2.4:} 2 Sami 7.11-16.

^{†2.5:} 2 Sami 3.27; 20.10.

^{†2.7:} 2 Sami 17.27-29.

^{†2.11:} 2 Sami 5.4; 1 Kuro 3.4.

^{†2.12:} 1 Kuro 29.23.

A wì sho fɔ: «Ta para.»

¹⁵ A Adoniya wì sho fɔ: «Màga jen ma yo wunluwɔ pila daga mbe kan mi yeri. Muwi Izirayeli woolo pe ni fuun pàa pye na wele mbe tege wunluwɔ pi na. Eén fɔ, a wunluwɔ pì si kaa kanjga ma kan na jɔnlɔ Salomɔ wi yeri, katugu Yawe Yenjèle lo lùu kan wi yeri. ¹⁶ Koni mi yaa ma yenri kala nungba ni, maga ka je li na.»

A Batisheba wì sho fɔ: «Ti yo.»

¹⁷ A Adoniya wì sho fɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, ma saga yo wunlunaña Salomɔ wi kan fɔ wi Abishagi ña wì yiri wa Sunemu ca wi kan na yeri na jɔ, katugu mì taga ki na ma yo wi se je ma yenrege ki na.»

¹⁸ A Batisheba wì sho fɔ: «Mìgi logo. Mi jate mi yaa sɔɔn kala li yegɛ yo wunlunaña wi kan.»

¹⁹ A Batisheba wì si kari wa wunlunaña Salomɔ wi yeri mbe sa para wi ni Adoniya wi kanñgɔlɔ. A wunlunaña wì si yiri ma saa wi nɔ wi fili, ma fɔli wi yegɛ sɔgɔwɔ maa gbɔgɔ, mèe sɔngɔrɔ ma cen wi wunluwɔ jɔngɔ ki na. A wì si ti a pè wunluwɔ jɔngɔ ka tege wi nɔ wi kan, a wi nɔ wì si cen ki na wa wi kalige kee ki na. ²⁰ A nɔfɔ wì sho fɔ: «Mi yen na jaa mbɔɔn yenri kala jeele nungba ni, maga ka je li na.»

A wunlunaña wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Na nɔ, ki kala li yenri, mi se je li na.» ²¹ A nɔfɔ wì sho naa fɔ: «Ki yaga ma Sunemu ca fenne jɔ Abishagi wi kan ma ndɔ Adoniya wi yeri wi jɔ.» ²² A wunlunaña Salomɔ wì suu

nɔ wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Kì pye mèlɛ, a ma née Sunemu ca fenne sumboro Abishagi wi yenri Adoniya wi kan? Sin ma wunluwɔ po yenri wi kan teere ni, katugu Adoniya wi yen na ndɔ! Wunluwɔ pi yenri teere wo naa saraga wɔfɔ* Abiyatari konaa Zeruya pinambyɔ Zhouabu wi ni pe kan.» ²³ Kona, a wunlunaña Salomɔ wì si wugu Yawe Yenjèle li mege ki na, ma yo fɔ: «Yenjèle li jɔlɔgɔ gbɔgɔ wa na na, na mi si ti pe Adoniya wi gbo yenrege ñga wi yenri na yeri ki kala na. ²⁴ Koni mbege ta Yawe Yenjèle li yen yinwege wolo, lo na lìlan tege wunluwɔ pi na na to Davidi wi yɔnlɔ, ma yeresaga kan na wunluwɔ pi yeri, konaa ma wunluwɔ pi kan mi naa na setirige piile we yeri, ma yala yɔn fɔlɔ* na làa kɔn li ni, mì wugu li mege ki na fɔ pe yaa Adoniya wi gbo nala yere.»

²⁵ A wunlunaña Salomɔ wì si Yehoyada pinambyɔ Benaya wì tun, a wì saa Adoniya wì gbo maa gbo. Pa Adoniya wìla ku yeeen.

Pàa Abiyatari wi purɔ maa laga wa saraga wɔgɔtunñgo ki na konaa ma Zhouabu wi gbo

²⁶ Ko punjo na, a wunlunaña wì sigi yo saraga wɔfɔ Abiyatari wi kan ma yo fɔ: «Kari ma sa cen wa ma tara laga ki ni, wa Anatɔti ca, mà jen mboron fun ma daga mbe ku. Eén fɔ mi sɔɔn gbo nala, katugu mà we Fɔ*, Yawe Yenjèle li yɔn finliwé kesu* wi tugo na to Davidi

wi yegé konaa jòlògò ñga fuun wìla jòlò màa koro wi ni.[†]»²⁷ Pa Salomò wìla Abiyatari wi laga wa Yawe Yenjèle li saraga* wɔgɔtunŋo ki na yeen. Kì pye ma, senre nda Yawe Yenjèle làa yo wa Silo ca Eli go woolo pe wogo na, a tì si ti yee yon fili.[†]

²⁸ Naa Zhouabu wìla kaa ki senre ti logo, a wì si fe ma kari wa Yawe Yenjèle li paraga go* ki ni ma saa saraga wɔsaga* ki yenjèle ke yigi ma karafa Yenjèle li na, katugu wìla gbogolo Adoniya wi ni, eен fɔ wi sila gbogolo Abisalòmu wo ni.²⁹ A pè si saa ki yo wunlunaja Salomɔ wi kan ma yo fɔ Zhouabu wi fe ma kari wa Yawe Yenjèle li paraga go ki ni, fɔ wi yen ma lara wa saraga wɔsaga ki tanla. Kona, a Salomɔ wì si Yehoyada pinambyɔ Benaya wi tun ma yo fɔ: «Kari ma saa gbɔn maa gbo.»³⁰ A Baneya wì si kari wa Yawe Yenjèle li paraga go ki ni, ma saa Zhouabu wi pye fɔ: «Wunlunaja wì yo ma yiri laga ki laga ñga ki ni.»

Een fɔ, a Zhouabu wì si Benaya wi yon sogo ma yo fɔ: «Ayoo, pa mi yaa ku lagame.»

A Benaya wì si sɔngɔrɔ ma saa Zhouabu wi senyoro ti yo wunlunaja wi kan.

³¹ A wunlunaja wì si Benaya wi pye fɔ: «Ñga wì yo, kari ma saga pye ma. Kari ma saa gbo, maa le. Ki ka pye ma, leele mbele Zhouabu wì gbo go fu, pa ma yaa ki kapege

ki laga mi naa na go woolo we go na.³² Yawe Yenjèle li yaa wi legbogo ki fɔgɔ tɔn wo jate wi na, katugu wìla nambala shyen gbo tokobi ni, mbele pàa pye sinmbele konaa jeregisaga fu. Pàa pye ma sin ma we wo jate wi na. Ma si yala na to Davidi wi sila pye pe gbokala li jenme. Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ to Neri wi pinambyɔ Abineri naa Zhuda tara malingbɔɔnlɔ to Yeteri wi pinambyɔ Amasa poro la wele.³³ Zhouabu wo naa wi setirige piile pe ni poro pe yaa ki legbogo ki go kala li le. Eeen fɔ, Yawe Yenjèle li yaa yeyinjé kan Davidi naa wi setirige piile, naa wi go woolo konaa wi wunluwɔ pi yeri fɔ sangapew.»

³⁴ Kona, a Yehoyada pinambyɔ Benaya wì si yiri ma kari ma saa Zhouabu wi gbɔn maa gbo. A pè si saa Zhouabu wi le wa wi yeera tara laga ki ni, wa gbinri* wi ni.³⁵ A wunlunaja wì si Yehoyada pinambyɔ Benaya wi tege malingbɔɔnlɔ to wa Zhouabu wi yɔnlɔ, mée saraga wɔfɔ Zadɔki wi tege wa Abiyatari wi yɔnlɔ.

Pàa Shimeyi wi gbo

³⁶ Ko puŋgo na, a wunlunaja wì si Shimeyi wi yeri maa pye fɔ: «Shimeyi, go ka kan laga Zheruzalemu ca ma cen wa ki ni. Maga ka yiri mbe kari laga ka kpe ni.³⁷ Ma cen ki cenwe fɔ pilige o pilige maga yiri laga ca ki ni mbe

[†]2.26: 1 Sami 22.20-23; 2 Sami 15.27.

[†]2.27: 1 Sami 2.27-36.

Sedirɔn lafogo ki kɔn mbe yiri, ma yaa ku ki pilige ki ni. Pa kona ma kunwɔ pi yaa pye mboro yeeera go kala.»

³⁸ A Shimeyi wì si wunlunaja wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ngà mà yo mìgi logo. Mi ña ma tunmbyee, mi yaa tanga mbe yala wunlunaja, na tafɔ ma senyoro ti ni.» A Shimeyi wì si cen ma mɔ wa Zheruzalemu ca. ³⁹ Eεn fɔ yele taanri torongɔlɔ, a Shimeyi wi kulolo shyen si fe wa wi yeri ma kari wa Maaka pinambyɔ Akishi ña wìla pye Gati[†] ca wunlunaja wi yeri. A pè si saa ki yo Shimeyi wi kan fɔ: «Ma kulolo pe yen wa Gati ca.» ⁴⁰ Kì pye ma, a Shimeyi wì si yiri maa sofile jɔngɔ ki taga wi sofile wi na, mée kari wa Gati ca, wa Akishi wi yeri ma saa wi kulolo pe lagaja. A wì si sɔngɔrɔ ma pan pe ni wa Zheruzalemu ca.

⁴¹ A pè si saa ki yo Salomɔ wi kan fɔ Shimeyi wìla yiri wa Zheruzalemu ca ma kari wa Gati ca, ma sɔngɔrɔ ma pan. ⁴² Kona, a wunlunaja wì si Shimeyi wi yeri maa pye fɔ: «Mi sila ti a mà wugu Yawe Yenjɛle li mege ki na fɔ ma se yiri laga ca ki ni le? Mi yo mìla ki yo maga ñgbani ma ni ma yo fɔ ma cen ki cenwé fɔ pilige o pilige maga yiri laga ca ki ni, mbe kari laga ka na, ma yaa ku? A màla yɔn sogo ma yo fɔ ngà mì yo kòon ndanla, fɔ ma yaa ki pye ma. ⁴³ Yingi na koni wuguro nda màa wugu Yawe Yenjɛle li mege ki na, mée siri jate?

Yingi na senre nda mìla yo ma kan mée si tanga ti na?»

⁴⁴ Ko puŋgo na, a wunlunaja wì si Shimeyi wi pye fɔ: «Kapege ñga fuun mà pye na to Davidi wi na màga jen, ki si yen wa ma nawa. Ki kala na Yawe Yenjɛle li yaa ma tipewe pi fɔgɔ tɔn ma na. ⁴⁵ Eεn fɔ, wunlunaja Salomɔ wo yaa duwawa ta, Davidi wunluwɔ pi yaa yeresaga ta Yawe Yenjɛle li yegé sɔgɔcwa[‡].»

⁴⁶ Kì pye ma, a wunlunaja wì si konɔ kan Yehoyada pinambyɔ Benaya wi yeri ma yo wi saa gbo. A wo si yiri ma saa Shimeyi wi gbɔn maa gbo.

Ko puŋgo na, a wunluwɔ pì si yeresaga ta Salomɔ wi kee.

SALOMɔ WI WUNLUWɔ SANGA

3-11

**Salomɔ wìla Ezhipiti tara
wunlunaja wi sumborwa pɔri**

3 ¹ Kona, a Salomɔ wì si Ezhipiti tara wunlunaja Farawɔn* wi sumborombyɔ wa pɔri, ma yɔn finliwe* le wi ni ki pɔrɔgɔ ki fanjga na. A wì si kari wi jo wi ni wa Davidi ca ki ni, sanni wi sa wi yeeera go ki kan, naa Yawe Yenjɛle li sherigo gbɔgɔ* konaa Zheruzalemu ca mbogo ki ni. ² Ki wagati wi ni, Yenjɛle gbɔgɔsara nda tila pye wa tinndiyé pe na, pa leeple pàa pye na saara* ti woo wa ti na, wa

[†]2.39: 1 Sami 21.11; 27.2.

[‡]2.45: 2 Sami 7.13-16.

tara ti ni, katugu kila yala pe fa sherigo gbogó kan Yawe Yenjéle li mege ki na gben.³ Yawe Yenjéle làa Salomó wi ndanla, a wila tanri wi to Davidi wi sényoro ti na. Ëen fó wo fun pa wila pye na saara ti woo, na wusuna nuwá taan* wi sori wa Yenjéle gbogósara wa tinndiye pe na ti na.

Salomó wila tijinliwe yenri Yenjéle li yeri

⁴ Pilige ka, a wunlunaña wì si kari wa Gabawón ca sa saara wó, katugu ko Yenjéle gbogósaga ko kíla pye na jate Yenjéle gbogósaga gbogó ma we ti ni fuun ti na. A Salomó wì si yaayoro waga kele (1 000) gbo mari pye saara sogoworo* wa ki na. ⁵ A Yawe Yenjéle lì sili yee naga Salomó wi na wɔɔnró na ki yembine li ni, wa Gabawón ca maa pye fó: «Yaraga ñga maa jaa, ki yenri na yeri, pa mi yaa ki kan ma yeri.»

⁶ A Salomó wì si Yenjéle li yon sogo ma yo fó: «Mà kajenje gbogó pye ma tunmbyee Davidi, na to we, wi kan, katugu wila tanga ma yegé ssogowá kaselege ni, ma pye sinjé konaa ma koro nawa jembe ni. A mà ki kajenje gbogó ki pye wi kan ma pinambyó kan wi yeri, ña wì cen wunluwó pi na paa yegé ñga na ki yen nala we. ⁷ Koni Yawe Yenjéle, na Yenjéle, mi ña ma tunmbyee, mboró màla tége wunluwó wa na to Davidi wi yonló. Ma si yala mi yen lefənbile jeele. Mi sigi tunjgo ñga ki pyewe jen. ⁸ Mi ña ma tunmbyee, mi yen laga ma woolo mbele mà wó

ma yee kan pe ssogowá; poro mbele pe yen ma lege, pe se ya jiri, pe yon ki se si ya jen pe legewe ndorogo ki kala na we. ⁹ Ki kala na, ma tijinliwe kan mi ña ma tunmbyee na yeri, jango mbaa ma woolo pe kití konkagala ke yegé woo, mbe kajenje konaa kapege ki ni ti jen mberi wó ti yee ni; nakoma ambo wi mbe ya mbaa ma woolo, poro mbele pe yen ma lege yeeen pe yegé sinni?»

¹⁰ Ki pye ma, yenrege ñga Salomó wila yenri, a kí si we Fó wi ndanla.

¹¹ Kona, a Yenjéle lì suu pye fó: «Ki kaa pye ko mà yenri na yeri, mée yinwetɔnlɔgó yenri ma yee kan, mée penjagbóro yenri ma yee kan, mée si yenri ma juguye poro mbe ku, eeñ fó tijinliwe mà yenri na yeri, jango mbaa kití konkagala ke yegé woo kaselege ni, ¹² wele, ñga mà yenri, mi yaa ki pye ma kan. Mi yaa kajenme naa tijinliwe kan ma yeri, mba mbele pè keli ma yiri ma na pe fa ta gben konaa mbele pe yaa ka yiri ma punjo na, pe se ka ta fyew.

¹³ Mbe taga wa ko na, ñga mée yenri mi yaa ki kan ma yeri fun. Mi yaa penjagbóro to naa gbogowá pi kan ma yeri. Ma yinwege piliye yi ni fuun yi ni wunluwó wa se ka yiri mbe pye paa ma yen. ¹⁴ Na ma kaa tanri na kongolo ke na, mbanla lasiri* kongolo koro naa na ñgaségele ke yigi la tanri ke na, paa yegé ñga na ma to Davidi wila ki pye we, pa mi yaa yinwetɔnlɔgó kan ma yeri.»

¹⁵ A Salomɔ wì si yen ma yiri ki wɔɔnɔrɔ ti ni wa wi jatere wi na, mɛɛ sɔngɔrɔ ma kari wa Zheruzalemeca. A wì si saa yere Yawe Yenŋele li yɔn finliwe kesu* wi yegɛ sɔgɔwɔ, ma saara sogoworo naa nayinme saara wɔ li yeri, mɛɛ sɔgɔlɔ gbɔlɔ sɔgɔ wi legbɔɔlɔ pe ni fuun pe kan.

Salomɔ wìla jeɛle shyen pele kiti kɔnkala yegɛ wɔ

¹⁶ Pilige ka, a nanjaala shyen pèle si pan wa wunlunaja Salomɔ wi yeri, ma saa yere wi yegɛ sɔgɔwɔ. ¹⁷ Ki jeɛle shyen pe ni, a nujgbɑ sho fɔ: «Ki yaga na tafɔ, ma logo na yeri. Mi naa ki jele ḥa wi ni we yen ma cɛn go nujgbɑ ni. A mì si kaa se le wi tanla wa go. ¹⁸ Eɛn fɔ, na senjɔlɔ ki pilige taanri wogo ki na, a ki jele ḥa fun wì si se. Woro cɛ wàa pye wa go ki ni. Lere wa kpe sila pye wa we ni naa, kaawɔ woro leele shyen. ¹⁹ Ma si yala yembine li ni, ki jele ḥa wi pinambyɔ wì si ku, katugu wìla sinle wi na. ²⁰ A wì si yiri yindege ki na ma yala mìla wɔnlɔ, ma mi ḥa ma tunmbyee na pinambyɔ wi le le na tanla ma saa wi sinjge maa mara wi yee na, mɛɛ wi pinambyɔ ḥa wì ku wi le ma saa wi sinjge maa mara na na. ²¹ Ki goto pinliwe pi ni, mì kaa yiri mbanla pyɔ wi kan wi wɔnri sanga ḥa ni, mbe ka wele, mɛɛ wi yan wì ku. Naa laga kìla kaa laga, a mì suu wele jɛŋge, mɛɛ ki yan fɔ pinambyɔ ḥa mìla se wo ma.»

²² Eɛn fɔ, a jeɛle sanja wì sho fɔ: «Kaselege ma. Na pinambyɔ wo wi yen wee we. Ma woo wo wì ku.»

Eɛn fɔ, a jeɛle kongbanja wì sho fɔ: «Kaselege ma. Ma pinambyɔ wo wì ku, na woo wo wi yen wee we.»

Pa pàa pye na para yeeen wunlunaja wi kan. ²³ Kona, a wunlunaja wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ye ni, nujgbɑ ma yo fɔ: «Na pinambyɔ wo wi yen wee we, ma woo wo wì ku.» Sanja wi ma yo fɔ: «Ayoo, ma pinambyɔ wo wì ku, na woo wo wi yen wee we.» » ²⁴ A wunlunaja wì sho naa fɔ: «Ye pan tokobi ni na kan.» A pè si pan tokobi wa ni wunlunaja wi kan.

²⁵ A wunlunaja wì sho fɔ: «Pyɔ ḥa wi yen wee yoo kɔn shyen, ye kɔngɔ nujgbɑ kan nujgbɑ yeri, ye kɔngɔ sanŋga ki kan sanja wi yeri.»

²⁶ Kona, jeɛle ḥa wi pinambyɔ wìla pye wee, a pyɔ wi yinriwe suu ta fɔ ma saa toro. A wì si wunlunaja wi pye fɔ: «Na tafɔ, ki yaga we pyɔ ḥa wi yen wee wi kan wi yeri, yaga ka ti poo gbo.»

Eɛn fɔ, a jeɛle sanja wì sho fɔ: «Ye pyɔ wi kɔn shyen. Mi soo ta, mborou fun ma soo ta.»

²⁷ Kona, a wunlunaja wì si senre ti le ma yo fɔ: «Ye pyɔ wee wi kan jeɛle kongbanja wi yeri, yaga kaa gbo. Wo wi yen pyɔ wi nɔ we.»

²⁸ A Izirayeli* woolo pe ni fuun pè si kiti ḥa wunlunaja wila kɔn wi wogo ki logo. A leele pe ni fuun pe nee fyɛ wi yegɛ naa gbogo, katugu pàa ki jen ma yo pa wi tijinliwe pì

yiri wa Yenjelē li yeri, wila kitī wi kōon.

Salomō wi legbōčōlē wele

4 ¹Wunlunaŋa Salomō wila cen wunluwō pi na Izirayeli* tara ti ni fuun ti go na. ²Wi tara legbōčōlē pe mēre ti nda: Zadōki pinambyō Azariya ja wila pye saraga wōfō*, ³naa Shiba pinambiile Elihorefu naa Ahiya, poro la pye sēwe yōnlōgōfennē; naa Ahiludi pinambyō Zhozafati, wo la pye sēwēere tegefō. ⁴Naa Yehoyada pinambyō Benaya, wo la pye maliŋgbōčōlē pe togbōčō; naa Zadōki naa Abiyatari poro pāa pye saraga wōfennē wele. ⁵Naa Natan pinambyō Azariya, wo la pye janmaratigiye pe to; naa Natan pinambyō Zabudi, wo la pye saraga wōfō konaa wunlunaŋa wi yerifō. ⁶Naa Ahishari, wo la pye wunlunaŋa wi go woolo poro go na; naa Abida pinambyō Adoniram, wo la pye pōrōtōya tunndo to go na.

Wunlunaŋa Salomō wi janmaratigiye wele

⁷ Janmaratigiye ke ma yiri shyen Salomō wila tege Izirayeli tara ti ni fuun ti go na. Poro pāa pye na wunlunaŋa wo naa wi go woolo pe yaakara wogo ki yegē woo. Pe ni fuun nūn̄gba nūn̄gba pe ma wunlunaŋa wi yaakara ti wō ma saa gbōn yēn̄ge nūn̄gba yēle li ni. ⁸Ki janmaratigiye pe mēre ti nda:

Huri pinambyō wo la pye ma cen Efirayimu yanwira tara to go na.

⁹Dekeri pinambyō wo la pye ma cen Makazi ca, naa Shaalibimu ca, naa Beti Shemeshi ca, naa Elōn ca konaa Beti Hana ca tara to go na.

¹⁰Hesedi pinambyō wo la pye ma cen Arubōti ca, naa Soko ca konaa Eferi ca tara ti ni fuun ti go na.

¹¹Abinadabu pinambyō wo la pye ma cen Dōri ca tara ti ni fuun ti go na. Salomō sumborombyō Tafati wo wila pye wi jō we.

¹²Ahiludi pinambyō Baana wo wila pye ma cen Taanaki ca naa Megido ca tara ti go na, naa Beti Sheyan ca tara ti ni fuun ti go na, ko n̄ga ki yen wa Zaritan ca ki tanla, wa Zhizireyeli ca ki nōgōna kēe yeri; mbege le wa Beti Sheyan ca ki na fō sa gbōn wa Abeli Mehola ca ki na, fō ma saa gbōn wa Yokineyamu ca ki punjō na.

¹³Geberi pinambyō wo la pye ma cen Aramōti ca n̄ga wa Galaadi tara ki go na. Wo wila pye fun Manase pinambyō Yayiiri wi kapire ti go na, wa Galaadi tara. Wo wila pye fun Arigōbu tara ti go na, wa Bazan tara. Cagbōrō nafa taanri tīla pye wa ki tara ti ni, a pē malaga sigemboro kan mari maga konaa ma tuguyenre kōrō le ti yeycnrō ti na.

¹⁴Ido pinambyō Ahinadabu wo la pye ma cen Mahanayimu ca tara ti go na.

¹⁵Ahimaazi wo la pye ma cen Nefitali tara ti go na. Wo fun wila

Salomɔ wi sumborombyɔ Basimati wi pɔri wi jo.

¹⁶ Hushayi pinambyɔ Baana wo la pye ma cen Aseri tara to naa Beyalɔti ca ki go na.

¹⁷ Paruwa pinambyɔ Zhozafati wo la pye ma cen Isakari tara ti go na.

¹⁸ Ela pinambyɔ Shimeyi wo la pye ma cen Benzhame tara ti go na.

¹⁹ Uri pinambyɔ Geberi wo la pye ma cen Galaadi tara ti go na. Wo wila pye Amɔri cенle woolo pe wunlunaja Sihɔn wi tara ti go na konaa Bazan tara wunlunaja Dgi wi tara ti go na. Janmaratigi nunjba wila pye ki tara ti ni fuun ti go na.

²⁰ Zhuda tara woolo naa Izirayeli woolo pàa lege fɔ jɛŋge, paa kɔgɔje yɔn taambugo ki yen. Pàa pye na kaa na tinni, na woo konaa na yɔgɔri.

Salomɔ wi wunluwɔ pìla gbɔgɔ

5 ¹Kì pye ma, maga le wa Efirati gbaan wi na, fɔ ma saa gbɔn wa Filisiti tara fenne pe tara ti na konaa ma saa gbɔn wa Ezhipiti tara kɔnlɔ li na, Salomɔ wila fanŋga ta ko wunluwɔ tara pyew to na. A ki woolo pàa nizara woo wi yeri, ma go sogo maa kan wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni[†].

²Pilige nunjba nunjba pyew Salomɔ naa wi go woolo pe ni fuun pe ni, pe yaakara tìla pye muwe tiyɔɔn tɔni kɔlɔjere konaa muwe mba pi yen lere pyew woo pi tɔni ke ma yiri kɔlɔtaanri, ³naa nere ke ni, nda tì tɔrɔ, naa nere nda pe maa kɔnri ti nafa ni, naa simbaala cènme ni; mbe taga wa to na, naa wolowoye, naa lufaala ni, naa sawɔɔlɔ ni konaa sannjere nda tì tɔrɔ ta ni.

⁴Tara nda fuun tìla pye wa Efirati gbaan wi yɔnlɔ tosaga yeri, maga le wa Tifisa ca ki na fɔ ma saa gbɔn wa Gaza ca ki na, Salomɔ wila pye ki wunlumbolo pe ni fuun pe go na. A tara tì si yeyinjge ta lagapyew ki ni. ⁵ Salomɔ wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni, Zhuda tara woolo naa Izirayeli* woolo pe ni fuun pàa pye yeyinjge na pɔw, maga le wa Dan ca fɔ ma saa gbɔn wa Berisheba ca ki na. Lere nunjba nunjba pyew wila pye ma cen yeyinjge na wa wi erezen* tirige naa wi figiye* tige ki nɔgɔ[†].

⁶ Shɔn jasaala waga nafa shyen (40 000) pàa pye Salomɔ wi yeri, ki shɔnye pàa pye na malaga gbɔnwotoroye tilele. Shɔn lugufenne waga ke ma yiri shyen (12 000) pàa pye wi yeri[†].

⁷ Janmaratigiye poro pàa pye na

^{†5.1:} Zhene 15.18; 2 Kuro 9.26.

^{†5.5:} *Lere nunjba nunjba pyew wila pye ma cen yeyinjge na wa wi erezen tirige naa wi figiye tige ki nɔgɔ:* Ko yen naga nari ma yo yeyinjge naa nayinme la pye wa tara ti ni lagapyew konaa kangbangaa saa ya gbɔn leelee pe na.

^{†5.6:} Yenŋele senre seweele pele ni, yɔn ñga kì naganaga lagame, kì yiri ki ye ñga kì naganaga wa pe ni ki ni (1 Wunlu 10.26; 2 Kuro 1.14; 9.25).

wunlunaja Salom̄ wo naa wi go woolo pe ni fuun pe yaakara wogo ki yeḡe woo. Janmaratigiye pe ni fuun nunjba nunjba naa pe yaakara kanyenje yele li ni, pe sila ti yaraga ka kpe mbe pe la.⁸ Pàa pye na paan ɔrizhi* pyo konaa yan ni wa wunlunaja wi yeri, pe ni fuun nunjba nunjba naa pe pansanga nari kaan shɔnye mbele pàa pye na wotoroye pe tilele poro naa shɔnye sanmbala pe yeri.

Salom̄ wi tijinliwē kala

⁹Kona, a Yenj̄ele lì si tijinliwē naa kajenme gbɔɔ konaa kagala kɔrɔ jenme gbɔɔ legere kan Salom̄ wi yeri paa kɔgoje yon taambugo ki yen.¹⁰ Salom̄ wi tijinliwē pila gbɔgɔ ma we tara nda wa Kana tara ti yɔnlɔ yirisaga kee yeri ti tijinliwē fenne pe ni fuun pe woo pi na, konaa Ezhipiti tara tijinliwē fenne pe ni fuun pe woo pi na.¹¹ Wi tijinliwē pila gbɔgɔ ma we leele sanmbala pe ni fuun pe woo pi na. Pila gbɔgɔ ma we Ezirahi setirige pyo Etan wi woo pi na, naa Mahɔli pinambiile Hema, naa Kakɔli konaa Darida pe woo pi na. Salom̄ wi mege kila yiri fɔ ma saa gbɔn wa tara nda fuun tìla pe maga ti woolo pe na[†].¹² Wila yomiyegelé waga taanri (3 000) wa konaa ma yuuro waga kele naa kangurugo (1 005) kɔ[†].¹³ Wila para tire ti wogo na, maga le wa Liban tara sediri* tige ki na fɔ ma saa ki wa

yizɔpi* were nda ti ma fi mbogo na ti na. Wila para fun yanyaara naa yaayoro, naa sannjere, naa yaara nda ti maa fulolo lara na konaa ɔngbanra ti wogo na.¹⁴ Leele pàa pye na yinrigi tara ti lagapyew, ma pan na Salom̄ wi tijinliwē senre ti nuru. Dunruya wunlumbolo mbele fuun pàa wi senre logo, pàa pye na leele torogi, a pe saa na nuru wi yeri.

Salom̄ wila yon finliwē le Tiri ca wunlunaja wi ni

¹⁵Naa Tiri* ca wunlunaja Hiramu wila kaa ki logo ma yo pè simme kpoyi* wo Salom̄ wi na maa tege wunluwɔ pi na wa wi to Davidi wi yɔnlɔ, a wì si pitunmbolo torogo, a pè kari wa Salom̄ wi yeri (mbe saa shari), katugu wi to Davidi wila pye ma Hiramu wi ndanla sanga pyew.

¹⁶Kona, a Salom̄ wì si pitunmbolo torogo wa Hiramu wi yeri ma yo fɔ:¹⁷ «Mboro jate màa na to Davidi wi jen fɔ wi sila ya mbe shérigo* kan Yawe Yenj̄ele, wi Yenj̄ele li kan, katugu malaga kila ɔngban wi na kee ki ni fuun na; a wì malaga ki gbɔn, fɔ a Yawe Yenj̄ele lì saa yawa kan na yeri wi juguye pe na.¹⁸ Een fɔ koni, Yawe Yenj̄ele lì yeyinj̄e kan na yeri kee ki ni fuun ki na. Lere woro na wiin na ni, jɔlɔgɔ kpe si woro wa naa.¹⁹ Wele, koni mila jaa mbe shérigo kan Yawe Yenj̄ele, na Yenj̄ele li mege

[†]5.11: Yuuro 89.1.

[†]5.12: Yomi 1.1; 10.1; 25.1; Yurutan 1.1.

ni, paa yege ñga na Yawe Yenjelé làa ki yo na to Davidi wi kan maa pye fɔ: «Ma pinambyɔ ña mi yaa ka tege wunluwɔ pi na wa ma yɔnɔ, wo wi yaa ka sherigo kan na kan[†].»²⁰ Koni, ki yaga ma konɔ kan leele pe yeri pe Liban sediri tire ta kɔn na kan. Na tunmbyeele pe yaa sa taga ma woolo pe na mbaa pe sari. Mi yaa kɔɔn tunmbyeele pe sara mbe yala yɔn ñga ma yaa naga ko ni; katugu màga jen ma yo lere woro laga we ni, ña wi tire kɔngɔ ki jen paa yoro Sidɔn ca fenne ye yen.»

²¹ Naa Hiramu wila kaa Salomo wi senyoro ti logo, a kì suu nawa pi yinjgi fɔ jenjge. A wì sho fɔ: «Sɔnmɔ yen Yawe Yenjelé li woo nala; lo na lì pinambyɔ tijinliwe fɔ kan Davidi wi yeri, jaŋgo wila ki Izirayeli woolo janwa gbɔlɔ na li yege sinni.»

²² Kona, a Hiramu wì si tunjgo torogo naa wa Salomo wi yeri, maa yɔn sogo ma yo fɔ: «Tunjgo ñga mà torogo laga na yeri mìgi logo. Mi yaa ñga fuun maa jaa ki pye ma kan. Mi yaa sediri tire konaa sipiressi* tire nda maa jaa ti kan ma yeri. ²³ Na tunmbyeele pe yaa yiri tire ti ni wa Liban tara mbe kari ti ni wa kɔgɔje wi yɔn na. Mi yaa ti peri pɔɔpɔ ti yee na pɔgɔlɔ pɔgɔlɔ mberi torogo ma kan tɔnmɔ pi na, fɔ sa gbɔn wa laga ñga ma yaa ka naga we. Pa mi yaa ti peri sangala ti yee na wa ki laga ki na, kona ma yaa ti le. Mboro wo na, ma yaa la

yaakara kaan na go woolo pe yeri, mbe yala ñga kìlan ndanla ki ni.»

²⁴ Kì pye ma, sediri tire naa sipiressi tire nda fuun Salomo wìla jori ti kala na, a Hiramu wì siri kan wi yeri. ²⁵ Salomo wo na, yele pyew wìla pye na bile* tɔni waga kɔgɔlɔni (6 000) kaan Hiramu wi yeri konaa oliviye tige pire sinme piiri po litiri waga kɔlɔjere ni (9 000) mbaa wi go woolo pe baro. Ki yaara nda to Salomo wìla pye na kaan Hiramu wi yeri yele pyew. ²⁶ Yawe Yenjelé làa tijinliwe kan Salomo wi yeri paa yege ñga na làa ki yɔn fɔlɔ* kɔn wi yeri we. Yeyinjge la pye Hiramu wo naa Salomo pe sɔgwɔ. A pè si yɔn finliwe* le pe yee ni.

Salomo wila sherigo gbɔgɔ tunjgo ki gbegele

²⁷ Wunlunaŋa Salomo wila pɔrɔtɔɔlɔ wà Izirayeli tara ti lagapyew ki ni. Pàa pye lere waga nafa ma yiri ke (30 000). ²⁸ Wìla pye na pe torogi lere waga ke ke (10 000) wa Liban tara, na pe sunru yenjge pyew. Mbele ka kari poro ma saa yenjge nunjba pye wa Liban tara, mbe si sɔngɔrɔ mbe pan mbe yeyen shyen pye wa pe yeri. Adoniramu wo wìla pye pe kɔrɔsifɔ. ²⁹ Tuguro lefenne waga nafa taanri ma yiri ke (70 000) pàa pye Salomo wi yeri konaa sinndeere tefenne waga nafa tijere (80 000) ni, mbaa ti teni wa yanwira ti na. ³⁰ Tunndo teele

[†]5.19: 2 Sami 12.13; 1 Kuro 17.11-12.

waga taanri naa cemne taanri (3300) la pye Salomo wi yeri fun, a paa porɔtɔlo pe tunndo ti kɔrɔsi. Salomo wi janmaratigiye poro la pye ko tunndo teele poro go na.³¹ A wunlunaja wi si konɔ kan ma yo pe sinndeere tugbɔɔrɔ tiyɔnɔ ta wɔ peri te, to mbe tege ti sherigo gbɔgɔ* ki nɔgɔ le.³² A Salomo wi tunmbyeele, naa Hiram tunmbyeele poro naa Gebali ca nambala pe ni, pè si sinndeere ti te, ma tire ti kɔn konaa ma go kansinndeere ti gbegelε.

Sherigo gbɔgɔ ki kanwa senre

6¹ Izirayeli* wooo pe yiringɔlɔ wa Ezhipiti tara, ki yele cemne tijere naa nafa tijere (480) wolo li ni, ki yenje shyen wogo ki na, ko ɔga pe maa yinri Zivu[†] yenje ye, a Salomo wi sigi le na Yawe Yenjèle li go ki kanni, wi wunluwo pi yele tijere wolo li ni Izirayeli wooo pe go na.² Go ɔga wunlunaja Salomo wila kan Yawe Yenjèle li kan ki titɔnlɔwɔ pila pye metere nafa ma yiri ke. Ki gbeme pila pye metere ke. Ki yagawa pila pye metere ke ma yiri kaŋgurugo.³ Paa ndɔgɔrɔ wɔ wa sherigo gbɔgɔ* ki yegɛ kɛe yeri. Ti titɔnlɔwɔ pila pye metere ke ma yala sherigo gbɔgɔ ki gbeme pi ni. Ti gbeme pila pye metere kaŋgurugo.⁴ Wunlunaja wila feneṭiriye wɔ sherigo gbɔgɔ ki na, ma tugurɔn mere lele pe na.⁵ Wila sanjgazoye kan ma sherigo gbɔgɔ konaa ki lajenje kpoysi* ki

maga. Paa pe kan ma mara sheri go gbɔgɔ ki na, ma yumbiile wɔ wa pe ni.⁶ Sanjgazo wi nɔgɔna go ki gbeme pila pye metere shyen naa kɔngɔ, wi nandogomɔ go ki gbeme pila pye metere taanri, wi taanri wogo ki gbeme pila pye metere taanri naa kɔngɔ; katugu paa ka taga sherigo gbɔgɔ mbogo gbeme pi na ki funwa kɛe ki na, jaŋgo sanjgazo wi biritire ti tagataga ko lara to na, tiga ka ye wa sherigo gbɔgɔ mbogo jate ki ni.

⁷ Sherigo gbɔgɔ ki kansanga wi ni, sinndeere nda paa te makɔ wa ti tesaga to paa le maga kan ti ni. Ki kala na, pe sila marito nakoma gbɔnlɔgɔ nakoma tugurɔn tunjɔ pyeyaraga ka kpe tinme logo ki kansanga wi ni.

⁸ Sanjgazo wi nɔgɔna go yeystɔgɔ kila pye wa sherigo gbɔgɔ ki yɔnlɔparawa kalige kɛe ki na. Pe ma ye lema mbe lugu lugusara ta na, mbe kari wa sanjgazo go nandogomɔ wogo ki ni, mbe si lugu lugusara ta na, mbe kari wa sanjgazo wi naayeri go ki ni.⁹ Sherigo gbɔgɔ ki kanjɔlɔ, a Salomo wi sho fo pege gona wi biritire papara papara naa sediri* tire tiyapaara ni.¹⁰ Sanjgazoye mbele paa kan ma mara sheri go gbɔgɔ ki na maga maga, pe ni fuun nunjba nunjba pe yagawa pila pye metere shyenzhyen naa kɔngɔ. A pè si sediri tire tege ma sanjgazoye pe biri ma pe mara sheri go gbɔgɔ ki na.

[†]6.1: Eburuye yele li ni, zivu yenje ki ma saa yala me yenje ki ni.

¹¹ Kona, a Yawe Yenjelé lì si para Salomɔ wi ni ma yo fɔ: «Ki go ɔga maa kanni yeeɛn, ¹² na ma kaa tanri na kondegengelé ke na, na ma kaa na kakɔnndegengelé ke piin konaa mbanla ɔgasegele ke ni fuun ke yigi mbaa tanri ke na, kona senre nda mìla yo ma to Davidi wi kan, mi yaa ki kala li pye mbeli yɔn fili ma kanjɔgɔlɔ. ¹³ Mi yaa pan mbe cen wa Izirayeli woolo pe sɔgɔwɔ. Mi se ka laga na woolo, Izirayeli woolo wele, pe na fyew.»

Sherigo gbɔgɔ ki nawa pila gbegele yege ɔga na

¹⁴ Koni Salomɔ wìla shérigo gbɔgɔ ki kan maga kɔ. ¹⁵ Wìla sediri tire papara papara le mari maramara go ki nawa mbogo ki na maga tɔn, maga le wa ki nɔgɔna fɔ ma saa gbɔn wa ki naayeri. A wì si sipiresi* tire papara papara le mari jan ma go nawa tara ti yege tɔn. ¹⁶ Yumbyɔ ɔna wìla pye wa shérigo gbɔgɔ ki punjo kɛɛ yeri wi titɔnlɔwɔ pila pye metere ke. Wìla sediri tire papara papara le mari maramara mbogo ki na maga tɔn, maga le wa tara fɔ ma saa gbɔn wa ki naayeri. Kona, a pè sigi yumbyɔ wi gbegele, ma wo pye shérigo gbɔgɔ ki lajenje kpozi.

¹⁷ Shérigo gbɔgɔ ki nawa mba pì koro wa lajenje kpozi ki yege, pi titɔnlɔwɔ pila pye metere nafa. ¹⁸ Sediri tire papara papara nda pàa tege ma lajenje kpozi ki nawa

mbogo ki tɔn, pàa kolokenti tirige pire yanlere gbegele ti na konaa yarifyɛenre yanlere ni, nda tì pelegi. Go ki nawa mbogo ki ni fuun kila pye ma tɔn sediri tire papara papara ni, ali ki sinndelege ka kpe sila pye na yaan funwa na.

¹⁹ Salomɔ wìla shérigo gbɔgɔ ki lajenje kpozi ki gbegele mbe Yawe Yenjelé li yɔn finliwɛ kesu* wi tege wa ki ni. ²⁰ Ki lajenje kpozi ki titɔnlɔwɔ pila pye metere ke. Ki gbemè pila pye metere ke. Ki yagawa pila pye metere ke. Pàa te piiri wo ki nawa mbogo ki lagapyew ki na maga tɔn. Pàa saraga wɔsaga* ka gbegele sediri tire ni, ma te piiri wo ki lagapyew ki na maga tɔn. ²¹ Salomɔ wìla te piiri wo shérigo gbɔgɔ nawa pi ni fuun pi na maa tɔn. Wìla te yɔngɔwɔ gbegele maa pɔpɔ lajenje kpozi ki yeyɔngɔ ki na. Lajenje kpozi ki lagapyew kila pye ma tɔn te piiri ni. ²² Wìla te piiri wo shérigo gbɔgɔ ki nawa pi lagapyew ki na maga tɔn. Saraga wɔsaga ɔga kila pye wa lajenje kpozi ki yege†, wìla te piiri wo ki lagapyew ki na maga tɔn.

²³ Pàa sherubenyɛ* yanlèle shyen gbegele oliviye tire yan woro ni, mbe pe tege wa lajenje kpozi ki ni. Pe yagawa pila pye metere kaŋgurugo kaŋgurugo. ²⁴ Ki sherubenyɛ yanlèle pe kanwira ti nunjba nunjba pyew ti titɔnlɔwɔ pila pye metere shyenzhyen naa

†6.22: Saraga wɔsaga ɔga kila pye wa lajenje kpozi ki yege, ko ki yen saraga wɔsaga ɔga pàa pye na wusuna nuwɔ taan wi sori ki na we; Eki 30.1-3.

kɔngɔ. Mbege le kanwiga ñga ki numaga ki na saga wa sanŋga ki numaga ki na, ki titɔnlɔwɔ pila pye metere kangurugo.²⁵ Sheruben yanlee shyen woo wi kanwira ti titɔnlɔwɔ pila pye fun metere kangurugo. Ki sherubeny yanleelé shyen pe titɔnlɔwɔ po naa pe cenlɔmɔ pi ni, pila pye ja.²⁶ Ki sherubeny yanleelé pe ni fuun nungba nungba pe yagawa pila pye ja, pila pye metere kangurugo kangurugo.²⁷ Salomɔ wìla sherubeny yanleelé pe tègwa shérigo gbɔgɔ ki lajengé kpoysi ki nandogomo. Pe kanwira tila pye ma sangasanga. Kongbanja wi kanwiga nungba numaga la gbɔn wa go mbogo ki na. A shyen woo wi kanwiga nungba numaga gbɔn wa go mbogo sanŋga ki na. Pe shyen pe kanwira sannda ti numara tila pye na jiinri ti yee na wa go ki nandogomo.²⁸ Salomɔ wìla te wo sherubeny yanleelé pe lagapyew ki na[†].

²⁹ Kona, a Salomɔ wì si sherubeny yanleelé keregi keregi wa shérigo gbɔgɔ ki nawa mbogo naa ki funwa mbogo ki na, naa sengendire yanlere ni konaa yarifyeenre yanlere ni, nda tì pelegi.³⁰ A wì si te wo shérigo gbɔgɔ ki nawa tara lara ti ni fuun ti na mari ton ma pinle lajengé kpoysi ki ni.

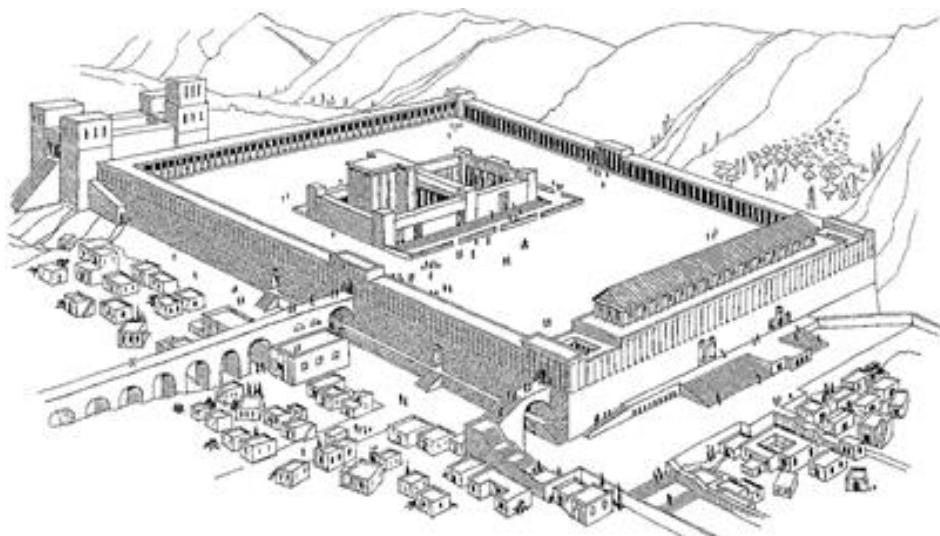
³¹ A wì si kɔrɔ piile shyen gbegele oliviye tire yan woro ni, mberi le lajengé kpoysi ki yeɔŋɔ ki na

mbaa ki tønni. Kɔrɔ ki naayeri tige naa ki kanŋgara na tire ti ni, ti gbemè pila yala mbogo ki walisaga kangurugo wogo ki ni.³² Ki kɔrɔ piile shyen pàa pe gbegele oliviye tire yan woro ni. A wì si ti a pè sherubeny yanleelé, naa sengendire yanlere konaa yarifyeenre, nda tì pelegi ta yanlere gbegele kɔrɔ piile shyen pe na, ma te wo pe na. A pè si te gbɔn ma taga sherubeny yanleelé naa sengendire yanlere ti na.³³ A wì sigi nungba ki pye ma fun shérigo gbɔgɔ ki yeɔŋɔ wogo ki na. Wìla ti a pè kɔrɔ ki kanŋgara na tire ti gbegele oliviye tire ni. Ti gbemè pila yala mbogo ki walisaga tijere wogo ki ni. A pè si kɔrɔ piile pe gbegele sipiresi tire ni.³⁴ Pàa kɔrɔ piile shyen pe gbegele sipiresi tire ni. Pàa kɔrɔ piile shyen pe gbegele tire papara papara shyenzhyen ni, ma tugurɔn ta gbegele kiiri kiiri ma kɔrɔ piile pe lele ti na.³⁵ A wì si ti a pè sherubeny yanleelé, naa sengendire yanlere konaa yarifyeenre, nda tì pelegi ta yanlere gbegele kɔrɔ piile pe na mari kerikeri, ma te wo ti ni fuun ti na, ma te wi gbɔn maa yɔn yala ti na.

³⁶ Ko punjo na, a wì si sinndere nda pè te ti kongolo taanri wa ti yee go na, konaa sediri tire kologo nungba ni ti go na, ma longo ki maga.

³⁷ Pàa Yawe Yenjelé li go ki nɔgɔ le Salomɔ wi wunluwɔ pi yele tijere

[†]6.23-28: Eki 25.18-20.

Salomō wi sheriigo gbɔgɔ konaa ki longo (1 Wunlu 6.38)

wolo lo ni, Zivu yenje ki ni.³⁸ Wi wunluwɔ pi yele ke ma yiri nunjba wolo li ni, yenje kɔlɔtaanri wogo ki na, ko ɔga pe yinri Buli[†] yenje ye, a sheriigo gbɔgɔ ki kanwa pi ni fuun pì si kɔ naa ki tunmbigile ke ni fuun ke ni, paa yege ɔga na kila daga mbe pye we. Yele kɔlɔshyen Salomō wila pye maga kan maga kɔ.

Salomō wi wunluwɔ go ki kanwa

7¹ Salomō wila wi wunluwɔ go ki kan fun. Yele ke ma yiri taanri wila pye maga kan maga kɔ. ²Wila keli ma wunluwɔ go ɔga pe yinri Liban kɔlɔgo go ko kan gben. Ki titɔnlɔwɔ pila pye metere nafa shyen ma yiri ke. Ki gbeme pila pye metere nafa ma yiri kaŋgurugo. Ki yagawa pila pye

metere ke ma yiri kaŋgurugo. Ki go kila pye ma cen sediri* tire tiyagala koloyo tijere na; pàa ki gona wi biri sediri tiyapaara ni.

³Pàa sediri* tire tipaara paragi tiyapaara ti na kɔŋgolo taanri. Kologo nunjba ki tipaara tila pye ke ma yiri kaŋgurugo. Ki koloyo taanri tipaara tila pye nafa shyen ma yiri kaŋgurugo. Ti ni fuun tila pye ma cen tiyagala ke na.

⁴Fenetiriye koloyo taanri yìla pye go ki kee ki ni fuun ki na. Kologo nunjba la pye nɔgɔna, kologo nunjba la pye nandogomo; kologo nunjba la pye wa naayeri. Fenetiriye pàa pye yesinme nunjba na. ⁵Go ki kɔɔrɔ ti ni fuun naa fenetiriye pe ni fuun pe ni, ti titɔnlɔwɔ naa ti gbeme pila pye ma

[†]6.38: Eburuye yele li ni, Buli yenje ki ma saa yala ɔkitɔburu naa novamburu yende ti ni.

yala. Fenetiriye pàa pye yesinme nungba na. Pàa pye koloyo taanri.

⁶ Ko puŋgo na, a Salomɔ wì si go ka yegé kan naga yinri tiyagala go. Ki titɔnlɔwɔ pila pye metere nafa ma yiri kangurugo. Ki gbeme pila pye metere ke ma yiri kangurugo. Pàa ndɔgɔrɔ wɔ ki na maga biri wi tɔgɔtɔgɔ tiyagala ni, mari yegé kɛe ki tɔnlo.

⁷ Ko puŋgo na, a Salomɔ wì si go ka kan naa, naga yinri wunluwɔ jɔngɔ go. Pàa pye naga yinri fun kitit kɔngo. Pa wila pye na leele pe kitit wi kɔon wa ki ni. Pàa sediri tire maramara ki go ki lagapyew ki na, maga le wa nɔgɔna fɔ ma saa gbɔn wa ki naayeri. ⁸ Salomɔ wìla wi yeera wɔnlɔgo ki kan laga ka yegé ni, maga lali Liban kɔlɔgɔ go ki ni. Eén fɔ, ki kanlɔmɔ pila pye ja sannda ti ni.

Salomɔ wìla Farawɔn* sumborombɔyɔ ḥa pɔri[†] wìla go ḥga kan wi kan, ki kanlɔmɔ pila pye paa wunlunaja wi go ki kanlɔmɔ pi yen.

⁹ Ki yinre ti ni fuun, naa yinre nda pàa kan wa funwa na konaa longogbɔgɔ ki mbogo ki ni, mbege le wa ki mboror ti nɔgɔna, fɔ sa gbɔn wa naayeri pàa ti kan sinndeere tiyɔnrɔ ni, nda pàa te. Pàa ki sinndeere ti kanjɔlɔyɔ shyen yi te sinndeere tegbene ni, mayi yɔn yala. ¹⁰ Sinndeere tugbɔɔrɔ tiyɔnrɔ tari pàa le ma pye go ki nɔgɔ lesinndeere. Ki sinndeere ta titɔnlɔwɔ la pye metere kangurugo

kangurugo; ta titɔnlɔwɔ la pye tijere tijere. ¹¹ Pàa sinndeere tiyɔnrɔ nda pè taanla ma tete ta tagataga sinndeere tugbɔɔrɔ tiyɔnrɔ ti go na ma pinle sediri tire ni. ¹² Wunluwɔ go ki longo mbogo pàa ki kan maga maga sinndeere nda pè tete ti kologo taanri ni, naa sediri tire tiyara kologo nungba ni, paa yegé ḥga na Yawe Yenjelé li sherigo gbɔgɔ* ki longo mbogo naa ki ndɔgɔrɔ mbogo pàa ki kan we.

Salomɔ wìla Hiramu wi yeri wi pan wi sherigo gbɔgɔ tunjgo pyeyaara ti gbegele

(2 Kuro 2.12-13)

¹³ Ko puŋgo na, a wunlunaja Salomɔ wì si tun wa Tiri ca, a pè saa tunmbyeewa yeri wi kan, ḥa pàa pye na yinri Hiramu. ¹⁴ Hiramu wìla pye naŋgunjɔ wa pinambyɔ, ma yiri wa Nefitali cenle li ni. Wi to wìla pye Tiri* ca fenne woo. Hiramu wìla pye tuguyenre tunjgo pyefɔ. Wila pye tijinliwe fɔ konaa kajenjɛ; wìla ya na kapyɔ tunndo cenle pyew ti piin tuguyenre ni. A wì si pan wa wunlunaja Salomɔ wi yeri, maa tunndo ti ni fuun ti pye.

Tuguyenre tiyagala ke gbegelelɔmɔ

(2 Kuro 3.15-17)

¹⁵ Hiramu wìla tuguyenre tiyagala shyen gbegele. Li koŋgbanna li yagawa pila pye metere kɔlɔjere. Li gbemɛ mbeli maga mbeli fili pila pye metere

[†]7.8: 1 Wunlu 3.1.

kanjurugo naa kɔngɔ. Pa tiyala shyen wolo làa pye ma fun.¹⁶ A wì si tuguyenre yan ma tiyagala ke gona tɔnyaara shyen gbegele mberi jiile tiyagala ke go na. Ki gona tɔnyaara ti ni fuun nujnba nujnba ti yagawa pila pye metere shyenzhyen naa kɔngɔ.¹⁷ A wì si tuguyenre ta gbegele paa mere yen konaa ma yɔngɔwɔ yanjala gbegele, mee ti lele tiyagala ke gona tɔnyaara ti na mari fere. Ki yaara ti kɔlɔshyen kɔlɔshyen tila pye tiyagala ke gona tɔnyaara ti nujnba nujnba pyew ti na.¹⁸ A Hiramu wì si girenadi tige pire yanlere gbegele kongolo shyen, ma mere ti nujnba nujnba pyew ti lele ti na, mari maga mari fili, ma tiyagala ke gona wi fere.

¹⁹Pàa tiyagala ke gona tɔnyaara ta gbegele ndɔgɔrɔ tiyagala ke go na. Ti ni fuun nujnba nujnba ti yagawa pila pye metere shyenzhyen. Pàa ti gbegele paa masho pɔlɔ yarifyeenre yen.²⁰ Gona tɔnyaara nda tila pye tiyagala shyen ke go na, pàa girenadi tige pire yanlere cènme shyen (200) gbegele mari maga mari fili wa naayeri, le gbunjbungna làa pye wa mere ti naayeri li tanla.²¹ Hiramu wìla tiyagala shyen ke kan wa sherigo gboɔgɔ ki yegɛ. Wìla nujnba kan kalige kɛe ki na, mali mege taga nali yinri Yakini[†]; ma nujnba kan kamengɛ kɛe ki na, mali mege taga nali

yinri Bowazi.²² A wì si masho pɔlɔ yarifyeenre yanlere gbegele mari tagataga tiyagala ke ni fuun nujnba nujnba ke go na. Pa tiyagala ke gbegele pila kɔ yɛen.

Jogoyeraga gbegbenje ki gbegelelɔmɔ

(2 Kuro 4.2-5)

²³Ko punjo na, a Hiramu wì si tuguyenre yan ma jogoyeraga gbegbenje ki gbegele. Kila pye kiiri. Ki yegɛ pyelewe pila pye metere kanjurugo. Ki yagawa pila pye metere shyen naa kɔngɔ. Mbege gbeme pi maga mbege fili, ki mana li titɔnlɔwɔ pila pye metere ke ma yiri kanjurugo.

²⁴Wìla kolokenti tirige pire yanlere gbegele jogoyeraga gbegbenje ki yɔn keere ki nɔgɔ, maga maga fili; metere kɔngɔ nujnba nujnba pyew kolokenti pire yanlere ke tila pye wa, ma jogoyeraga ki maga maga fili. Kolokenti pire yanlere tila pye koloyo shyen maga fili. Pàa tuguyenre yan ma ti ni fuun ti pinlè mari gbegele nujnba jogoyeraga gbegbenje ki ni.²⁵ Jogoyeraga kila pye ma tege tuguyenre napene ke ma yiri shyen na. Napene taanri la pye ma yegɛ wa yɔnlɔparawa kamengɛ kɛe yeri. A taanri yegɛ wa yɔnlɔtosaga kɛe yeri. A taanri yegɛ wa yɔnlɔparawa kalige kɛe yeri. A taanri yegɛ wa yɔnlɔyirisaga kɛe yeri. Pe ni fuun pàa pye ma punjo

[†]7.21: *Yakini* mege ki kɔrɔ wowi ᴥa fɔ: Yenjèle li maa fanjga kaan. *Bozazi* mege ki kɔrɔ wowi ᴥa fɔ: Fanjga ki yen Yenjèle lo ni.

wa pe yee yeri wa jogoyaraga gbegbenge ki nɔgo. ²⁶ Jogoyaraga ki liriwen pila pye paa kendala gbeme yen. Wila ki yɔn ki gbegele paa wɔjennɛ wogo yen, ma yiri masho pɔlɔ yarifyeenre kɔrɔgɔ. Litiri waga nafa shyen (40 000) si wila pye na yiin wa ki ni.

Tuguyenre wotoroye pe gbegelelɛmɔ

²⁷ Kona, a Hiramu wì si tuguyenre wotoro ke gbegele. Ki wotoroye pe ni fuun nunjba nunjba pe titɔnlɔwɔ pila pye metere shyenzhyen, pe gbeme pila pye metere shyenzhyen, a pe yagawa pì pye metere nunjba nunjba naa kɔngɔ. ²⁸ Pàa ki wotoroye pe gbegele yege ñga na ki ñga: Pàa tuguyenre gbɔn papara papara ma pe kanjgara na tijere tijere ti gbegele, mɛe ta gbɔn papara papara ma to tege mari yigiyigi wa ti yengele ke na. ²⁹ A wì si jaraye yanleelɛ, naa napene yanleelɛ konaa sherubenye* yanleelɛ gbegele wotoroye pe kanjgara na tuguyenre papara papara ti na, konaa pe yege kɛe naa pe punjo kɛe ki na. A wì si yarifyeenre yanlere ta gbegele wa jaraye poro naa napene pe go na konaa wa pe nɔgɔna, a tila yɔlɔ. ³⁰ Tuguyenre ñgeere tijere tijere tìla pye wotoroye pe ni fuun nunjba nunjba pe na. Pàa ñgeere ti lele tugurɔn kanjgagala ñgele ni, pàa ke gbegele tuguyenre ni fun. Ki tuguyenre kanjgagala kàa pye

ma ye tuguyenre tɔgɔyaara tijere ni, wa wotoro wi yengele tijere ke na. Ki tuguyenre kanjgagala koro naa wotoro wi tugurɔn ti ni, pàa ti pinle mari gbegele mari mara ti yee na. Eén fɔ ke titɔnlɔwɔ pi sila toro yarifyeenre ti titɔnlɔwɔ pi na. ³¹ Wa wotoro nunjba nunjba pyew wi go na, pàa wege ka kɔn wa kiiri. Ki tijuguwo pila pye metere kɔngɔ. Ki nawa pi pyelewɛ pila pye metere kɔngɔ naa kɔngɔ ki kɔngɔ. Ko kila pye yaara lesaga ye. Ki wege laga ñga kila pye wa go na, yengele tijere la pye ki na. Ke sila pye kiiri. Ki titɔnlɔwɔ naa ki gbeme pi ni fuun pila pye ja. Hiramu wila yaara ta yanlere keregi keregi ki na maga fere. ³² Wotoroye pe ñgeere tijere tìla pye wa tuguyenre papara papara ti nɔgɔna. Ñgeere tìla pye ma ye tugurɔn kanjgagala ñgele ni, kàa pye ma kan wa wotoroye pe nɔgo ki na. Ñgeere ti ni fuun nunjba nunjba ti yagawa pila pye metere kɔngɔ naa kɔngɔ ki kɔngɔ. ³³ Pàa ki wotoroye pe ñgeere ti gbegele paa wotoroye mbele shɔnye maa tilele pe woro ti yen. Ñgeere tìla pye ma ye tugurɔn kanjgagala ñgele ni, naa ñgeere ti zandiye pe ni, naa ereyɔnye pe ni konaa muwayoye pe ni, pàa ti gbegele tuguyenre ni. ³⁴ Tugumbogongolo ñgele kàa pye ma kurukuru wa wotoro nunjba nunjba pyew wi yengele tijere ke na, koro naa wotoroye pe tugurɔn sannda pyew ti ni, tìla pye ma mara ti yee na.

³⁵ Wege ɳga kila pye wa wotoro nujnba nujnba pyew wi go na, pàa yaraga ka gbegele kiiri maga maga. Ki yaraga kiiri ki nawa pi pyelewe pila pye metere kongó ki kongó. Wotoro wila pye ma cen tugurɔn nda na, naa wi kannjara na tuguyenre papara papara ti ni konaa naayeri tugurɔn ti ni, tila pinle ma gbegele nujnba wotoro wi ni. ³⁶ Wotoroye pe tugurɔn naa pe tuguyenre papara papara ti lara nda pe sila yaraga keregi wa ti na, Hiramu wila sherubenyé, naa jaraye konaa sengembanra yanlere keregi keregi ki lara ti na, mèe yarifyeenre gbegele mari maga. ³⁷ Wotoroye ke pe ni fuun pe gbegelelèmɔ pila pye ja. Tugurɔn wila yan ma pe ni fuun pe gbegele. Pe ni fuun pe titɔnlwɔ, naa pe gbeme naa pe yagawa konaa pe cenlèmɔ pila pye nujnba.

³⁸ Ko punjo na, a Hiramu wì si jogoyaara ke gbegele tuguyenre ni. Jogoyeraga ki nujnba nujnba pyew ki yagawa pila pye metere shyen. Litiri waga kele ɳgele naa cenme kɔgɔlɔni (1 600) si wi mbaa ya ye ti nujnba nujnba pyew ki ni. Jogoyeraga nujnba la pye ma taga wotoroye ke pe nujnba nujnba pyew pe na. ³⁹ Wila wotoroye pe kaŋgurugo tege wa shérigo gbɔgɔ ki kalige këe ki na, ma pinle pe jogoyaara ti ni, mèe kaŋgurugo sanmbala pe tege wa shérigo gbɔgɔ ki kamènjé këe ki na, ma pinle pe jogoyaara ti ni. A wì si jogoyeraga gbegbenje ki tege wa

shérigo gbɔgɔ ki kalige këe ki na, yɔnlɔparawa kalige këe naa yɔnlɔ yirisaga sɔgɔwɔ pi ni.

Shérigo gbɔgɔ ki tunŋo pyeyaara

(2 Kuro 4.11--5.1)

⁴⁰ Kona, a Hiramu wì si tasaala, naa cɔnrɔ koliyaara konaa wɔjèngelé ke gbegele.

Ki pye ma, yaara nda fuun Hiramu wila daga mbe gbegele wunlunaja Salomɔ wi kan wa Yawe Yenjèle li shérigo gbɔgɔ ki ni, a wì siri gbegele mari kɔ. Tori nda yeen: ⁴¹ Tiyagala shyen, naa ke gona tɔnyaara shyen nda ti yaa jiile wa ke go na ti ni, konaa mère shyen nda ti yaa tege mbe gona tɔnyaara ti tɔn ti ni; ⁴² naa girenadi tige pire yanlere cenme tijere (400) ti ni, to nda ti yaa pye mbe yanja yanja wa mere shyen ti na. Girenadi tige pire yanlere koloyo shyenzhyen yi yaa pye mère ti nujnba nujnba pyew ti na, wa tiyagala ke tɔnyaara ti go na; ⁴³ naa wotoroye ke pe ni, naa jogoyaara ke nda pàa tege wa wotoroye pe nawa ti ni; ⁴⁴ naa jogoyeraga gbegbenje ki ni, ko ɳga ki cenle làa pye li yé, konaa kila pye ma tege napene yanleelé ke ma yiri shyen mbele na pe ni, ⁴⁵ naa cɔrɔ ti ni, naa cɔnrɔ koliyaara ti ni konaa wɔjèngelé ke ni. Hiramu wila ki yaara nda ti ni fuun ti gbegele wunlunaja Salomɔ wi kan Yawe Yenjèle li shérigo gbɔgɔ ko woro. Wila ti ni fuun ti gbegele tuguyenre ni, nda ti yen

ma wɔłgɔ̄c. ⁴⁶ Wunlunaja wila ti a pège tuguyenre ti yan wa Zhuriden gbaan wi funwa laga falafala ki ni, wa Sukötì naa Zaritan cara ti ssqɔwɔ̄ pi ni. ⁴⁷ Salomɔ̄ wila ti a pège yaara ti ni fuun ti gbegele, pee tuguyenre ti culo yɔ̄n ki jate, katugu tìla lege fɔ̄ jenje.

⁴⁸ Kona, a Salomɔ̄ wì si ti a pè Yawe Yenjèle li shérigo gbɔ̄gɔ̄ yaara sannda pyew ti gbegele. Tori nda yeeen: Saraga wɔ̄saga* nga pàa gbegele te ni, naa te tabali wi ni, wo ḥa buru ḥa pe ma kan Yenjèle yeri pàa pye naa teri wi na we[†]; ⁴⁹ naa fitanladagaye* mbele pàa gbegele te piiri ni pe ni, ma pe tege wa lajɛŋge kpoyi* ki yegɛ. Kaŋgurugo la pye kalige na, kaŋgurugo la pye kamɛŋge na; naa yarifyeенre yanlere ti ni, naa fitanladagaye pe ni, naa pe yɔ̄n yirigeyaara nda tìla pye te woro ti ni[‡]; ⁵⁰ naa tasaala pe ni, naa gbɛŋgele ke ni, naa leyaara ti ni, naa wɔ̄jɛŋgele ke ni, naa naŋganra wɔ̄yaara ti ni, pàa ti gbegele te piiri ni. Shérigo gbɔ̄gɔ̄ nawa kɔɔrɔ̄, to nda ti yen lajɛŋge kpoyi ki kɔɔrɔ̄ re, ti sanriyenyé poro naa shérigo gbɔ̄gɔ̄ yeyɔ̄ngɔ̄ kɔɔrɔ̄ woolo pe ni, pàa pe ni fuun pe gbegele te ni.

⁵¹ Tunjgo ḥga fuun wunlunaja Salomɔ̄ wila pye wa Yawe Yenjèle

li shérigo gbɔ̄gɔ̄ ki ni, pa kìla kɔ̄ yeeen. Ko puŋgo na, wi to Davidi wìla yaara nda tege ti ye Yenjèle li kan[†], warifuwe, naa te konaa yaapire ti ni, a wì siri lè ma saa ti tege wa Yawe Yenjèle li shérigo gbɔ̄gɔ̄ ki yarijɛnde tegesaga ki ni.

Pàa yɔ̄n finliwe kesu wi tege wa shérigo gbɔ̄gɔ̄ ki ni

(2 Kuro 5.2–6.2)

8 ¹ Kona, a wunlunaja Salomɔ̄ wì si Izirayeli* tara leleelé*, naa cengèle teele konaa sege teele pe ni fuun pe gbogolo wa wi yee tanla, wa Zheruzalem̄ ca, jaŋgo pe kari wa Davidi ca[†], ko ḥga pe yinri fun Siyon* we, pe sa Yawe Yenjèle li yɔ̄n finliwe kesu* wi lè. ² A Izirayeli woolo pe ni fuun pè si saa pe yee gbogolo wa wunlunaja Salomɔ̄ wi tanla Etamu[†] yenge ki ni feti wagati wi ni. Ko yenge ko ki yen yele li yenge kɔłɔshyen wogo ye. ³ Izirayeli leleelé pe ni fuun pàa pan. A saraga wɔ̄fenne* pè si yɔ̄n finliwe kesu wi lè. ⁴ Pàa Yawe Yenjèle li yɔ̄n finliwe kesu wi lè naa filisaga paraga go* ki ni konaa yaara nda fuun tìla tege ti ye Yenjèle kan wa ki ni ti ni. Saraga wɔ̄fenne poro naa Levi setirige piile* pe ni, poro pàa ti lè ma kari ti ni. ⁵ Wunlunaja Salomɔ̄

^{†7.48:} Eki 25.23-30; 30.1-3.

^{†7.49:} Eki 25.31-40; 26.35.

^{†7.51:} 2 Sami 8.11; 1 Kuro 18.11.

^{‡8.1:} 2 Sami 6.12-16; 1 Kuro 15.25-29.

^{†8.2:} Eburuye yele li ni, Etamu yenge ki ma saa yala sepitamburu naa ɔkitɔburu yende ti ni (Levi 23.33-34).

wo naa Izirayeli woolo mbele fuun pàa gbogolo wa wi tanla, pè si yere yon finliwe kesu wi yegé sɔgɔwɔ. Pàa simbaala naa nere legeré wo saraga*. Tila lege fɔ lere saa ya mberi jiri mberi yon jen.

⁶Kona, a saraga wɔfenné pè si kari Yawe Yenjèle li yon finliwe kesu wi ni, ma saa wi tegé wa wi tegesaga, wa shérigo gbɔgɔ* ki nawa, wa lajengé kpoyi* ki ni, fɔ wa sherubénye* pe kanwira ti nɔgo. ⁷Katugu sherubénye pe kanwira tila pye ma jaraga wa yon finliwe kesu wi tegesaga ki go na. Sherubénye pe kanwira tila pye ma yon finliwe kesu wo naa wi lekanjagala ke tɔn. ⁸Pàa wi lekanjagala ke pye, a kè tɔnlɔ, fɔ lere ma ya ma koro wa shérigo gbɔgɔ ki ni, wa lajengé kpoyi ki yegé, na ke yaan. Eén fɔ lere saa ya koro wa funwa na mbe ke yan. Tila koro ma tegé wa ki laga ki ni fɔ ma pan gbɔn nala. ⁹Yaraga ka kpe sila pye wa yon finliwe kesu wi ni, kaawɔ sinndéere papara papara shyen to ce. Moyisi wo wìla ti le wa wi ni wa Horebu[†] yanwiga ki na, sanga ḥja ni Yawe Yenjèle làa yon finliwe le Izirayeli woolo pe ni, pe yirijgɔlɔ wa Ezhipiti tara we.

¹⁰Naa saraga wɔfenné pàa kaa yiri wa laga kpoyi* ki ni sanga ḥja ni, a kambaaga kà si pan ma Yawe Yenjèle li shérigo gbɔgɔ ki yin. ¹¹Saraga wɔfenné pe sila ya

koro wa mbaa pe tunjgo ki piin kambaaga ki kala na; katugu Yawe Yenjèle li gbɔgɔwɔ yanwa pìla li shérigo gbɔgɔ ki yin[†]. ¹²Kona, a Salomɔ wì sho fɔ:

Yawe Yenjèle làa yo li yaa ka cen kambaaga wɔgɔ ni, wa wɔwɔ pi ni.

¹³Koni mì go kan ma kan, ḥja ma yaa cen wa ki ni fɔ sanga pyew.

Salomɔ wìla Yenjèle li sɔn

(2 Kuro 6.3-12)

¹⁴Ko punjo na, a wunlunaŋa wì si kanjga ma yegé wa, wa Izirayeli woolo janwa wi ni fuun wi yeri ma duwaw pye pe kan. Janwa wi ni fuun wìla yiri ma yere. ¹⁵A wì sho fɔ: «Sɔnmɔ yen Yawe Yenjèle, Izirayeli woolo Yenjèle li woo. Lo jate làa senre nda yo wa li yon, ma yon fɔlɔ* na le na to Davidi wi yeri, lì ki yon fɔlɔ li yon fili li yawa pi fanjga na. Làa yo fɔ: ¹⁶Maga le pilige ḥja ni mìla na woolo, Izirayeli woolo wele, pe yirige wa Ezhipiti tara ti ni, mi fa ca ka kpe wo Izirayeli cengele la kpe ni, jaŋgo pe go kan wa ki ni mbaa na yee nari wa ki ni. Eén fɔ mìla Davidi wi wo wi pye Izirayeli, na woolo wele, pe yegé sinvɔ[†].

¹⁷«Ma sigi ta, na to Davidi wìla ki kɔn maga tegé wa wi nawa mbe go kan Yawe Yenjèle, Izirayeli woolo Yenjèle li kan. ¹⁸Eén fɔ, a Yawe

[†]8.9: Eki 25.16; 40.20; Dete 10.5.

[†]8.11: Eki 40.34-35.

[†]8.16: 2 Sami 7.4-11; 1 Kuro 17.3-10.

Yenjelé lì silan to Davidi wi pye fɔ: «Kì kaa pye màga tege wa ma nawa mbe go kan na kan, ki jatere wi yen ma yɔn.¹⁹ Èen fɔ mboro ma ma yaa go ki kan na kan. Ma pinambyo, wo ḥa wi yen ma yeera pisee, wo wi yaa go kan na kan[†].»

²⁰ «A Salomɔ wì sho naa fɔ: «Yawe Yenjelé làa yɔn fɔlɔ na kɔn, lili pye mali yɔn fili. Mì kaa cen wa na to Davidi wi yɔnlɔ. Mì cen wunluwɔ pi na Izirayeli woolo pe go na, paa yegɛ ḥga na Yawe Yenjelé làa ki yo we. Mìgi go ki kan Yawe Yenjelé, Izirayeli woolo Yenjelé li kan.»²¹ Yawe Yenjelé li yɔn finliwe* senre ti yen ma tege kesu ḥa ni, mì yere laga ka gbegele wi kan wa go ki ni. Ko yɔn finliwe po làa le we telleye pe ni, naa làa pe yirige wa Ezhipiti tara we.»

Wunlunaña Salomɔ wi yenrewε senre

(2 Kuro 6.12-41)

²² Ko puŋgo na, a Salomɔ wì si yiri ma yere wa Yawe Yenjelé li saraga wɔsaga* ki yegɛ, Izirayeli woolo janwa wi ni fuun wi yegɛ sɔgɔwɔ, maa keyen shyen yi yirige wa naayeri, mee yo fɔ: ²³ «Yawe Yenjelé, Izirayeli woolo Yenjelé, Yenjelé la yegɛ woro wa naayeri, wa yenjelé na, nakoma laga nɔgɔna, laga tara ti na paa ma yen. Ma tunmbyele mbele pe maa tanri na yala ma nandanwa kala li ni pe kotogo ki ni fuun ni, ma ma

koro yɔn finliwe na pe ni konaa na kajeŋge piin pe kan.²⁴ Yɔn fɔlɔ na màa le ma tunmbyee, na to Davidi wi yeri, màga kala li pye. Senre nda mboro jate màa yo, màri tanga mari yɔn fili nala ma yawa pi fanŋga na.²⁵ Koni Yawe Yenjelé, Izirayeli woolo Yenjelé, yɔn fɔlɔ sanna na màa le na to Davidi wi yeri, li pye mali yɔn fili. Màa wi pye fɔ: «Ma setirige piile wa yaa la taa wa pe ni mbaa ceen wunluwɔ pi na na yegɛ sɔgɔwɔ sanga pyew, Izirayeli woolo pe go na. Ko yaa pye, na pe kaa pe tangalɔmɔ pi kɔrɔsi, mbaa tanri la yala na nandanwa kala li ni, paa yegɛ ḥga na mboro jate mà tanga na yegɛ sɔgɔwɔ we[†].»²⁶ Ki kala na, Izirayeli woolo Yenjelé, koni ki yaga, yɔn fɔlɔ na mà le na to Davidi, ma tunmbyee wi yeri, mali pye mali yɔn fili.

²⁷ «Èen fɔ, kaselege ko na, Yenjelé li mbe pan mbe cen laga tara ti na oke? Ali yere naayeri wo naa wi gbemɛ pi ni fuun pì kologo ma na, si ka logo go ḥga mì kan ma kan ko.²⁸ Konaa ki ni fuun, Yawe Yenjelé, na Yenjelé, nungbolo jan ma mi ḥa ma tunmbyee na yenrewε pi logo. Mala yenrewε gbɔɔ pi logo. Mi ḥa ma tunmbyee, gbelege ḥga mila gbele nɔɔ yenri nala pilige ḥga ki na, ki logo.²⁹ Maa ki go ḥga ki kɔrɔsi yɔnlɔ naa yembine; katugu mboro jate, màa ki yo ki laga ḥga

[†]8.19: 2 Sami 7.12-13; 1 Kuro 17.11-12.

[†]8.25: 1 Wunlu 2.4.

ki wogo na ma yo fɔ: «Pa mi yaa lanla yee nari laga ki laga ŋga ki ni.» Mi ŋja ma tunmbyee, yenrege ŋga mi yen na yenri laga ki laga ŋga ki ni, maga logo[†]! ³⁰ Mi ŋja ma tunmbyee konaa Izirayeli, ma woolo pe ni, na waga pan mboɔn yenri laga ki laga ŋga ki ni, mɔɔ yee yaga ma pe yenrewe pi logo. Ee, mboɔn ta wa ma censaga wa naayeri, ma we yenrewe pi logo ma we kapere ti kala yaga we na.

³¹ «Na lere wa ka kapege pye wi lewee yenle wa na, na paga wi ŋgbanga mbe yo wi pan wi wugu ki wogo ki na wa ma saraga wɔɔsaga ki yege sɔɔgwɔ, laga ki go ŋga ki ni, ³² mboɔn ta wa yenjelé na, maga kala li logo, mali yege wɔ, mɔɔ tunmbyeele pe kitii wi kɔn, ma kapere pyefɔ wi le jɔlɔgɔ mbe yala wi kapyere ki ni, mbe tanga ki kan ŋja wì sin wi yeri mbe yala wi yen ma sin yege ŋga na ki ni.

³³ «Na ma woolo, Izirayeli woolo wele, paga kari malaga na, pe juguye pe ya pe ni, katugu pè kapege pye ma na, na paga sɔɔgɔ mbe pan ma kɔrɔgɔ, mbe pan mboɔn gbɔgɔ, mboɔn yenri, na paga ma yenrewe gbɔɔ yenri laga ki go ŋga ki ni, ³⁴ mboɔn ta wa yenjelé na, ma logo pe yeri; mɔɔ woolo, Izirayeli woolo pe kapere ti kala yaga pe na. Tara nda màa kan pe teleye pe yeri, ma sɔɔgɔ ma pan pe ni wa ti ni.

³⁵ «Na tisaga wegele kaga tɔn wa naayeri, mbe ti tisaga kiga kaa

paan naa, katugu ma woolo pè kapege pye ma na, na paga ma yenri laga ki laga ŋga ki ni, mboɔn gbɔgɔ konaa mbe pe kapere ti yaga, mbe pan ma kɔrɔgɔ, na maga pe jɔlɔ mbe kɔ, ³⁶ kona mboɔn ta wa yenjelé na, ma logo pe yeri, mɔɔ tunmbyeele, Izirayeli woolo wele, pe kapere ti kala yaga pe na. Kona na pe daga mbaa tanri li na, mali naga pe na. Kona ma tisaga ki yaga ki pan wa tara ti ni, to nda màa kan pe yeri ti pye pe woro we.

³⁷ «Na fungo ka ka to wa tara ti ni, na tifelege yama ka ka to wa tara ti ni, na yarilire tiga kaa waga mbaa fɔnri yere na, na gbatɔ* wo naa kambeere ti ni tiga ka pan mbe yarilire ti jɔgɔ, na pe juguye paga ka pan mbe malingbɔɔnlɔ censara kan wa pe tara, wa pe cara nda pè malaga sigemboro kan mari maga ti tanla mbe pe yɔn tɔn, na jɔlɔgɔ cenle pyew konaa yama cenle pyew ka ka to pe na, ³⁸ na lere o lere kɔɔn yenri, mboɔn yenrewe gbɔɔ yenri, nakoma na ma woolo, Izirayeli woolo wele, pe ni fuun paga ŋga ki pe nawa pi tanga ki jen mbege yaga, mbe pe keyen yi yirige mbe wa wa ki go ŋga ki yeri mboɔn yenri, ³⁹ mboɔn ta wa yenjelé na, wa ma censaga, ma logo pe yeri, ma pe kapere ti kala yaga pe na. Ma pe ni fuun pe sara mbe yala pe kapyege ki ni, katugu mboronujgba ma senwee piile pe ni fuun pe nawa kala li jen. ⁴⁰ Ki ka pye ma, pa pe yaa la fyε ma yege wagati ŋja

[†]8.29: Dete 12.11.

fuun pe yaa pye laga tara ti ni, to nda mà kan we teleye pe yeri we.

⁴¹ «Ki pyelɔmɔ nungba pi na, nambanja ḥa wi woro Izirayeli woo, ma woolo wo wa, na wiga ka yiri taleere ta ni mbe pan ma mege ni,⁴² katugu pe yaa kaga logo mbe yo ma mege kì gbɔgɔ, fanjga yen ma ni naa yawa ni. Na ki nambanja wiga ka pan mbɔɔn yenri laga ki go ḥga ki ni,⁴³ mbɔɔn ta wa yenjèle na, wa ma censaga ki ni, ma logo wi yeri, ma ḥga fuun wì yenri ma yeri ki pye wi kan, jaŋgo dunruya woolo pe ni fuun pɔɔn mege ki jen paa fye ma yegɛ, paa yegɛ ḥga na Izirayeli, ma woolo pe yen. Ko pe yaa ki jen mbe yo fo go ḥga mì kan, ki yen mborowogo.

⁴⁴ «Na ma woolo paga ka yiri mbe sa malaga gbɔn pe juguye pe ni, na ki ka ka pye laga ḥga fuun na, na paga yegɛ wa wa ca ḥga mà wɔ konaa go ḥga mì kan ma mege ni ki yeri, mbɔɔn yenri,⁴⁵ mbɔɔn ta wa yenjèle na wa ma censaga, ma pe yenrewɛ po naa pe yenrewɛ gbɔɔ pi logo, ma yere pe kala li ni.

⁴⁶ «Na Izirayeli woolo paga kapege pye ma na, ma jen lere wo wa woro wa, ḥa wila kapege pye. Na maga nawa ḥgban pe ni, mbe pe le pe juguye pe kɛɛ, na pe juguye paga pe koli mbe kari pe ni kulowo wa pe tara, taleere ni nakoma tara tɔɔn ni,⁴⁷ pè pe koli ma kari pe ni tara nda ni, mbe pe ta wa ti ni, na paga pe jatere wi kanjga mbe sɔngɔrɔ mbe pan

ma kɔrɔgɔ, mbɔɔn yenrewɛ gbɔɔ yenri, mbe yo fo: «Wè kapege pye, ma jɔgɔwɔ pye, ma kambasinjɛ pye.»⁴⁸ Pe juguye pè pe koli ma kari pe ni tara nda ni, mbe pe ta wa ti ni, na paga sɔngɔrɔ mbe pan ma kɔrɔgɔ pe kotogo ki ni fuun ni konaa pe nawa pi ni fuun ni, mbe yegɛ wa wa tara nda màa kan pe teleye pe yeri ti yeri, naa wa ca ḥga mà wɔ ki yeri konaa go ḥga mì kan ma mege ni ki yeri,⁴⁹ kona mbɔɔn ta wa yenjèle na, wa ma censaga ki ni, ma pe yenrewɛ naa pe yenrewɛ gbɔɔ pi logo ma yere pe kala li ni.⁵⁰ Mɔɔ woolo pe kapere ti kala yaga pe na naa pe kambasinnde ti ni. Ma ti pe yinriwɛ mbe pye pe kolifenne pe na, jaŋgo pe pe yinriwɛ ta.⁵¹ Katugu Izirayeli woolo pe yen ma woolo konaa ma kɔrɔgɔ. Poro mbele mà yirige wa Ezhipiti tara ma pe wɔ wa fugufugu kasɔn gbɔgɔ ki ni we[†].

⁵² «Ma yenlɛ mi ḥa ma tunmbyee na yenrewɛ gbɔɔ pi na konaa Izirayeli, ma woolo pe yenrewɛ gbɔɔ pi na, mbaa nuru pe yeri sanga o sanga paga ma yenri we.⁵³ Katugu we Fo*, Yawe Yenjèle, mborowɔa pe wɔ dunruya woolo sanmbala pe ni fuun pe sɔgɔwɔ, jaŋgo pe pye ma kɔrɔgɔ, paa yegɛ ḥga na màa ki yo ma tunmbyee Moyisi wi kan, a wìgi yo we, sanga ḥa ni màa we teleye pe yirige wa Ezhipiti tara we.»

[†]8.51: Dete 4.20.

**Salomɔ wìla duwaw pye
Izirayeli woolo janwa wi kan**

⁵⁴Naa Salomɔ wìla kaa kɔ ki yenrewɛ pi ni fuun pi na konaa yenrewɛ gbɔɔ pi na Yawe Yenjɛle li yeri, a wì si yiri wa Yawe Yenjɛle li saraga wɔsaga ki yegɛ sɔgɔwɔ, katugu pa wìla pye maa kanjguuro ti kan le ki laga ki na maa keyen yi yirige wa naayeri na yenri. ⁵⁵Maa ta yeresaga, a wì suu magala li yirige ma duwaw pye Izirayeli woolo janwa wi ni fuun wi kan, ma yo fɔ: ⁵⁶«Sɔnmɔ yen Yawe Yenjɛle li woo, lo na lì yeyinjɛ kan Izirayeli, li woolo pe yeri, ma yala senre nda fuun làa yo li tunmbyee Moyisi wi kan mbe kajenjɛ n̄ga fuun pye we kan, ta kpe si koro nda tii ti yee yɔn fili[†]. ⁵⁷Yawe Yenjɛle, we Yenjɛle li pye we ni paa yegɛ n̄ga na làa pye we teleye pe ni we. Liga ka we wa, liga si ka je we na. ⁵⁸Een fɔ li ti we jatere wi kanjga mbe pan we ni li yee kɔrɔgɔ, jango waa tanri li koŋgolo ke ni fuun ke na, mbaa tanri li n̄gasegele, naa li kondégenjɛle konaa li kakɔnndegenjɛle n̄gele làa kan we teleye pe yeri ke na. ⁵⁹Senre nda fuun mì yo ma naga Yawe Yenjɛle li na konaa yenrewɛ gbɔɔ mba mì yenri, Yawe Yenjɛle, we Yenjɛle le, laa jatere piin pi na yɔnlɔ naa yembine. Laa mi n̄a li tunmbyee na sari konaa Izirayeli, li woolo pe ni pilige nujgbɑ nujgbɑ

pyew. ⁶⁰Pa kona dunruya woolo pe ni fuun pe yaa ki jen fɔ Yawe Yenjɛle lo nujgbɑ li yen Yenjɛle le. Yenjɛle la yegɛ woro wa lo puŋgo na. ⁶¹Ki kala na, yoro wo na, ye daga mbe taga Yawe Yenjɛle, we Yenjɛle li na ye kotogo ki ni fuun ni, paa yegɛ n̄ga na ki yen nala we; yaa tanri li kondégenjɛle ke na, yeli n̄gasegele ke le yaa tanri ke na.»

Saara nda pàa wɔ Yenjɛle li yeri

(2 Kuro 7.4-10)

⁶²Kona, a wunlunaŋa wo naa Izirayeli woolo mbele fuun pàa pye wa wi ni pè si saara wɔ Yawe Yenjɛle li yeri. ⁶³Salomɔ wìla nayinmɛ saraga* wɔ Yawe Yenjɛle li yeri. Yaayoro nda wìla wɔ tìla pye n̄re waga nafa ma yiri shyen (22 000) konaa simbaala naa sikaala waga cénmɛ naa nafa (120 000). Ko saraga ko wunlunaŋa wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun pàa wɔ ma Yawe Yenjɛle li shérigo gbɔgɔ ki yɔn yenge. ⁶⁴Ki pilige nujgbɑ ki ni, a wunlunaŋa wì si shérigo gbɔgɔ longo ki nandogomɔ laga ki pye kpoyi, ko n̄ga ki yen wa Yawe Yenjɛle li shérigo gbɔgɔ ki yegɛ kée yeri we. A wì si saara sogoworo*, naa muwe saara konaa nayinmɛ saara ti yanlaga ki sogo wa ki laga ki na, katugu tuguyenrɛ saraga wɔsaga n̄ga kìla pye wa Yawe Yenjɛle li yegɛ sɔgɔwɔ, kìla kaa kologo paa saara sogoworo, naa muwe saara konaa nayinmɛ saara ti yanlaga ki sori wa ki na.

[†]8.56: Dete 12.10; Zhuzu 21.44-45.

⁶⁵ Salom̄ wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun p̄aa feti wi pye ki wagati wi ni. Janwa gbɔlɔ lāa yiri tara ti lagapyew ma pan, maga le wa Hamati ca wasege ki na fɔ ma saa gbɔn wa Ezhipiti tara lafogo yɔn ki na. P̄aa pan ma gbogolo ma feti wi pye Yawe Yenjelē li yeḡe sɔgɔwɔ piliye kɔlɔshyen ni. A p̄è si piliye kɔlɔshyen ya yeḡe pye naa, a yi ni fuun yì pye piliye ke ma yiri tijere. ⁶⁶ Pilige kɔlɔtaanri wogo ki na, a wunlunaja wì si leeple pe yaga ma yo paa kee. A p̄è si duwaw pye wunlunaja wi kan m̄ee sɔngɔrɔ ma kari pe cara. Yawe Yenjelē lāa kajenḡe n̄ga fuun pye li tunmbyee Davidi wi kan konaa Izirayeli, li woolo pe kan, pe ni fuun pe nawal pila yinjgi, a paa yɔgɔri ki kala na.

**Yenjelē lāa li yee naga
Salom̄ wi na ki shyen wogo na**

(2 Kuro 7.11-22)

9 ¹ Naa Salom̄ wila kaa kɔ Yawe Yenjelē li sheri go gbɔgɔ* ki kanga ki na, naa wunlunaja go ki ni konaa yinre nda fuun wila pye na jaa mbe kan ti ni sanga n̄a ni, ² a Yawe Yenjelē lì sili yee naga Salom̄ wi na naa ki shyen wogo na, paa yeḡe n̄ga na lāa li yee naga wi na wa Gabawɔn ca we[†]. ³ A Yawe Yenjelē li suu pye fɔ: «Mò̄ yenrewɛ naa ma yenrewɛ gbɔɔ pi logo. Go n̄ga mà kan, mì yere ki na mbege pye kpoyi* mbaa na yee nari wa ki

ni sanga pyew. Mi yaa laga kɔrsi konaa mbaa jatere piin ki na sanga pyew. ⁴ Mboro wo na, na ma kaa tanri nawa nungba ni naa kaselege ni paa ma to Davidi wi yen, mbaa n̄ga fuun mì yo ma kan ki piin konaa mbaa tanri na n̄gasegele koro naa na kakɔnndeḡejgele ke na, ⁵ pa kona mi yaa yeresaga kan ma wunluwɔ pi yeri Izirayeli* tara ti go na fɔ sanga pyew, paa yeḡe n̄ga na mìla ki yo ma to Davidi wi kan ma yo fɔ: «Ma setirige piile wa se ka la wa wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na[†].» ⁶ Eén fɔ na yoro naa ye pinambiile pe ni, yaga laga na na, na yee yenle mbaa tanri na n̄gasegele koro naa na kondeḡejgele ke na, na ye kaa kee mbe saa yarisunndo ta yeḡe gbogo, mbaa fɔli ti yeḡe sɔgɔwɔ, ⁷ kona tara nda mì kan yoro Izirayeli woolo ye yeri, mi yaa ye kɔ mbe ye wɔ wa ti ni. Go n̄ga mì pye kpoyi na yee mege ni, mi yaa je ki na. Kona tara woolo pe yaa la tege ye na mbaa ki la koo ye na. ⁸ Ki sheri go gbɔgɔ n̄ga konaa ki gbɔgɔwɔ pi ni fuun ni, na leeple mbele ka kaa toro le ki tanla, pe yaa la kawa mbaa wofegele wiin mbaa yuun fɔ: «Kì pye m̄ele, a Yawe Yenjelē lì sigi tara nda konaa ki sheri go gbɔgɔ n̄ga ki tege ki tegelɔm̄ mba pi na ma[†]?» ⁹ Pa kona leeple pe yaa ka pe yɔn sogo mbe yo fɔ: «Ko pye ma, katugu Izirayeli

[†]9.2: 1 Wunlu 3.7-15; 1 Kuro 1.7.

[†]9.5: 2 Sami 7.12-16; 1 Wunlu 2.4; 8.25.

[†]9.8: 2 Wunlu 25.9; 2 Kuro 36.19.

woolo pè laga Yawe Yenjèle, pe Yenjèle li na, lo na làa pe teleye pe yirige wa Ezhipiti tara we. Pè taga yarisunndo ta yege na, na fli ti yege sɔgɔwɔ nari gbogo konaa na tunnjo piin ti kan. Ko kì ti Yawe Yenjèle lìgi jɔlɔgɔ ñga ki ni fuun ki wa pe na.»

Salomɔ wìla cara nda laga ma kan wunlunaja Hiramu wi yeri

(2 Kuro 8.1-2)

¹⁰ Yele nafa Salomɔ wìla pye ma yinre shyen ti kan: Yawe Yenjèle li sherigo gbɔgɔ konaa wunluwɔ go ki ni. ¹¹ Tiri* ca wunlunaja Hiramu wìla sediri* tire naa sipiressi* tire, naa te legerɛ kan Salomɔ wi yeri paa yege ñga na Salomɔ wìla pye naga jaa we. Kì kaa pye ma, a Salomɔ wì si Galile tara ca nafa laga ma kan Hiramu wi yeri. ¹² A Hiramu wì si yiri wa Tiri ca ma pan ma cara nda Salomɔ wìla kan wi yeri ti wele. Eén fɔ ki cara ti sila Hiramu wi ndanla. ¹³ A Hiramu wì si Salomɔ wi pye fɔ: «E, na sefɔ, cara nda mà ta ma kan mi yeri tori nda yeen?» A Hiramu wì siri mege taga nari yinri Kabuli†. Ko mege ko ki yen ti na, fɔ ma pan ma nala.

¹⁴ Ma si yala, te tɔni taanri naa kɔngɔ Hiramu wìla kan wunlunaja Salomɔ wi yeri.

Salomɔ wi kapyegele sanŋgala

(2 Kuro 8.3-18)

¹⁵ Wunlunaja Salomɔ wìla leeplewa pe wa pɔrɔtɔya tunndo nda na, a

pèri pye tori nda yeen: Pàa Yawe Yenjèle li sherigo gbɔgɔ ki kan, naa wi wunluwɔ go ki ni, ma Milo laga ki gbegele, ma Zheruzalemu ca mbogo ki kan, naa Hazɔri ca ki ni, naa Megido ca konaa Gezeri ca ki ni.

¹⁶ Farawɔn*, Ezhipiti tara wunlunaja we, faa wìla saa to Gezeri ca ki na maga shɔ, ma Kana tara fenne mbele pàa pye ma cèn wa pe gbo ma ca ki sogo. Ko puŋgo na, naa wi sumborombyɔ wìla kaa pɔri Salomɔ wi yeri, a wì sigi ca ki kan wi sumborombyɔ wi yeri wi pɔrɔgɔ yarikanga. ¹⁷ Salomɔ wìla Gezeri ca ki kan naa fɔnɔgɔ, naa Beti Horɔn ca ñga wa nɔgɔna ki ni; ¹⁸ naa Baalati ca konaa Tamari ca ñga wa tara ti gbinri* wi ni ti ni; ¹⁹ naa cara nda fuun wìla pye naa kee yaara ti teri wa ti ni, naa cara nda wìla pye naa wotoroye pe teri wa ti ni, naa nda wìla pye naa shɔnye pe teri wa ti ni; yaraga ñga fuun wìla pye na jaa mbe kan wa Zheruzalemu ca, naa wa Liban tara konaa wi tara lara ti ni fuun ti ni, wìla ti ni fuun ti kan. ²⁰ Cengèle kèle yege la pye wa tara ti ni, koro sila pye Izirayeli woolo. Koro la wele Amɔri cenle woolo, naa Heti cenle woolo, naa Perezí cenle woolo, naa Hevi cenle woolo konaa Zhebusi cenle woolo wele. ²¹ Ki cengèle ke setirige piile pàa koro wa tara ti ni, katugu Izirayeli woolo pe sila ya mbe pe tɔŋɔ mbe pe kɔ. Poro wele Salomɔ wìla

†9.13: Eburuye senre ti ni Kabuli mege ki kɔrɔ wowi ja ki woro yaraga ka.

le ma wa pərətçya tunndo ti na. Pe yen ki wogo ki na fɔ ma pan ma gbɔn nala.²² Eén fɔ Salomɔ wi sila Izirayeli woo wo wa pye kulo. Poro la pye wi maliŋgbɔɔnlɔ. Wila pele pye wi tara ti legbɔɔlɔ, ma pele pye wi maliŋgbɔɔnlɔ teele, ma pele pye wi malaga gbɔnwotoroye pe fevenne konaa wi shɔn lugufenne pe teele.

²³ Teele mbele pàa pye Salomɔ wi tunmbyeele pe go na pàa pye lere cenme kangurugo naa nafa shyen ma yiri ke (550). Poro pàa pye na tunmbyeele pe tunjgo ki wele.

²⁴ Farawɔn sumborombyɔ wìla kaa yiri wa Davidi ca ma ye wa wunluwɔ go ḥga Salomɔ wìla kan wi kan ki ni; kona, a Salomɔ wì si Milo laga ki gbegele.

²⁵ Salomɔ wìla saraga wɔsaga* ḥga kan Yawe Yenjɛle li kan, wìla pye na saara sogoworo* naa nayinme saara* woo wa ki na yele pyew wɔsaga taanri. Wila pye na wusuna nuwɔ taan* sori fun wa saraga wɔsaga ḥga kila pye wa Yawe Yenjɛle li yegɛ sɔgɔwɔ ki na. Pa shərigo gbɔgɔ kila kan ma ko yeen[†].

²⁶ Wunlunaja Salomɔ wìla tɔnmɔkɔɔrɔ gbegele wa Eziyɔn Geberi ca, wa Eyilati ca ki tanla, wa Kɔgɔje yeeen wi yɔn na, wa Edɔmu tara.²⁷ Wunlunaja Hiram wìla wi tunmbyeele pele torogo Salomɔ wi kan ki tɔnmɔkɔɔrɔ ti na, pe pan pe Salomɔ wi woolo pe saga. Pàa pye ma tɔnmɔkɔɔrɔ

tunjgo ki jen fɔ jenjɛ. ²⁸ A pè si kari tɔnmɔkɔɔrɔ ti na wa Ofiri tara ma saa te tɔni ke ma yiri shyen naa ki punjo le ma pan wi ni wunlunaja Salomɔ wi kan.

Seba tara wunlunjɔ wìla kari ma saa wunlunaja Salomɔ wi shari

10¹ Saba tara wunlunjɔ wìla ki logo fɔ Salomɔ wi mege ki yiri Yawe Yenjɛle li gbɔgɔwɔ pi kala na. A wì si yiri wa wi tara ma pan mboo wa mbe wele nandalenjɛle ni. ²Ki wunlunjɔ wìla pan wa Zheruzalemu ca lelegere ni wi punjo na, naa yɔngɔmeye ni, naa nuwɔ taanyaara ni, naa te legere ni konaa sinndere sɔnɔgbanga woro ni. Pàa ki tuguro ti taga yɔngɔmeye poro na. Wìla pan wa Salomɔ wi yeri ma pan ma senre nda fuun tìla pye wa wi nawa ti yo maa kan. ³Yewige ḥga fuun wìla yewe, wunlunaja Salomɔ wìla wi yɔn sogo ki ni fuun ki na. Yewige ka kpe sila pye ma ḥgban wunlunaja wi yeri, ḥga wi sila ya mboo yɔn sogo ki na. ⁴Kona, Saba tara wunlunjɔ wì sigi wele maga yan fɔ tijinliwɔ gbɔɔ la pye Salomɔ wi yeri; Salomɔ wìla go ḥga kan, wìla ki yan fun, ⁵naa yaakara nda pàa pye na kaa wa wi go ti ni, naa legbɔɔlɔ pe yinre ti ni, naa pe tunjgo pyewe pi ni. Tunmbyeele mbele pe maa yaakara to naa yaara nda pe maa woo ti kaan leele pe yeri, wìla pe yaripɔrɔ ti yan, ma saara

[†]9.25: Eki 23.17; 34.23; Dete 16.16.

sogoworo* nda wi maa woo wa Yawe Yenjelé li shérigo gbogó* ki ni ti yan. A kí si to wi yén na.⁶ A wí si wunlunaña wí pye fó: «Mala ta wa na tara, senré nda mì logo ma kapyegele ke wogo na naa ma tijinliwé pi wogo na, jaga ti ni fuun ti yen kaselege.⁷ Sanga ña ni mi fa pan mbege yan na ye, senré nda fuun pàa pye na yuun, mi sila taga ti na. Kagala ñgele mì yan yenlé ni, pe sila koro walaga senré yo na kan yere. Ma tijinliwé gbó po naa ma yarijende tawa pí we nda mìla logo ma kannjólo ti na.⁸ Ferewé yen ma go woolo pe woo! Ferewé yen ma tunmbyeele pe woo, poro mbele pe yen ma ni sanga pyew nò tijinliwé senré ti nuru we!⁹ Sónmò yen Yawe Yenjelé, ma Yenjelé li woo, lo na lì kajengé pye ma kan, mó tege Izirayeli* tara ti wunluwó we. Izirayeli woolo pe yen ma Yawe Yenjelé li ndanla fó sanga pyew, ko kí ti lòon tege pe wunluwó, jango maa pe kagala ke yegé woo kasinjé naa kaselege ni.»

¹⁰Ko punjo na, a Saba tara wunlunjó wí si te tóni taanri naa kóngó kan wunlunaña Salomó wi yeri, naa nuwó taanyaara legere ni konaa sinndéere sónjgbanga woro ni. Saba tara wunlunjó wíla pan ma nuwó taanyaara nda kan Salomó wi yeri, lere fa pan mbe yaara ta kan wa Izirayeli tara mbe we to na[†].

¹¹Wunlunaña Hiramu wi tónmököró nda tìla pan te wi ni ma yiri wa Ofiri tara, tìla pan fun santali[†] tire legere naa sinndeere sónjgbanga woro ni.¹² Wunlunaña wíla ki tire ta pye tiyagala wa Yawe Yenjelé li shérigo gbogó ki nawa, konaa wa wi yeéra wunluwó go ki ni. Pàa ta tege ma ñgɔniye naa juruye gbegele yurukólo pe kan. Mbe wo ko ni, pe fa pan ki tire cénle ta ni wa Zheruzalem ca, pe fa si ta yan, ali ma pan ma gbón nala.

¹³Kona, yaraga ñga fuun Saba tara wunlunjó wíla pye na jaa konaa yaraga ñga fuun wíla yenri, Salomó wíla ki ni fuun ki kan wi yeri. Mbe taga wa ko na, wunlunaña wíla wi kan yarikanra ni, ma yala wi wunluwó pí gbogó yegé ñga na ki ni. Ko pungo na, a Saba tara wunlunjó wo naa wi tunmbyeele pe ni, pè si yiri ma sòngró wa pe tara.

Wunlunaña Salomó wíla pye penjagbóró fó

¹⁴Yele nunjba nunjba pyew, te tóni nafa wíla pye na paan na kaan Salomó wi yeri.¹⁵ Safari wafenne konaa perefenne pàa pye na lambo ña sara wi yeri, naa Larabuye wunlumbolo konaa tara ti janmaratigiye pàa pye na nizara ña woo na kaan wi yeri, to ni sila pye wa.

[†]10.10: Mati 12.42; Luki 11.31.

[†]10.11: Santali tige kíla pye tige jengé ñga pàa pye na kapyó tunndo legere gbegele ki ni.

¹⁶ Wunlunaaja Salomɔ wìla tugurɔn sigeyaara* tugbɔɔrɔ cènme shyen (200) gbegele te ni. Ti ni fuun nujgba nujgba ti nuguwɔ pila pye culo kɔgɔlɔni kɔgɔlɔni.

¹⁷ Wìla tugurɔn sigeyaara tumɔɔrɔ cènme taanri (300) gbegele te ña pè gbɔn wa ni. Ki tugurɔn sigeyaara ti ni fuun nujgba nujgba ti nuguwɔ pila pye te culo nujgba nujgba naa walaga. A wì si saa ti tègɛ wa wunluwɔ go ñga pàa pye na yinri Liban kɔlɔgɔ go ki ni.

¹⁸ A wunlunaaja Salomɔ wì si wunluwɔ jɔngɔ gbejge ka gbegele solo ñgangala ni, mæs te piiri wo ki na maga tɔn. ¹⁹ Pàa lugusaga gbegele ki wunluwɔ jɔngɔ ki na, naa tɔɔrɔ tagasaga kɔgɔlɔni ni. Jɔngɔ ki telegesaga kìla pye kiiri. Keyen tagasara la pye ki kanjgɔlɔyɔ shyen yi na. Pàa jara yanleelɛ shyen te ma pe yerege yerege keyen tagasaga ti nujgba nujgba ti tanla. ²⁰ Pàa jara yanleelɛ ke ma yiri shyen gbegele ma pe yerege yerege jɔngɔ ki tɔɔrɔ tagasaga kɔgɔlɔni ti kanjgɔlɔyɔ shyen yi na. Ki jɔngɔ cènle ka fa gbegele wunluwɔ pa yegɛ ni gben.

²¹ Wunlunaaja Salomɔ wi wɔjɛngɛlɛ ke ni fuun kàa pye te wogolo. Wi wunluwɔ go ñga pàa pye na yinri Liban kɔlɔgɔ go ki yaapire ti ni fuun tìla pye te piiri woro. Yaraga ko ka sila pye wa ti ni warifuwe wogo, katugu Salomɔ wagati wi na pe sila pye

na warifuwe wi jate. ²² Tarisisi ca tɔnmɔkɔɔrɔ tugbɔɔrɔ la pye wunlunaaja Salomɔ wi yeri, nda tìla pye na tangangala piin kɔgɔje wi na to naa wunlunaaja Hiramu wi woro ti ni. Yele taanrindaanri pyew ki tɔnmɔkɔɔrɔ tugbɔɔrɔ tìla pye na paan te naa warifuwe ni, naa solo ñgangala ni, naa kana ni konaa sannjere nda pe yinri pan ta ni.

²³ Wunlunaaja Salomɔ wi mege kìla yiri ma we dunruya wunlumbolo pe ni fuun pe na wi yarijende tawa naa wi tijinliwè pi kala na. ²⁴ Leele pe ni fuun pàa pye naga jaa mbe wunlunaaja Salomɔ wi yan, jaŋgo mbe tijinliwè mba Yenjɛle li kan wi yeri pi senre ta logo. ²⁵ Pe ni fuun nujgba nujgba pàa pye na paan yarikanra ni wi kan, to ti yen warifuwe yaara, naa te yaara, naa yaripɔrɔ, naa malingbɔnyaaara, naa nuwo taanyaara, naa shɔnye konaa sofilele worosoye ni. Ko la pye na piin ma yele pyew.

²⁶ Salomɔ wìla malaga gbɔnwotoroye naa shɔn lugufenne gbogolo wi yee kan. Malaga gbɔnwotoroye pàa pye waga kele naa cènme tijere (1 400); shɔn lugufenne pàa pye lere waga ke ma yiri shyen (12 000). Wi malaga gbɔnwotoroye pàa pye cara nda ni, wìla pele tègɛ wa ti ni konaa ma pele tègɛ wa wo wunlunaaja wi yee tanla wa Zheruzalemu ca[†].

²⁷ Wunlunaaja Salomɔ wìla ti a

[†]10.26: 1 Wunlu 5.6; Dete 17.16-17.

warifuwe wì lege wa Zheruzalemu ca paa sinndeere ti yen. Wìla ti a sediri* tire tì lege fun wa tara ti ni, paa yegë ñga na sikomori* tire ti yen ma lege wa yanwira tigiwen tara ti ni we†. ²⁸ Wunlunaaja Salomɔ wi shonye pàa pye na yinrigi pe ni wa Ezhipiti tara. Wunlunaaja wi safari wafenne poro pele wele pàa pye na kee ma saa na pe loo ñgbeleye ñgbeleye na paan pe ni. Pe sɔnɔgɔ kìla pye ma jen ma tege. ²⁹ Malaga gbɔnwotoroye mbele pàa pye na yinrigi wa Ezhipiti tara, wi nunjba nunjba pyew wi sɔnɔgɔ kìla pye warifuwe pyɔ cenme kɔgɔlɔni (600), shɔn nunjba nunjba pyew wi sɔnɔgɔ kìla pye warifuwe pyɔ cenme naa nafa shyen ma yiri ke (150). Ki safari wafenne pàa pye na paan wotoroye naa shonye pele ni fun, na pe pere Heti cenle woolo pe wunlumbolo pe yeri konaa Siri tara fenne wunlumbolo pe yeri.

Salomɔ wìla jeele legere le ma kapege pye Yenjèle li na

(2 Kuro 11.8--12.1)

11 ¹Jeele legere la pye ma wunlunaaja Salomɔ wi ndanla ma yiri tara ta yegë ni, a wì pe pɔri ma taga Farawɔn* wi sumborombyɔ wi na. Poro la wele Mowabu cenle jeele, naa Amɔ cenle jeele, naa Edɔmu cenle jeele, naa Sidɔn ca jeele konaa Heti cenle

jeele wele. ² Ma si yala Yawe Yenjèle làa para Izirayeli* woolo pe ni ki cengele ke wogo na ma yo fɔ: «Yaga kaa pe sumbonɔ pe pori, yaga si ka ti paa ye sumbonɔ pe pori ye yeri. Nakoma pe yaa ka ye jatere wi kanjga ye na, yaa kee ye saa pe yarisunndo ti gbogo.» ³Een fɔ, ki cengele ke jeele paa Salomɔ wi ndanla, a wì mara pe na†. ⁴Wi japɔrimbɔlɔ pàa pye cenme kɔlɔshyen (700), pàa pye wunlumbolo piile. Wi cenfenne poro la pye cenme taanri (300). Ki jeele wele, pàa wi jatere wi kanjga wi na†. ⁴Naa Salomɔ wìla kaa le, a wi jeele pè suu jatere wi kanjga wi na ma kari pe yarisunndo ti yeri. Ki kala na, wi sila taga Yawe Yenjèle, wi Yenjèle li na wi nawa pi ni fuun ni paa yegë ñga na wi to Davidi wìla ki pye we. ⁵ Salomɔ wìla pye na Sidɔn ca fenne yarisunjgo jeele Asitarite* ki gbogo, na Amɔ cenle woolo pe yarisunjgo tijaanga Milikɔmu ki gbogo. ⁶ Salomɔ wìla Yawe Yenjèle li kambenge pye. Wi sila Yawe Yenjèle li konɔ li tanga wi kotogo ki ni fuun ni, paa yegë ñga na wi to Davidi wìla ki pye we. ⁷Kì pye ma, tinndi ña wi yen wa Zheruzalemu ca ki yɔnlɔ yirisaga yeri, Salomɔ wìla sunsaga kan wa wi na Mowabu cenle woolo pe yarisunjgo tijaanga Kemɔshi ki kan, ma ka kan fun Amɔ cenle

†10.27: Amɔ 7.14; 1 Kuro 27.28.

†11.2: Eki 34.15-16; Dete 7.3-4.

†11.3: Dete 17.17.

woolo pe yarisunŋgo tijaanga Molɔki[†] ki kan. ⁸Wila ki nungba ki pye ma fun jɛele mbele fuun wìla le cengelé kele yęę ni pe kan, jaŋgo paa wusuna nuwɔ taan* sori pe yarisunndo ti kan, paa saara* woo ti yeri.

⁹Kona, a Yawe Yenjèle lì si nawa ŋgban Salomɔ wi ni, katugu wìla wi jatere wi kanŋga ma laga Yawe Yenjèle, Izirayeli woolo Yenjèle li na, lo na làa li yee naga wi na fɔ nagasaga shyen we[†]. ¹⁰Yawe Yenjèle làa para wi ni ki kala li wogo na ma yo fɔ wiga ka taga yarisunŋgo ka kpɛ na. Eɛn fɔ Salomɔ wi sila logo Yawe Yenjèle li yeri. ¹¹Kona, a Yawe Yenjèle lì si Salomɔ wi pye fɔ: «Kì kaa pye pa mà tanga yeeɛn, ma silan yɔn finliwɛ* pi yigi, ŋgasegele ŋgele mìla kan ma yeri, mɛɛ si tanga ke na, ma taga ki na fɔ mi yaa wunluwɔ pi shɔ ma yeri mbooo kan ma tunmbyee wa yeri. ¹²Eɛn fɔ ma to Davidi wi kala na, mi sege kala li pye mboɔn ta go na. Mi yaa ka wunluwɔ pi shɔ ma pinambɔɔ wi sanga wo ni. ¹³Konaa ki ni fuun, mi se ka wunluwɔ pi ni fuun pi shɔ wi yeri. Eɛn fɔ mi yaa ka cenle nungba yaga wi kan na tunmbyee Davidi wi kala na konaa Zheruzalemu ca ŋga mì wɔ na yee kan ki kala na.»

Yenjèle làa leele pele yirige ma wa Salomɔ wi na

¹⁴Kona, a Yawe Yenjèle lì si jugu wa yirige maa wa Salomɔ wi na. Wo wìla pye Edɔmu cenle woolo naja Hadadi we. Wìla pye Edɔmu tara wunlunaŋa wo setirige pyo. ¹⁵Wagati ŋa ni Davidi wìla pye na malaga ki gboɔn Edɔmu cenle woolo pe ni, wi malingbɔɔnlɔ to Zhouabu wì si kari sa Izirayeli malingbɔɔnlɔ mbele pàa ku wa malaga pe gboolo pe le, mɛɛ saa Edɔmu cenle nambala pe ni fuun pe gbo. ¹⁶Zhouabu wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun pe ni, pàa koro wa Edɔmu tara ma saa gbɔn fɔ yenje kɔgɔlɔni, fɔ a wì saa Edɔmu cenle nambala pe ni fuun pe tɔngɔ ma pe kɔ. ¹⁷Ki wagati wi ni Hadadi wìla pye lefɔnmbile. A wì si fe wo naa wi to wi tunmbyeele mbele pàa pye Edɔmu cenle woolo pe ni, ma kari wa Ezhipiti tara. ¹⁸Pàa yiri wa Madiyan tara ma kari wa Paran gbinri* wi ni, ma Paran tara nambala pele le ma taga pe yee na. Ko puŋgo na, a pè si kari wa Ezhipiti tara, wa Farawɔn wi yeri, Ezhipiti tara wunlunaŋa we. A Farawɔn wì si go kan wi yeri, naa yɔn suro ti woo konaa ma tara laga ka kan wi yeri. ¹⁹Hadadi wi kala làa Farawɔn wi ndanla, fɔ a wùu jɔ wi jɔnlɔ sumboro wi kan Hadadi wi yeri jɛele. Wunlunjɔ Tapenesi wo jɔnlɔ sumboro lawi. ²⁰Tapenesi wi

[†]11.7: Nɔmbu 21.29; Zhere 48.7,13,16.

[†]11.9: 1 Wunlu 3.4-15; 9.1-9.

jɔnlɔ̄ sumboro wìla pinambyɔ̄ se Hadadi wi kan, a pòò mege taga naa yinri Genubati. Tapenesi wìla wi le maa koro wa Farawɔ̄n wi go. Kì pye ma, Genubati wìla cen wa Farawɔ̄n wi go ki ni ma pinle Farawɔ̄n wi pinambiile pe ni.

²¹ Ma Hadadi wi ta wa Ezhipiti tara, a wì sigi logo ma yo fɔ̄ Davidi wìla ku ma taga wa wi teleye pe na, fɔ̄ wi maliŋgbɔ̄nlɔ̄ to Zhouabu wìla ku fun. Kì pye ma, a wì sigi yo Farawɔ̄n wi kan ma yo fɔ̄: «Ki yaga mbe sɔ̄ngɔ̄rɔ̄ wa na tara.»

²² A Farawɔ̄n wì suu yɔ̄n yewe ma yo fɔ̄: «Yinji kɔ̄n la laga na yeri, fɔ̄ a maa ki jaa mbe sɔ̄ngɔ̄rɔ̄ wa ma tara?»

A Hadadi wì suu yɔ̄n sogo ma yo fɔ̄: «Yaraga ko ka kpe silan la, eен fɔ̄ ki yaga mbe kari san.»

²³ Yenjèle làà jugu wa yegé yirige maa wa wunlunaja Salomɔ̄ wi na naa; wo lawi ḥa Eliyada pinambyɔ̄ Erezɔ̄n we. Erezɔ̄n wìla fe wa wi tafɔ̄ Hadadezeri wi yeri, Zoba ca wunlunaja we. ²⁴ Wagati ḥa ni Davidi wìla Erezɔ̄n wi tafɔ̄ wi maliŋgbɔ̄nlɔ̄ pe tɔ̄ngɔ̄, a Erezɔ̄n wì si leele pele kɔ̄n ma taga wi yee na ma pye pe to. A pè si kari wa Damasi ca, ma saa cen wa, ma cen ki laga woolo pe go na. ²⁵ Erezɔ̄n wìla pye Izirayeli woolo pe jugu Salomɔ̄ wi yinwege piliye yi ni fuun ni. Ki wagati nuŋba wi ni Hadadi fun wìla pye na kapege piin Izirayeli woolo pe na. Ma Erezɔ̄n wi ta wìla pye Siri tara ti wunluwɔ̄,

wìla pye ma Izirayeli woolo pe panra fɔ̄ jenje.

**Yenjèle làà yɔ̄n fɔ̄lɔ̄ kɔ̄n
mbe wunluwɔ̄ pi kan
Yerobowamu wi yeri**

²⁶ Kona, a Nebati pinambyɔ̄ Yerobowamu wì si yiri fun wunlunaja Salomɔ̄ wi kɔ̄rɔ̄gɔ̄. Wìla pye Efirayimu cenle woo ma yiri wa Zereda ca. Pàa pye naa nɔ̄ wi yinri Zeruya; wìla pye naŋgunjɔ̄. Yerobowamu wìla pye Salomɔ̄ wi tunmbyee. ²⁷ Wìla yiri wunlunaja wi kɔ̄rɔ̄gɔ̄ yegé ḥga na ki ḥga: Ki wagati wi ni Salomɔ̄ wìla pye na Milo laga ki gbegele, konaa wi to Davidi wi ca mbogo kila jenri laga ḥga na, naga tɔnni. ²⁸ Yerobowamu wìla pye lefɔ̄nɔ̄ fanjɔ̄ fɔ̄ ma pye kotogo ni. Naa wunlunaja Salomɔ̄ wìla kaa wi tunmbyege ki yan, a wì suu tege Zhozefu setirige piile mbele fuun pàa pye na pɔ̄rɔ̄tɔ̄ya tunjgo piin pe go na, a wila pe kɔ̄rsi. ²⁹ Pilige ka, Yerobowamu wì si yiri wa Zheruzalemu ca ma saa fili Yenjèle yɔ̄n senre yofɔ̄* Ahiya ḥa wila yiri wa Silo ca wi ni wa konɔ̄. Derigbɔ̄gɔ̄ fɔ̄nɔ̄gɔ̄ kà la pye Ahiya wi na. Poro leele shyen pàa pye wa wasege ki ni ce. ³⁰ Derigbɔ̄gɔ̄ fɔ̄nɔ̄gɔ̄ ḥga kìla pye Ahiya wi na, a Ahiya wì sigi yigi maga walagi, a kì yiri parisanyeeere ke ma yiri shyen. ³¹ Kona, a wì si Yerobowamu wi pye fɔ̄: «Parisanyeeere ke le ma ta. Katugu Yawe Yenjèle, Izirayeli woolo

Yenjelé, pa lì yo yeeen fɔ: «Wele, mi yaa wunluwɔ pi shɔ Salomo wi yeri, mbe cengelé ke kan ma yeri ma cen ke go na.³² Eén fɔ cenlé nunjba mi yaa yaga wi kan na tunmbyee Davidi wi kala na, konaa Zheruzalem̄ ca ki kala na, ko ɔ̄ga mì wɔ Izirayeli cengelé ke ni fuun ke cara ti sɔ̄gɔwɔ we.³³ Mi yaa ko pye ma, katugu Izirayeli woolo pè laga na na ma saa na fɔli Sidɔn ca fenne pe yarisunŋo jèle Asitarite ki yege sɔ̄gɔwɔ naga gbogo, naa Mowabu cenlé woolo pe yarisunŋo Kemɔshi ki ni konaa Amɔ cenlé woolo pe yarisunŋo Milikɔmu ki ni, katugu pee tanga na kongolo ke na, mbe ɔ̄ga ki yen ma sin na yege na ki pye. Pee tanga na ɔ̄gasegele naa na kakɔnndegeŋgele ke na paa Salomo wi to Davidi wi yen.³⁴ Eén fɔ mi se ka wunluwɔ pi ni fuun pi shɔ Salomo wi yeri. Mi yaa wi yaga wa wunluwɔ pi na, fɔ sa gbɔn wi kupilige ki na, na tunmbyee Davidi ña mila wɔ wo kala na, katugu wìla tanga na ɔ̄gasegele naa na kondegengele ke na.³⁵ Mi yaa ka wunluwɔ pi shɔ wi pinambyɔ wo yeri mbe cengelé ke kan mboro Yerobowamu ma yeri ma cen ke go na.³⁶ Mi yaa cenlé nunjba yaga Salomo wi pinambyɔ wi kan, jango na tunmbyee Davidi wi setirige piile wa mbaa taa pe ni wila cén wunluwɔ pi na, na yege sɔ̄gɔwɔ wa Zheruzalem̄ ca sanga pyew, ko ɔ̄ga mì wɔ mbaa na yee nari

wa ye cɔ̄cɔs we.³⁷ Mboro wo na Yerobowamu, mi yaa ma le mbɔɔn tege wunluwɔ pi na paa yege ɔ̄ga na kɔɔn ndanla we. Ma yaa pye wunluwɔ Izirayeli tara ti go na.³⁸ Na ma kaa na senyoro nda fuun mila yuun ma kan ti nuru, na ma kaa tanri na kongolo ke na, na ma kaa ɔ̄ga ki yen sinjge na yege na ki piin, na ma kaa tanri na kondegengele naa na ɔ̄gasegele ke na paa yege ɔ̄ga na na tunmbyee Davidi wìla ki pye we, pa kona mi yaa pye ma ni, mbe setirige kan ma yeri ɔ̄ga ki yaa yeresaga ta paa yege ɔ̄ga na mila ki pye Davidi wi kan we. Mi yaa ka Izirayeli tara ti kan ma yeri.³⁹ Mi yaa ki pye ma mbe Davidi setirige piile pe go sogo, eén fɔ ki se koro ma sanga pyew.»⁴⁰

⁴⁰ Ko punjo na, a Salomo wi nee ki lagajaa mbe Yerobowamu wi gbo. Kona, a Yerobowamu wì si fe ma kari wa Ezhipiti tara, ma saa karafa Ezhipiti tara wunlunaña Shishaki wi na. Wìla koro wa fɔ a Salomo wì saa ku[†].

Wunlunaña Salomo wi kunwɔ

⁴¹ Salomo wi kagala sanŋgala, naa wi kapyegele ke ni fuun konaa wi tijinliwe pi ni, ti ni fuun ti yen ma yɔnɔgɔ wa Salomo wi kapyegele sewe wi ni.⁴² Salomo wìla yegele ɔ̄gele pye wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti ni fuun ti go na wa Zheruzalem̄ ca, kàa pye nafa shyen.⁴³ Ko punjo na, a wì si ku

[†]11.40: 1 Wunlu 14.25-26.

ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa wi to Davidi wi ca. A wi pinambyɔ Orobowamu wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlo.

IZIRAYELI TARA WUNLUWɔ PILA KɔN SHYΞN

12-22

**Orobowamu wìla je
mbe logo Izirayeli woolo pe yeri**

(2 Kuro 10.1-14)

12¹ Kona, a Orobowamu wì si yiri ma kari wa Sishemu ca, katugu Izirayeli* woolo pe ni fuun pàa pan ma gbogolo wa mboo tege wunluwɔ. ² A Nebati pinambyɔ Yerobowamu wì sigi logo, maga ta wila pye bere wa Ezhipiti tara, to nda wìla fe wunlunaja Salomo wi yegé ma saa lara wa we. Pa Yerobowamu wìla pye ma cen wa Ezhipiti tara. ³ A pè si leele tun, a pè saa wi yeri ma pan wi ni. Kona, a wo naa Izirayeli gbogolomo woolo pe ni fuun pe ni, pè si kari ma saa para Orobowamu wi ni ma yo fɔ: ⁴ «Ma to wìla tugugbɔrɔ taga we go na. Koni mboro wo na, na maga yenle mbe pɔrɔtɔya tunndo naa tugugbɔrɔ nda ma to wila taga we go na ti.tifaga we na, pa we yaa la tunjgo piin ma kan.»

⁵ A Orobowamu wì si pe pye fɔ: «Ye sɔngɔrɔ gben, mi yaa jatere pye. Piliye taanri torɔŋgɔlɔ ye pan laga na yeri.» A leele pè si sɔngɔrɔ ma kari.

⁶ Kona lelelele* mbele pàa pye na tunjgo piin wunlunaja Orobowamu wi to Salomo wi ni wi yinwege sanga wi ni, a wì si saa pe gbogolo ma pe yewe ma yo fɔ: «Yoro naga jaa mbe ki leele mbele pe yɔn sogo mbe yo mèlɛ?»

⁷ A lelelele pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Nala na ma kaa tunjgo piin ki leele mbele pe kan, mbe pe yenregé ki logo, mbe pe yɔn sogo sənjendé ni, kona pe yaa pye ma tunmbyeеле fɔ sanga pyew.»

⁸ Eén fɔ Orobowamu wi sila lelelele pe yerewe senre ti le. Wo naa lefɔnmbɔlɔ mbele pàa yiri ma le ja, poro mbele pàa pye le wi tanla, a wì si poro yewe. ⁹ Wìla pe pye fɔ: «Ki leele mbele pè pan mala pye ma yo tugugbɔrɔ nda na to wìla taga pe go na, mberi tifaga pe na. Yaa jaa mbe pe yɔn sogo mbe yo mèlɛ?»

¹⁰ A wi yenlezaga lefɔnmbɔlɔ pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ki leele mbele pè pan ma senre nda yo ma kan ma yo fɔ ma to wìla tugugbɔrɔ nda taga pe go na mari tifaga pe na, pa ma yaa pe yɔn sɔn sogo yeen, mbe yo fɔ: «Na yombenjo wì gbɔgɔ ma we na to wi senne li na[†].» ¹¹ Yè yo na to

[†] 12.10: Ijga kì yo fɔ: *Na yombenjo wì gbɔgɔ ma we na to wi senne li na*, ko kɔrɔ wo yen fɔ: Fanjga yen na yeri ma we na to wi fanjga ki na. Faa Izirayeli woolo pàa pye na senne li jate paa senwee wi fanjga ki go yen, yombenjo wo la pye na senwee wi fanjgɔgɔ ko nari. Ki cen ndee Orobowamu wìla ki naga ma yo wo fanjgɔgɔ ye, ko yen fanjga ni ma we wi to wi fanjga ki na.

wì tugugbɔrɔ taga ye go na, nda mi wo yaa taga ye go na to yaa nugu na to wo woro to na. Na to wìla pye na ye gbɔɔn na ye yeregi gbatorogo ni, mi wo yaa la ye yeregi naala ni.[†]»

¹²Pilige taanri wogo ki na, a Yerobowamu wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun pe ni pè si pan wa Orobowamu wi yeri, paa yegɛ ŋga na wunlunaja wìla ki yo pe kan fɔ: «Ye sɔngɔrɔ ye pan laga na yeri piliye taanri ni.» ¹³A wunlunaja wì si leeple pe yɔn sogo senjgbanra ni. Lelele pàa yerewɛ senre nda yo wi kan, wi sila ti le. ¹⁴Wìla leeple pe yɔn sogo ma yala lefɔnmbɔlɔ pàa yerewɛ senre nda yo to ni. Wìla pe pye fɔ: «Na to wìla tugugbɔrɔ taga ye go na, een mi fun, mi yaa ka taga ki tugugbɔrɔ ti na naa ye go na. Na to wìla pye na ye gbɔɔn na ye yeregi gbatorogo ni, mi wo yaa la ye yeregi naala ni.» ¹⁵Kì pye ma, wunlunaja wi sila logo leeple pe yeri; katugu Yawe Yenjele lo làa ko pye ma, jango li yɔn senre yofɔ* Ahiya ḥa wìla yiri wa Siloca, senre nda làa yo wi kan, a wìri yo Nebati pinambyɔ Yerobowamu wi kan, ti ta tiri yee yɔn fili.

Izirayeli tara woolo mbele
wa yɔnlɔparawa kamɛŋge
kée yeri pàa yiri ma je

(2 Kuro 10.16-19)

¹⁶Naa Izirayeli woolo pe ni fuun pàa kaa ki yan wunlunaja wii yenlɛ mbe logo pe yeri, a pè suu pye fɔ:

«We kala woro Davidi wi ni.

Woro naa Zhese pinambyɔ wi ni, kɔrgɔ liwen woro we sɔgɔwɔ.

Izirayeli woolo ye yiri yaa kee ye yinre.

Koni, mborø Davidi setirige pyɔ*, ta jaan ma go woolo pe ni[†].»

Kì pye ma, a Izirayeli woolo pè si yiri ma kari pe yinre. ¹⁷Izirayeli woolo mbele pàa pye ma cén wa Zhuda tara cara ti ni poro welɛ Orobowamu wìla pye wunluwɔ pe go na. ¹⁸Kona, a wunlunaja Orobowamu wì si Adoramu ḥa wìla pye pɔrɔtɔya tunndo pyefenne pe go na wi tun wa Izirayeli woolo pe yeri. Een fɔ, a Izirayeli woolo pe ni fuun pè suu wa sinnddeere ni maa gbo. Wunlunaja Orobowamu wo la bala ma fyeele ma ye wa wi wotoro ḥa shɔn maa tilele wi ni ma fe ma kari wa Zheruzalemu ca. ¹⁹Kì pye ma, Izirayeli woolo sanmbala pè si yiri ma je Davidi wunluwɔ go

[†]**12.11:** Na to wìla pye na ye gbɔɔn na ye yeregi gbatorogo ni, mi wo yaa la ye yeregi naala ni: Ko naga nari ma yo tege ŋga Orobowamu wi yaa taga Izirayeli woolo pe na, ko yaa we ŋga wi to wìla taga pe na ko na. Naala mbele pe senre ti yo tugurɔn kandɔgɔŋgɔlɔ jegele jegele kele la wele. Kila pye pe ma ke popɔ wa gbatorogo ki numaga ki na; na paga lere gbɔn ki ni pe maga tile, kandɔgɔŋgɔlɔ ke mɛɛ ye wi ni maa kɔɔnlɔ pɔyi pɔyi.

[†]**12.16:** 2 Sami 20.1.

woolo pe na, fɔ ma pan ma gbɔn nala.

²⁰Naa Izirayeli woolo sanmbala pàa kaa ki logo ma yo Yerobowamu wìla sɔngɔrɔ ma pan, a pè si janwa wi gbogolo maa yeri ma pan maa tègè wunluwɔ Izirayeli woolo sanmbala pe ni fuun pe go na. Zhuda cenle lo ce làa koro ma mara Davidi go woolo pe na.

Yenjèle li sila yenle Izirayeli woolo pe malaga gbɔn pe yee ni

²¹Naa Orobowamu wìla kaa sɔngɔrɔ ma ye wa Zheruzalemu ca, a wì si saa Zhuda cenle woolo pe ni fuun pe gbogolo naa Benzhamè cenle woolo pe ni. Pàa pye maliygbɔɔnlɔ welimbele waga cenme naa nafa tijere (180 000). A pè sho fɔ pe yaa sa malaga gbɔn Izirayeli woolo sanmbala pe ni, jaŋgo mbe Izirayeli tara wunluwɔ pi sɔngɔrɔ mbooo kan Salomɔ pinambyɔ Orobowamu wi yeri. ²²Een fɔ, a Yenjèle lì si para Yenjèle yɔn senre yofɔ* Shemaya wi ni, ma yo fɔ: ²³«Ki yo Salomɔ wi pinambyɔ Orobowamu wi kan, wo ja wi yen Zhuda tara wunlunaaja we, naa Zhuda cenle woolo pe ni fuun naa Benzhamè cenle woolo pe ni fuun pe kan konaa leeple sanmbala pe ni fuun pe kan fɔ: ²⁴«Pa Yawe Yenjèle lì yo yeeen fɔ: Yaga ka yiri mbe sa to ye sefenne Izirayeli woolo pe na malaga ni. Ye ni fuun nunjba

nunjba ye sɔngɔrɔ yaa kee ye yinre, katugu ki kala na lì yiri mi yeri.»

A leeple pè si logo Yawe Yenjèle li yeri, mèe sɔngɔrɔ ma kari pe yinre ma yala Yawe Yenjèle li senyoro ti ni.

Yerobowamu wìla yarisunndo gbegele ma Izirayeli woolo pe puŋgo

²⁵Kona, a Yerobowamu wì si malaga sigembogo kan ma Sishemu ca ki maga, ko ñga ki yen wa Efirayimu yanwira tara ti ni, mèe cen wa ki ni. Ko puŋgo na, a wì si yiri ma saa malaga sigembogo kan fun ma Penuweli† ca ki maga.

²⁶A Yerobowamu wì suu yee pye fɔ: «Konaa ki ni fuun, wunluwɔ pi mbe ya sɔngɔrɔ mbe pye Davidi go woolo pe woo pilige ka. ²⁷Ma jen ki leeple mbele, na paga koro la kee wa Zheruzalemu ca mbe saa saara* woo wa Yawe Yenjèle li shèrigo gbɔgɔ* ki ni, pa pe jatere wi yaa kanjga mbe sɔngɔrɔ pe tafo Orobowamu wi yeri naa, wo ja wi yen Zhuda tara wunlunaaja we. Ki ka pye ma, pe yaa kanla gbo mbe si sɔngɔrɔ mbe taga Orobowamu wi na.»

²⁸Kona, a wunlunaaja wì si jatere pye ki wogo ki na. Ko puŋgo na, a wì si napire yanlere shyen gbegele te ni, mèe leeple pe pye fɔ: «Izirayeli woolo, ye Zheruzalemu ca karaga ki yaga ma! Ye yarisunndo ti nda!

†12.25: Zhenɛ 32.31; Kiti 8.8, 17.

To tì ye yirige wa Ezhipiti tara[†].»
²⁹ A wì si saa nungba tege wa Beteli ca, mee saa sanjga ki tege wa Dan ca. ³⁰ Eén fɔ ki wogo kila ki kan, a leeple pè kapege pye, katugu leeple pàa pye na kee fɔ wa Dan ca ma saa na ki napire yanlere ka nungba gbogo. ³¹ Yerobowamu wìla yarisunndo gbogoyinre kankan wa sunzara nda wa tinndiyé pe na ti na, mee leeple pele wɔ wa tara woolo pe ni, ma poro tege saraga wɔfenne*, poro sila pye Levi setirige piile* poro pele[†].

³² A Yerobowamu wì si feti wa tege yele li yenje kòltaanri wogo, ki pilige ke ma yiri kangurugo wogo ki na, paa feti ḥa wi maa piin wa Zhuda tara wi yen. A wo jate wì si saara ta wɔ wa saraga wɔsaga* ki na. Pa wila ki pye ma wa Beteli ca, ma saara wɔ napire yanlere nda wìla gbegele ti yeri. Sunzara nda wìla gbegele wa Beteli ca, wìla saraga wɔfenne tege paa saara woo wa ti na.

³³ Yele li yenje kòltaanri wogo, ki pilige ke ma yiri kangurugo wogo ki na, a wì si kari wa saraga wɔsaga ḥga wìla kan wa Beteli ca ki laga ki na. Wo wìla ki pilige ki kòn maga tege wi ye. A wì sigi pilige ki pye feti pilige Izirayeli woolo pe kan. Ki pilige ki ni, a wo jate wì

si lugu wa saraga wɔsaga ki na ma wusuna nuwɔ taan* sogo wa ki na saraga*[†].

Yenjelé yɔn senre yofɔ wà la Yerobowamu wi jeregi

13 ¹ Ma si yala Yawe Yenjelé li lere wà la yiri wa Zhuda tara ma kari wa Beteli ca, ma yala Yawe Yenjelé li senyoro ti ni. Wìla saa gbɔn wa ma Yerobowamu wi ta yeresaga wa saraga wɔsaga* ki na, wila jaa mbaa wusuna nuwɔ taan* wi sori makɔ. ² A Yenjelé li lere wì si para ŋgbanga ma wa saraga wɔsaga ki na, ma yala Yawe Yenjelé li senyoro ti ni, ma yo fɔ: «Mboro saraga wɔsaga ḥga, mboro saraga wɔsaga ḥga, pa Yawe Yenjelé lì yo yeen fɔ: *«Wele, pe yaa ka pinambyɔ wa se wa Davidi go ki ni, mboo mege taga laa yinri Zhoziyasi.* Yarisunndo sunzara ti saraga wɔfenne* mbele pe maa wusuna nuwɔ taan wi sori laga ma na, wi yaa ka pe gbo mbe pe wɔ saraga* wa ma na. Pe yaa ka leeple kajeere sogo wa ma na[†].» ³ Ki pilige nungba ki ni, a Yenjelé li yɔn senre yofɔ* wì si kacen wa naga ma yo fɔ: «Ye wele, kacen ḥa wi yaa kaga naga fɔ Yawe Yenjelé lo lì para wi ḥa: *«Ki saraga wɔsaga ḥga*

[†]12.28: Eki 32.4.

[†]12.31: Mbe yala Yenjelé li lasiri wi ni, saraga wɔfenne pe ni fuun pàa daga mbe yiri wa Levi sege ko ni. Eén fɔ ko wagati wo ni, Levi setirige woolo pàa pye Orobowamu wi punjo na wa Zhuda tara.

[†]12.33: Levi 23.33-34; 2 Wunlu 23.15-16.

[†]13.2: 2 Wunlu 23.15-20.

ki yaa ka jenw, cōn̄o nda ti yen wa
ki na ti yaa ka wo.» »

⁴Naa wunlunaja Yerobowamu
wìla kaa senre nda Yenjelé li lere
wìla yo ma wa Beteli ca saraga
wɔsaga ki na ti logo, a wì suu kee
ki yirige wa saraga wɔsaga ki go
na, ma yo fɔ: «Yoo yigi na kan.»
Een fɔ k ee ñga Yerobowamu wìla
yirige Yenjelé li lere wi na, a kì si
waga ma sheli wi na, wii ya mbege
tirige naa. ⁵Ki wagati nujgba wi
ni, a saraga wɔsaga kì si jenw, cōn̄o
nda tìla pye wa ki na, a ti si wo tara
ma yala Yenjelé li lere wìla kacen
ja senre yo wi ni, ma yala Yawe
Yenjelé li senyoro ti ni. ⁶Kona, a
wunlunaja wì si Yenjelé li lere
wi pye fɔ: «Ki yaga ma para ma
Yenjelé li ni, mali yenri na kan,
janjo mbe ya mbanla k ee ki tirige.»

A Yenjelé li lere wì si Yawe
Yenjelé li yenri, a wunlunaja wì si
ya maa k ee ki tirige, a kì sɔngɔrɔ wa
ki yɔn lele li ni. ⁷A wunlunaja wì
si Yenjelé li lere wi pye fɔ: «Shokari
wa na go ma sa li. Ko puŋgo na, mi
yaa yarikanga kan ma yeri.»

⁸Een fɔ, a Yenjelé li lere wì si
wunlunaja wi yɔn sogo ma yo fɔ:
«Ali na maga ma go yaara ti walaga
nuŋgba kan na yeri, mi se kari wa
ma go, mi se yaakaga ka wa, mi
se si tɔnmɔ wɔ wa, ⁹katugu Yawe
Yenjelé làa ki tunjgo ñga ki kan
na yeri ma yo fɔ: «Maga ka yaakaga
ka wa, maga si ka tɔnmɔ wɔ wa.
Kono na ma yaa le mbe kari, maga
ka sɔngɔrɔ lo ni.» »

¹⁰Kì pye ma, a Yenjelé li lere wì
si kono la yege le ma sɔngɔrɔ. Kono
na wìla le ma kari wa Beteli ca wi
sila sɔngɔrɔ lo ni.

Pitunjɔ wà yege la Yenjelé lere wi fanla maa puŋgo

(1 Wunlu 20.35-36; Gala 1.6-8)

¹¹Ma si yala, ki sanga wi ni,
Yenjelé yɔn senre yofɔ leleɛ wà la
pye ma cen wa Beteli ca. Kagala
ñgele fuun Yenjelé li lere wìla pye
wa Beteli ca kona senre nda fuun
wìla yo wunlunaja wi kan, ki na ja
leleɛ wi pinambyɔ wà si pan maga
senre ti yege yo wi kan ki pilige ki
ni. Naa pinambiile pàa kaa ki yo pe
to wi kan, ¹²a pe to wì si pe yewe
ma yo fɔ: «Kono liliin ki na ja wi
le?» Yenjelé li lere ja wìla yiri wa
Zhuda tara, kono na wìla le, a na ja
leleɛ wi pinambiile pè sili naga pe
to wi na. ¹³A pe to wì si pe pye fɔ:
«Ye sofile jɔngɔ ki taga wa sofile wi
na na kan.» A pè si sofile jɔngɔ ki
taga wa sofile wi na. A wì si lugu
ma cen sofile wi na, ¹⁴mee le ma
taga Yenjelé li lere wi na, ma saa
wi ta wì cen terebenti* tige ka nɔgɔ.
A wì suu yewe ma yo fɔ: «Mboro
ma yen Yenjelé li lere ja wì yiri wa
Zhuda tara le?»

A Yenjelé li lere wì suu yɔn sogo
ma yo fɔ: «Ee, muwi.»

¹⁵Kona, a wì si Yenjelé li lere wi
pye fɔ: «Pan we kari wa na go ma
sa li.»

¹⁶A Yenjelé li lere wì suu yɔn
sogo ma yo fɔ: «Mi se ya sɔngɔrɔ
mbe kari ma ni, mi se ya kari wa

ma go; mi se yaakaga ka, mi se si tɔnmɔ wɔ ma ni laga ki laga ñga ki ni;¹⁷ katugu Yawe Yenjèle li senre tìgi yo na kan ma yo fɔ: «Maga ka yaakaga ka wa, maga si ka tɔnmɔ wɔ wa ki laga ki ni. Kono na mà le ma kari, maga ka lo le mbe sɔngɔrɔ.»¹⁸ Kona, a Yenjèle yɔn senre yofɔ leleè wì suu pye fɔ: «Mi fun, mi yen Yenjèle yɔn senre yofɔ paa ma yen. Merege* wà pan ma para na ni, ma Yawe Yenjèle li senre yo na kan ma yo fɔ: «Kari ma sa ki naja ña wi sɔngɔrɔ ma kari wi ni wa ma go, wi sa yaakaga ka, wi tɔnmɔ wɔ.» Eén fɔ ki senre tìla pye yagbolo.¹⁹ Kì pye ma, a Yenjèle li lere wì si sɔngɔrɔ ma pinlè naja wi ni, ma saa li ma wɔ wa wi go.

²⁰ Naa paa kaa na nii sanga ña ni, a Yawe Yenjèle lì si para Yenjèle yɔn senre yofɔ leleè wi ni, wo ña wìla saa Yenjèle li lere wi sɔngɔrɔ ma pan wi ni wa wi go we.²¹ A wì si para ñgbanga Yenjèle li lere ña wìla yiri wa Zhuda tara wi ni ma yo fɔ: «Pa Yawe Yenjèle li yo yeen fɔ: «Mà je Yawe Yenjèle li senre ti na. Yawe Yenjèle, ma Yenjèle le, lì ñgasegele ñgele yo ma kan, mée tanga ke na.²² Laga ñga làa yo fɔ ma se ka yaakara ka wa, ma se si ka wɔ wa, mà sɔngɔrɔ ma saa li konaa ma wɔ wa ki laga ki na. Ki kala na, ma gboo wi se ka le wa ma teleye pe fanga ki ni.»²³

²³ Naa Yenjèle li lere wìla kaa li ma wɔ makɔ sanga ña ni, Yenjèle yɔn senre yofɔ leleè ña wìla wi yeri ma crongɔs wi ni, a wì suu sofile

jɔngɔ ki taga wa sofile wi na wi kan.²⁴ A Yenjèle li lere wì si le na kee. A wì si saa fili jara wa ni wa konɔ. A jara wì si to wi na maa gbo. Wi gboo wìla koro le tara wa konɔ. Sofile wìla pye ma yere le gboo wi tanla, a jara fun wì yere le gboo wi kanjgaga na.²⁵ Kona, a torofenne pèle si pan ma gboo wi yan tosaga wa konɔ, ma jara wi yan yeresaga le wi tanla. A pè si saa ki senre ti yegé yo wa Yenjèle yɔn senre yofɔ leleè wi ca.

²⁶ Ki Yenjèle yɔn senre yofɔ leleè ña wìla saa Yenjèle li lere wi sɔngɔrɔ ma pan wi ni wa wi go, a wì sigi senre ti logo, mée yo fɔ: «Yenjèle li lere ña wì je Yawe Yenjèle li senre ti na wowi. Yawe Yenjèle lì jara wa wi na, a wùu kɔɔnlɔ maa gbo ma yala senre nda Yawe Yenjèle làa yo ti ni.»²⁷ Kona, a wì suu pinambiile pe pye fɔ: «Ye sofile jɔngɔ ki taga na sofile wi na na kan.» A pè si sofile jɔngɔ ki taga wi na.²⁸ A wì si lugu wi na ma kari, ma saa gboo wi yan tosaga wa konɔ. Sofile wo naa jara wi ni pàa pye ma yere le wi tanla. Jara wi sila gboo wi ka, wi sila si sofile wi gbo fun.²⁹ A Yenjèle yɔn senre yofɔ leleè wì si Yenjèle li lere wi gboo wi le maa taga wa wi sofile wi na, ma sɔngɔrɔ wi ni wa wi ca, mbe sa kunwɔ pi gbele mboo le.³⁰ A wì si saa wi gboo wi le wa wi yeera fanga ki ni. A pè si kunwɔ pi gbele ma yo fɔ: «E, we sefɔ.»³¹ Naja wi lengɔlɔ, a Yenjèle yɔn senre yofɔ leleè wì suu pinambiile

pe pye fɔ: «Na mi ka ka ku, Yenjèle li lere pòò le fanga ŋga ni, yanla le wa ki ni fun. Yanla kajeere ti tege wa wi kajeere ti tanla[†]. ³² Katugu senre nda Yawe Yenjèle làa le wi yɔn, a wì yo ma wa Beteli ca saraga wɔsaga ki na konaa Samari* tara yarisunndo sunzara yinre ti na, ki yen kaselege fɔ ki senre ti yaa ti yee yɔn fili.»

Yerobowamu wi sila wi kapege pyege ki yaga

(1 Wunlu 4.7-10; 15.25-30)

³³ Ki kagala ke pyengolo, konaa ki ni fuun, Yerobowamu wi sila wi kombege ki yaga. Wila leeple pele wɔ naa fɔnɔjɔ leeple pe ni fuun pe sɔgɔwɔ, ma pe tege yarisunndo sunzara ti saraga wɔfenne. Mbele fuun saraga wɔgotunŋgo kìla pe ndanla, wìla pe tege yarisunndo sunzara ti saraga wɔfenne. ³⁴ Ki wogo ŋga kìla pye Yerobowamu go woolo pe kapege. Ko kala na pàa kɔ pew ma wɔ wa. Pàa pe tɔngɔ ma pe ko laga tara ti na.

Yerobowamu pinambyɔ Abiya wi kunwɔ

14 ¹ Ki wagati nunjba wi ni, a Yerobowamu wi pinambyɔ Abiya wì si to na yaa. ² A Yerobowamu wì suu jɔ wi pye fɔ: «Ki yaga ma yiri ma yaripɔrɔ ta le, mɔɔ cənlɔmɔ pi kanŋga, jaŋgo paga kaga jen fɔ mborø ma yen mi Yerobowamu na jɔ we; ma le ma kari wa Silo ca. Yenjèle yɔn senre

yofɔ* Ahiya wi yen wa. Wo wìla ki yo na kan ma yo mi yaa ka pye ki tara woolo mbele pe wunluwo. ³ Buru ke le maa le ma yee go na, naa gato ni konaa senrege kugbogo nunjba ni, ma kari wa wi yeri. Na maga sa gbɔn wa, ŋga ki yaa pyɔ wi ta wi yaa ki yo ma kan.»

⁴ A Yerobowamu wi jɔ wì sigi pye ma. Wila yiri ma kari wa Silo ca, wa Ahiya wi go. Ki wagati wi ni, Ahiya wi sila pye na yaan, katugu wi yengele kàa te wi lelewé pi kala na. ⁵ Eén fɔ, a Yawe Yenjèle lì sigi yo Ahiya wi kan fɔ: «Wele, Yerobowamu jɔ wi yen na paan laga ma yeri mbɔɔn yewe wi pinambyɔ wi wogo na, katugu wi yen na yaa. Na wiga pan senre nda, naa senre nda to ma yaa yo wi kan. Na wiga ka sa gbɔn wa ma na, wi yaa wi yee pye fɔ wi yen lere wa yegɛ.»

⁶ Naa Ahiya wìla kaa jɛlɛ wi tangala tinmɛ pi ta sanga ŋa ni wa yeŋɔngɔ ki na, a wì sho fɔ: «Yerobowamu jɔ, ye go. Yijgi na, a mà sɔɔn yee pye lere wa yegɛ? Pànla tun ma yeri mbe senŋbanra yo ma kan. ⁷ Sɔŋgɔrɔ ma saga yo Yerobowamu wi kan fɔ pa Yawe Yenjèle, Izirayeli* woolo Yenjèle lì yo yeen: «Mɔɔ tege censagbɔgɔ na leeple sanmbala pe sɔgɔwɔ. Mɔɔ tege to Izirayeli, na woolo pe go na. ⁸ Mì wunluwo pi shɔ Davidi go woolo pe yeri maa kan ma yeri. Eén fɔ, na tunmbyee Davidi wìla pye yegɛ ŋga na mborø woro ma.

[†]13.31: 2 Wunlu 23.16-18.

Wila tanga na ḥgasegele ke na, ma taga na na wi kotogo ki ni fuun ni, na ḥga fuun ki yen sinjge na yegē na ki piin.⁹ Mā kapege pye ma wé mbele fuun pè keli ma yegē pe na. Mā saa yarisunndo gbegele mɔɔ yee kan. Mā tugurɔn yan ma yarisunndo yanlere gbegele mbaa ti gbogo, jaŋgo mbanla nawa pi ḥgbani. Mā puŋgo le na ni.¹⁰ Ki kala na, mi yaa jɔlɔgɔ wa Yerobowamu go woolo pe na. Mi yaa lenambala mbele fuun pe yen wi kée woolo pe tɔŋɔ, kulolo mbe pinlè leseele pe ni laga Izirayeli tara. Mi yaa ma setirige piile pe ni fuun pe pè mbe pe kɔ, paa yegē ḥga na pe ma kayangara pe mberi kɔ we[†].¹¹ Yerobowamu wi go woo ḥja ka ku wa ca nawa, pyɔɔnlɔ pe yaa wo ka. ḥja ka ku wa yan naayeri sannjere ti yaa wo yɔli. Yawe Yenjelé lo lìgi yo ma.

¹² «Mboro wo na, yiri maa kée ma go. Na maga sa ma yɔnlɔ li wa wa ca sanga ḥja ni, pyɔ wi yaa ku.¹³ Izirayeli woolo pe ni fuun pe yaa kaa kunwɔ pi gbele mbe gboo wi le. Yerobowamu go woolo pe ni fuun pe ni, ko pyɔ wo nuŋba gboo wi yaa ka le fanga ni; katugu Yerobowamu go woolo pe ni fuun pe ni, wo nuŋba Yawe Yenjelé li kajenjé yan wi ni.¹⁴ Ko puŋgo na, Yawe Yenjelé li yaa wunlunaja fɔnlɔ tege Izirayeli woolo pe go na li yee kan. Wo wi yaa ka Yerobowamu go woolo pe ni fuun pe tɔŋɔ mbe pe kɔ. Ki pilige

ki wa na paan, kì yere gbɔn makɔ.¹⁵ Yawe Yenjelé li yaa ka Izirayeli woolo pe gbɔn mbe pe koro, fɔ pe yaa la yegē paa yegē ḥga na gbagara ma kaa na yegē tɔnmɔ go na we. Tara tiyonrɔ nda làa kan pe tɛleye pe yeri, li yaa Izirayeli woolo pe purɔ mbe pe yirige wa ti ni, mbe pe jaraga wa Efirati gbaan wi punjo na, katugu pè yarisunŋo jèle Ashera* ki tiyagala kele kan naga gbogo ma Yawe Yenjelé li nawa pi ḥgbani.¹⁶ Yerobowamu wì kapere nda pye konaa ma Izirayeli woolo pe punjo, a pè kapere nda pye, Yawe Yenjelé li yaa je pe na ti kala na.»

¹⁷ A Yerobowamu jɔ wì si yiri ma kari, mées saa gbɔn wa Tiriza ca. Pa wila gbɔɔn le yeyɔngɔ ki na, a pyɔ wì si ku.¹⁸ A Izirayeli woolo pè suu le. Pàa wi kunwɔ pi gbele paa yegē ḥga na Yawe Yenjelé làa ki le wa li tunmbyee, Yenjelé yɔn senre yofɔ Ahiya wi yɔn, a wìgi yo we.

Yerobowamu wi kunwɔ

¹⁹ Yerobowamu wi kapyegele sanjgala, naa malaga ḥga fuun wìla gbɔn konaa wi wunluwɔ wìla pi pye yegē ḥga na, ki kagala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.²⁰ Yerobowamu wìla pye yele nafa ma yiri shyen wa wunluwɔ pi na. Kona, a wì si ku ma taga wa wi tɛleye pe na. A wi pinambyɔ Nadabu wì si cen wa wi yɔnlɔ.

[†]14.10: 1 Wunlu 15.29.

**Zhuda tara wunlunanja
Orobowamu wi sanga**

(2 Kuro 11.5–12.15)

²¹ Salomɔ pinambyɔ Orobowamu wìla cen wunluwɔ pi na Zhuda tara ti go na. Wìla ta yele nafa shyen ma yiri nunjba mee cen wunluwɔ pi na. Yele ke ma yiri kɔlɔshyen wìla pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca ki ni, ki ca ŋga Yawe Yenjèle làa wɔ Izirayeli cengèle ke ni fuun ke sɔgɔwɔ mbaa li yee nari wa. Orobowamu nɔ pàa pye naa yinri Naama ma yiri wa Amo cенle li ni.

²² Kona, Zhuda cенle woolo pè si ŋga ki yen kapege Yawe Yenjèle li yegɛ na ki pye. Kapere nda pàa pye ma yenjaga yirige li ni, tì we kapere nda pe teleye pàa pye ti na. ²³ Poro fun pàa yarisunndo sunzara kan wa tinndiyе pe na pe yee kan, ma sinndeere titɔɔnrɔ titɔɔnrɔ yerege yerege nari gbogo, konaa ma yarisunŋgo jelé Ashera ki tiyagala kele kankan wa tinndiyе pe ni fuun pe na konaa wa tire tipiire ti nɔgo[†].

²⁴ Nambala naa jeele pàa pye na yarisunndo gbɔgsara nanjara[†] piin wa tara ti ni yere. Cengèle ŋgele Yawe Yenjèle làa purɔ ma ke yirige wa Zhuda cенle woolo pe yegɛ ke kapyere tijangara ti

ni fuun to pàa pye na fɔrgi.
²⁵ Orobowamu wi yele kaŋgurugo wolo li ni wa wunluwɔ pi na, a Ezhipiti tara wunlunanja Shishaki wì si pan ma to Zheruzalemu ca ki na. ²⁶ Wìla Yawe Yenjèle li sheri gbo[‡] yarijende ti le konaa wunlunanja wi go yarijende ti ni. Wìla ti ni fuun ti le ma kari ti ni konaa tugurɔn sigeyaara* te woro nda Salomɔ wìla gbegele ti ni fun[†].

²⁷ A wunlunanja Orobowamu wì si tugurɔn sigeyaara ta gbegele tuguyenre ni nda pàa le ti yɔnlɔ, mee ti le wunlunanja wi go kɔrsifennɛ teele pe kɛe paa ti kɔrsi, poro mbele pàa pye na wunlunanja wi go yeyɔngɔ ki kɔrsi we. ²⁸ Wunlunanja wi kaa kee wa Yawe Yenjèle li sheri gbo[‡] ki ni sanga o sanga, kɔrsifennɛ pe ma saa tugurɔn sigeyaara ti le ma pan ti ni wa. Ko puŋgo na pe mee ti le mbe sɔngɔrɔ ti ni wa kɔrsifennɛ pe go ki ni.

²⁹ Orobowamu wi kapyegele sanjgala konaa kagala ŋgele fuun wìla pye ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sɛwɛ wi ni.

³⁰ Malaga la pye Orobowamu naa Yerobowamu pe sɔgɔwɔ sanga pyew.

³¹ Ko puŋgo na, a Orobowamu wì si ku ma taga wa wi teleye pe na. A

[†]14.23: 2 Wunlu 17.9-10.

[†]14.24: Nambala jajara pyefenne pa pàa pye na ki jajara ti piin wa pe yarisunndo gbɔgɔyinre ti ni. Pa jeele pàa pye na kee ki nambala pe kɔrgɔ wa, ki wogo kìla pye yarisunndo ti ŋgasele la (Dete 23.18).

[†]14.26: 1 Wunlu 10.16-17; 2 Kuro 9.15-16.

pè suu le wa wi teleye pe tanla wa Davidi ca. Pàa pye na Orobowamu wi nò wi yinri Naama ma yiri wa Amo cenle li ni. A wi pinambyo Abiyamu wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunaña Abiyamu wi sanga

(2 Kuro 13.1-14)

15¹ Nebati pinambyo¹ Yerobowamu wi wunluwɔ pi yele ke ma yiri kɔlɔtaanri wolo li ni, a Abiyamu wì si cen wunluwɔ pi na wa Zhuda tara ti go na.² Wila yele taanri pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalem̄ ca. Wi nò pàa pye naa yinri Maaka. Maaka wìla pye Abishalɔmu[†] wo sumborombyo. ³ Kapere nda fuun wi to wìla pye faa, wila ti cenle nuŋba ti pye fun. Wi sila wi kotogo ki ni fuun ki kan Yawe Yenjèle, wi Yenjèle li yeri paa yegé ñga na wi tele Davidi wìla wi kotogo ki ni fuun ki kan li yeri we. ⁴Een fo Davidi wi kala na, Yawe Yenjèle, wi Yenjèle le, làa setirige pyɔ kan wi yeri wi cen wunluwɔ pi na wa Zheruzalem̄ ca wi yɔnlɔ, jaŋgo wunluwɔ pi koro wa wi setirige ki ni konaa Zheruzalem̄ ca ki fanŋga ta; ⁵katugu ñga ki yen ma sin Yawe Yenjèle li yegé na ko Davidi wìla pye. Senre nda fuun làa yo wi kan wi sila ta kpe ke wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni, kaawɔ Heti cenle woolo naŋa Uri wi kala lo[†].

[†]15.2: 2 Kuro 11.20.

[†]15.5: 2 Sami 11.

⁶Orobowamu wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni, malaga la pye wo naa Yerobowamu pe sɔgɔwɔ.

⁷Abiyamu wi kapegele sanŋgala konaa kagala ñgele fuun wìla pye, ke yen ma yɔnlɔgo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewe wi ni. Malaga la pye Abiyamu wo naa Yerobowamu pe sɔgɔwɔ suyi.

⁸Ko pungo na, a Abiyamu wì si ku ma taga wa wi teleye pe na; a pè suu le wa Davidi ca. A wi pinambyo Asa wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunaña Asa wi sanga

(2 Kuro 15.16--16.1)

⁹Izirayeli* tara wunlunaña Yerobowamu wi wunluwɔ pi yele nafa wolo li ni, a Asa wì si cen wunluwɔ pi na wa Zhuda tara.

¹⁰Wila yele nafa shyen ma yiri nuŋba pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalem̄ ca. Wi mama pàa pye naa yinri Maaka. Abishalɔmu sumborombyo lawi. ¹¹Ñga ki yen ma sin Yawe Yenjèle li yegé na ko Asa wìla pye, paa wi tele Davidi wi yen. ¹²Wila nambala naa jeele mbele pe maa yarisunndo gboŋsaga nanjara piin pe purɔ ma pe wɔ wa tara ti ni. Wi teleye pàa yarisunndo nda gbegele wìla ti

jɔ̄gɔ̄ mari wɔ̄ wa tara ti ni[†]. ¹³ Asa wìla wi mama Maaka wi laga yere wa wunlunaja nō censaga ki na, katugu wo la yarisunjgo jèle Ashera* ka gbegele wi yee kan. Asa wìla ki yarisunjgo ki gbɔ̄n maga jaanri, maga le ma saa ki sogo wa Sedirɔ̄n lafonjologo ki ni. ¹⁴ Eén fɔ̄ ali mbege ta Asa wìla wi kotogo ki ni fuun ki kan Yawe Yenjèle li yeri wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni, yarisunndo sunzara nda tìla pye wa tinndiyé pe na, ti sila ya kɔ̄ mbe wɔ̄ wa tara ti ni. ¹⁵ Wi to wìla yaara nda tege ti ye Yenjèle li kan konaa wo jate wìla yaara nda tege ti ye Yenjèle li kan, warifuwe, naa te konaa yaara ta yegé ni, wìla ti le ma saa ti tege wa Yawe Yenjèle li sherigo gbɔ̄gɔ̄* ki ni.

¹⁶ Malaga la pye Asa naa Izirayeli tara wunlunaja Bayesha pe sɔ̄gɔ̄wɔ̄ pe wunluwɔ̄ sanga wi ni fuun wi ni. ¹⁷ Izirayeli tara wunlunaja Bayesha wìla saa to Zhuda tara ti na malaga ni. Wìla malaga sigembogo kan ma Arama ca ki maga, jango leeble paga ka ya mbaa yinrigi nakoma mbaa yiin wa Zhuda tara wunlunaja Asa wi tara. ¹⁸ Kì pye ma, warifuwe naa te ña fuun wìla koro wa Yawe Yenjèle li sherigo gbɔ̄gɔ̄ ki yarijende tegesaga ki ni konaa wa wunluwɔ̄ go ki yarijende tegesaga ki ni, a Asa wì si wi ni fuun wi le maa kan wi legbɔ̄ɔ̄lɔ̄ pe yeri ma yo pe saa kan Beni Hadadi wi yeri. Beni

Hadadi wìla pye Héziyɔ̄n pinambyɔ̄ Tabirimo wo pinambyɔ̄. Wìla pye Siri tara ti wunlunaja ma cen wa Damasi ca. Wunlunaja Asa wìla yo pe saa pye fɔ̄: ¹⁹ «Ki yaga mi naa mborø ni we yɔ̄n finliwè* le we yee sɔ̄gɔ̄wɔ̄, paa yegé ñga na we teeble pàa yɔ̄n finliwè le pe yee sɔ̄gɔ̄wɔ̄ we. Wele, mi yen naga warifuwe ña wo naa ki te ña wi torogi ma kan yarikanga. Yɔ̄n finliwè mba pi yen mborø naa Izirayeli tara wunlunaja Bayesha wi ni ye sɔ̄gɔ̄wɔ̄, mila jaa maa jɔ̄gɔ̄, jango wi kari wi laga na na.»

²⁰ A Beni Hadadi wì si yenlè wunlunaja Asa wi senre ti na, mee wi maliŋgbɔ̄ɔnlɔ̄ teeble pele torogo, a pè saa to Izirayeli tara cara ti na. Pàa ya Iyɔ̄n ca ki ni, naa Dan ca ki ni, naa Abeli Beti Maaka ca ki ni, naa Kinereti tara ti ni fuun ti ni konaa Nefitali tara ti ni fuun ti ni. ²¹ Naa Bayesha wìla kaa ki senre ti logo, a wì si Arama ca mbogo kanga ki yaga mee saa koro wa Tiriza ca.

²² Kona, a wunlunaja Asa wì si Zhuda tara wooldo pe ni fuun pe yeri; wi sila lere wo wa yaga na wì suu yeri. Bayesha wìla pye na Arama ca mbogo ki kanni sinndeere naa tire nda ni, a wì si ti a leeble pè saa ti koli ma pan ti ni. A wunlunaja Asa wì siri le ma saa Geba ca ki kan wa Benzhamè tara konaa Mizipa ca ki ni.

²³ Asa wi kapyegele sanjgala ke ni fuun, naa wi kotogo kagala ke

[†]15.12: 2 Kuro 15.8-15.

ni fuun, naa kagala ŋgele fuun wìla pye konaa cara nda wìla kan, ki kagala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewe wi ni. Eén fɔ naa wìla kaa le, a tɔɔrɔ yama si to wi na.²⁴ A Asa wì si ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa wi teleye pe tanla, wa Davidi ca ki ni. A wi pinambyɔ Zhozafati wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Izirayeli tara wunlunaja Nadabu wi sanga

²⁵ Zhuda tara wunlunaja Asa wi wunluwɔ pi yele shyen wolo li ni, a Yerobowamu pinambyɔ Nadabu wì si cen wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. Wila yele shyen pye wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na.²⁶ Nḡa ki yen kapege Yawe Yenjèle li yeḡe na ko wìla pye. Wi to wìla tanga konɔ na na, lo wìla tanga li na maa yee kan kapege pyewe pi yeri ma ti a Izirayeli wolo pe kapege pye.²⁷ Kona, Ahiya pinambyɔ Bayesha ŋa wìla yiri wa Isakari cenle li ni, wì si yɔn le Nadabu wi na. Ma Nadabu wo naa Izirayeli wolo pe ni fuun pe ta pàa pan ma malingbɔɔnlɔ censaga kan wa Gibetɔn ca ki tanla mbege yɔn tɔn, a Bayesha wì si saa Nadabu wi gbɔn maa gbo. Gibetɔn ca kìla pye Filisiti tara fenne poro wogo.²⁸ Zhuda tara wunlunaja Asa wi wunluwɔ pi yele taanri wolo li ni ko Bayesha wìla Nadabu wi gbo, mɛɛ cen wa wi yɔnlɔ.

²⁹ Naa Bayesha wìla kaa cen wunluwɔ pi na sanga ŋa ni, a wì si Yerobowamu wi go woolo pe ni fuun pe gbo. Wi sila Yerobowamu wi go lere wa kpe yaga go na. Wìla pe ni fuun pe tɔŋɔ pew, ma yala Yawe Yenjèle làa senre nda yo li tunmbyee Ahiya ŋa wìla yiri wa Silo ca wi kan ti ni[†].³⁰ Ko la pye ma, katugu Yerobowamu wìla kapege pye ma ti a Izirayeli wolo pè kapege pye fun ma Yawe Yenjèle, Izirayeli wolo Yenjèle li nawa pi ŋgbani.

³¹ Nadabu wi kapegele sanjgala koro naa kagala ŋgele fuun wìla pye ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewe wi ni.³² Malaga la pye Asa wo naa Izirayeli tara wunlunaja Bayesha pe sɔgɔwɔ pe yinwege piliye yi ni fuun yi ni.

Izirayeli tara wunlunaja Bayesha wi sanga

³³ Zhuda tara wunlunaja Asa wi wunluwɔ pi yele taanri wolo li ni, a Ahiya pinambyɔ Bayesha wì si cen wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na wa Tiriza ca. Wila pye yele nafa ma yiri tijere wunluwɔ pi na.³⁴ Nḡa ki yen kapege Yawe Yenjèle li yeḡe na ko wìla pye. Yerobowamu wìla tanga konjgolo ŋgele na, koro wìla tanga ke na maa yee kan kapege pyewe pi yeri ma ti a Izirayeli wolo pe kapege pye.

16¹ Yawe Yenjèle làa para Hanani pinambyɔ Yehu wi

[†]15.29: 1 Wunlu 14.10.

ni ma yo wigi yo Bayesha wi kan fɔ:
² «Mɔɔ yirige mɔɔ wɔ wa taambugɔ ki ni mɔɔ tege Izirayeli*, na woolo pe yegɛ sinvɔ. Eεn fɔ mà tanga wa Yerobowamu wi konɔ li ni, ma ti a Izirayeli, na woolo pè kapege pye, mala nawa pi ñgbən pe kapere ti kala na. ³Ki kala na, mi yaa Bayesha naa wi go woolo pe kɔ pew mbe pe wɔ wa. Mi yaa wi go woolo pe pye paa yegɛ ñga na mìla Nebati pinambyɔ Yerobowamu wi go woolo pe pye we. ⁴Bayesha wi go woo ña ka ku wa ca nawa, pyɔɔnlɔ pe yaa wo ka. Ña ka ku wa yan, naayeri sannjere ti yaa wo yɔli.»

⁵ Bayesha wi kapegele sanŋgala, naa kagala ñgele wì pye konaa wi kotogo kagala ke ni, ke yen ma yɔɔnlɔgɔ wa Izirayeli wunlumbolo pe wagati kapegele sewɛ wi ni. ⁶Ko punjo na, a Bayesha wì si ku ma taga wa wi tεleye pe na, a pè suu le wa Tiriza ca. A wi pinambyɔ Ela wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔɔnlɔ.

⁷ Yawe Yenjɛle làa para yere li yɔn senre yofɔ Yehu wi ni, Hanani pinambyɔ we, ma yo wi para Bayesha naa wi go woolo pe ni pe kapere nda fuun pè pye Yawe Yenjɛle li yegɛ sɔgɔwɔ ti kala na, katugu wìla Yawe Yenjɛle li nawa pi ñgbən wi kapegele ti ni, paa Yerobowamu go woolo pe yen konaa ma Yerobowamu go woolo pe ni fuun pe tɔngɔ ma pe kɔ pew.

Izirayeli tara wunlunaŋja Ela wi sanga

⁸ Zhuda tara wunlunaŋja Asa wi wunluwɔ pi yele nafa ma yiri kɔɔŋlɔni wolo li ni, a Bayesha pinambyɔ Ela wì si cen wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. Yele shyen wìla pye wunluwɔ pi na wa Tiriza ca. ⁹Ela wi tunmbyee Zimiri ña wìla pye malaga gbɔnwotoroye pe walaga nungba go na, a wo si kaa yɔn le wi na. Pilige ka, Ela wìla pye wa Tiriza ca, wa wunluwɔ go ki kagala yegɛ wɔfɔ Ariza wi go. Wìla pye na sinmɛ woo na sinndire piin. ¹⁰A Zimiri wì si pan ma ye wa maa gbɔn maa gbo. Ki kala làa pye Zhuda tara wunlunaŋja Asa wi wunluwɔ pi yele nafa ma yiri kɔɔshyen wolo lo ni. A Zimiri wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔɔnlɔ. ¹¹Naa wìla kaa ta ma pye wunluwɔ, ma cen wa wunluwɔ pi na, a wì si Bayesha wi go woolo pe ni fuun pe gbo. Wi sila lere kpe wo yaga go na; wi sila wi sege woo nakoma wi wɔɔnlɔ wa kpe yaga go na. ¹²Senre nda Yawe Yenjɛle làa yo li yɔn senre yofɔ Yehu wi kan Bayesha wi kanŋgɔ, a wìri yo Bayesha wi kan, Zimiri wìla Bayesha wi go woolo pe ni fuun pe tɔngɔ ma yala ki senre ti ni. ¹³Ki kagala kàa pye Bayesha naa wi pinambyɔ Ela pe kapere nda fuun pàa pye to kala na konaa pàa ti a Izirayeli woolo pè kapere pye ma Yawe Yenjɛle, Izirayeli woolo Yenjɛle li nawa pi ñgbən pe

yarisunndo gbɔgɔwɔ pi ni.¹⁴ Ela wi kapegele sanŋala konaa kagala ŋgele wìla pye ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewe wi ni.

Izirayeli tara wunlunaŋa Zimiri wi sanga

¹⁵ Zhuda tara wunlunaŋa Asa wi wunluwɔ pi yele nafa ma yiri kɔlɔshyen wolo li ni, a Zimiri wì si cen wunluwɔ pi na, ma piliye kɔlɔshyen pye pi na wa Tiriza ca. Ki wagati wi ni, kila yala Izirayeli maliŋgbɔɔnlɔ pàa saa maliŋgbɔɔnlɔ censaga kan wa Gibeton ca ki tanla mbege yɔn tɔn, ko ŋga ki yen Filisiti tara fenne pe wogo. ¹⁶ Naa leeple pàa kaa koro wa maga logo ma yo Zimiri wìla yɔn le wunlunaŋa wi na maa gbo, a pè si maliŋgbɔɔnlɔ to Omiri wi tege wunluwɔ Izirayeli wooldo pe go na. ¹⁷ Kona, a Omiri wo naa maliŋgbɔɔnlɔ pe ni fuun pe ni, pè si yiri wa Gibeton ca, ma saa maliŋgbɔɔnlɔ censaga kan wa Tiriza ca ki tanla maga yɔn tɔn. ¹⁸ Naa Zimiri wìla kaa ki yan pè gberɛ mbe ca ki shɔ mbege ta sanga ŋa ni, a wì si kari ma saa ye wa wunluwɔ go ki yumbyo larawa woo wi ni, mɛɛ kasɔn le wunluwɔ go ki ni, ma pinle ma sogo go ki ni. ¹⁹ Zimiri wìla ku wi kapere to kala na, katugu ŋga kila pye kapege Yawe Yenjɛle li yegɛ na ko wìla pye. Wìla tanga wa Yerobowamu wi tulugo ki ni, maa yee kan kapege ki yeri, ko ŋga Yerobowamu wìla pye ma ti a

Izirayeli wooldo pè kapege pye we. ²⁰ Zimiri wi kapegele sanŋala konaa yɔn ŋga wìla le, ki kagala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewe wi ni.

²¹ Kona, a Izirayeli wooldo pè si kɔn shyen. Leeple pe walaga nunjba la taga Ginati pinambyɔ Tibini wi punjgo na, maa tege wunluwɔ; a walaga sanŋga ko si taga Omiri wo punjgo na. ²² Eɛn fɔ mbele pàa taga Omiri wi punjgo na poro la ya Ginati pinambyɔ Tibini wi wooldo pe ni. A Tibini wì si ku, a Omiri wo si cen wunluwɔ pi na.

Izirayeli tara wunlunaŋa Omiri wi sanga

²³ Zhuda tara wunlunaŋa Asa wi wunluwɔ pi yele nafa ma yiri ke ma yiri nunjba wolo li ni, a Omiri wì si cen wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. Wìla pye yele ke ma yiri shyen wa wunluwɔ pi na. Wìla keli ma yele kɔgɔlɔni lo pye wa Tiriza ca gben. ²⁴ A wì si saa Samari* tara yanwiga laga ka lɔ naŋa ŋa pàa pye na yinri Shemeri wi yeri warifuwe pyɔ waga kɔgɔlɔni (6 000) na. A wì si ca ka kan wa maga mege taga naga yinri Samari* ma yala yanwiga laga ki fɔ Shemeri wi mege ki ni.

²⁵ Ŋga ki yen kapege Yawe Yenjɛle li yegɛ na ko Omiri wìla pye. Wìla kapege pye ma wé mbele fuun pàa keli ma cen wunluwɔ pi na wi yegɛ pe na. ²⁶ Wìla tanga wa Nebati pinambyɔ Yerobowamu

wi konɔ li ni fuun li ni, maa yee kan kapege pyewe pi yeri, ko ŋga wìla pye ma ti a Izirayeli woolo pè kapege pye ma Yawe Yenjelé, Izirayeli woolo Yenjelé li nawa pi ŋgban pe yarisunndo gbogowá pi ni.²⁷ Omiri wi kapegele sanjgala, naa kagala ŋgele wìla pye konaa wi kotogo kagala ŋgele wìla pye, ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewe wi ni.²⁸ Ko punjo na, Omiri wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa Samari ca. A wi pinambyɔ Ashabu wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Izirayeli tara wunlunaŋa Ashabu wi sanga

²⁹ Zhuda tara wunlunaŋa Asa wi wunluwɔ pi yele nafa ma yiri ke ma yiri kɔlɔtaanri wolo li na, a Omiri pinambyɔ Ashabu wì si cen wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. Wila pye yele nafa ma yiri shyen Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca.³⁰ Iŋga ki yen kapege Yawe Yenjelé li yegé na ko Omiri pinambyɔ Ashabu wìla pye. Wì kapege kila wé mbele pàa keli ma cen wunluwɔ pi na wi yegé pe woro ti na.³¹ Nebati pinambyɔ Yerobowamu wìla kapere nda pye ti cenle nuŋba to wìla pye, eŋ fɔ ko yere suu yenle tin bere, fɔ a wì saa Sidɔn ca fenne wunlunaŋa Etibaali wi sumborombyɔ Yezabeli wi pɔri wi jɔ konaa na tunjgo piin

yarisunŋo Baali* ki kan, na fɔli ki yegé ssɔcɔwá naga gbogo.³² A wì si saraga wɔsaga* kan yarisunŋo Baali ki kan wa Samari ca, wa yarisunŋo gbogɔgo ŋga wìla kan Baali wi kan ki ni.³³ Ashabu wìla yarisunŋo jèle Ashera* ki tiyala la kan mbaa ki gbogo. Wìla kapere legere ta yegé pye naa ma Yawe Yenjelé, Izirayeli woolo Yenjelé li nawa pi ŋgban. Wi kapere tìla wé Izirayeli tara wunlumbolo mbele fuun pàa keli ma cen wunluwɔ pi na wi yegé pe woro ti na.³⁴ Ashabu wi wagati wi na, a Beteli ca fenne naja Hiyeli wì si yiri ma Zheriko ca ki kan naa. Wìla tunjgo ki nɔgɔ le pilige ŋga ni, a wi pinambyɔ koŋgbanja Abiram wì si ku. Wi yaa ca ki mbogo yeyɔngɔ kɔɔrɔ ti le pilige ŋga ni, a wi pinambyɔ punjofɔ Segubu wì si ku. Kìla pye ma yala Yawe Yenjelé li senyoro ti ni, to nda làa yo Nuni pinambyɔ Zhozuwe wi kan we[†].

Yenjelé yɔn senre yofɔ Eli wìla yo wawa yaa yere wa Izirayeli tara

17¹ Naja wà la pye wa Tishibe ca, wa Galaadi tara, pàa pye naa yinri Eli*. Pilige ka, a wì si saa wunlunaŋa Ashabu wi pye fɔ: «Yawe Yenjelé na yinwege wolo, Izirayeli* woolo Yenjelé na mi yen na tunjgo piin li kan li mege ki na, senre nda mi yen na yuun ti nda: »Yegelé ŋgele kaa paan ke ni, fɔɔngɔ se wo laga tara ti na, tisaga se si

[†]16.34: Zhozu 6.26.

pan laga tara ti na, kaawɔ mi mbe ka pan mbege yo fo ki to†.»

Eli wila saa cen wa Keriti lafogo yɔn ki na

²Ko puŋgo na, a Yawe Yenjɛle lì si para Eli wi ni ma yo fo: ³«Yiri laga ki laga ɔ̄ga ki ni, ma kari wa yɔnlɔ yirisaga kɛe yeri, ma sa lara wa Keriti lafogo ki tanla, wa Zhuriden gbaan wi yɔnlɔ yirisaga kɛe yeri. ⁴Maa lafogo tɔnmɔ pi woo. Mìgi konɔ kan kaankaanye pe yeri pe saa yaakara kaan ma yeri wa ki laga ki na.» ⁵A Eli wì si yiri ma kari ma yala Yawe Yenjɛle li senyoro ti ni. Wila saa cen wa Keriti lafogo ki yɔn na, wa Zhuriden gbaan wi yɔnlɔ yirisaga kɛe yeri. ⁶Kaankaanye pàa pye na paan na buru naa kara kaan wi yeri pinliwé naa yɔnlɔkɔgɔ. A wi nɛe lafogo tɔnmɔ pi woo. ⁷Een fo sanni sa gbɔn wagati wa ni, a lafogo tɔnmɔ pì si waga, katugu tisaga kpɛ sila pan wa tara ti ni.

Eli wila kari wa Sarepita ca naŋgunjɔ wa yeri

⁸Kona, a Yawe Yenjɛle lì si para Eli wi ni maa pye fo: ⁹«Yiri ma kari wa Sarepita ca, wa Sidɔn tara ma sa cen wa. Wele, mìgi konɔ kan naŋgunjɔ wa yeri wila ma kaan maa kaa.»

¹⁰Kì pye ma, a Eli wì si yiri ma kari wa Sarepita ca. Naa wila ka saa gbɔn wa ca ki yesaga sanga ɔ̄ni, a wì si naŋgunjɔ wa yan wi yen

na kanŋgire wulowulo. A Eli wì suu yeri maa pye fo: «Mila ma yenri, ki yaga ma sa tɔnmɔ ko na kan leyaraga ka ni, jaŋgo mbe ta mbe wɔ.» ¹¹A jèle wì si kari sa tɔnmɔ pa ko wi kan, a Eli wì suu yeri naa maa pye fo: «Mi yɛn nɔɔ yenri, ki yaga ma sa buru kɔngɔ lagaja ma pan ki ni na kan.» ¹²A jèle wì suu yɔn sogo ma yo fo: «Yawe Yenjɛle, ma Yenjɛle na yinwege wolo li mege ki na, yaakaga kpɛ woro laga, ɔ̄ga kì sɔgɔ. Een fo, muwɛ kɛe yenlɛ nuŋgba pi yɛn na yeri cɔlɔ la ni, naa sinme jenri ni sinme cɔpile la ni. Mɛe na yan mi yɛn na kanŋgire jenri wulowulo? Po mi yaa sɔngɔrɔ sa sɔgɔ mi naa na pinambyɔ wi ni we ka. Na waga to ka mbe kɔ, kona wee cen waa kunwɔ pi singi.»

¹³A Eli wì suu pye fo: «Maga ka fye. Kari ma saga pye paa yege ɔ̄ga na màga yo. Een fo keli ma sa buru wa gbegele na kan jeele ma pan wi ni na kan gbɛn. Ko puŋgo na, mɛe sa mborɔ naa ma pinambyɔ wi ni ye woo wi gbegele. ¹⁴Katugu Yawe Yenjɛle, Izirayeli woolo Yenjɛle pa lì yo yɛen fo: «Muwɛ pi se ka kɔ wa cɔlɔ li ni, sinme pi se si ka kɔ wa sinme cɔpile li ni, fo pilige ɔ̄ga ni Yawe Yenjɛle li yaa ti tisaga ki pan laga tara ti na.» ¹⁵A jèle wì si kari ma saa ki pye paa yege ɔ̄ga na Eli wila ki yo wi kan we. Jèle wo naa wi pinambyɔ wi ni, naa Eli wi ni pàa pye na yaakara taa na kaa fo ma saa gbɔn wagati titɔnlɔwɔ ni. ¹⁶Katugu muwɛ pi sila kɔ wa cɔlɔ

†17.1: Zhaki 5.17.

li ni, sinm  fun pi sila k  wa sinm  c pile li ni, ma yala Yawe Yenj le li senyoro ti ni Eli wi kan, a w gi yo we.

Eli w la na gunj  wi pinamby  wi yen maa yirige wa kunw  pi ni

¹⁷ Ki kagala ke pungo na, na gunj  ja w la Eli wi yaara w , a wi pinamby  w  si to na yaa. Wi yama p la  gban f  a wi w n n  pi yere. ¹⁸ Kona, a j le w  si Eli wi pye f : «Yenj le li lere, y ngi ki yen mi naa mbor  we s gc w ? Ki cen ma pan laga na yeri mbe pan mbe ti na kapere ti f g  mbe t n na na konaa mbe ti na pinamby  wi ku wi le?»

¹⁹ A Eli w  si suu y n sogo ma yo f : «Ma pinamby  wi kan na yeri.» A Eli w  si py  wi sh  wi n  wi k e. Wo jate w la pye na w n  sanj gazo wi yumby  ja ni, a w  si lugu ma kari py  wi ni wa wi ni, ma saa wi sinj ge wa wi sinleyaraga ki na. ²⁰ Ko pungo na, a w  si Yawe Yenj le li yenri ma yo f : «Yawe Yenj le, na Yenj le, ma mbe yenle kaselege mbe j l go wa ki na gunj  ja w lan yaara w  laga wi go wi na mboo pinamby  wi g o le?» ²¹ Kona, a Eli w  si sinle ma sanga py  wi na ma saa ta y n l  taanri, m e  Yawe Yenj le li yenri ma yo f : «Yawe Yenj le, na Yenj le, mila ma yenri, maga yaga ma yinwege w n n  pi s ng r  maa le ki pinamby  ja wi ni naa.» ²² A Yawe Yenj le l  si Eli wi yenrewe pi logo, m e  yinwege

w n c pi maa le py  wi ni, a w  si s ng r  ma pye yinwege na naa. ²³ A Eli w  si py  wi le ma yiri wi ni wa sanj gazo yumby  wi ni, ma tigi wi ni wa go nawa, maa kan wi n  wi yeri, m e  wi pye f : «Wele, ma pinamby  wi yen yinwege na.» ²⁴ Kona, a j le w  si Eli wi pye f : «Koni m gi j n f  ma yen Yenj le li lere. Yawe Yenj le li y n senre nda maa yuun ti yen kaselege.»

Eli w la kari wa wunluna  Ashabu wi yeri

18 ¹ Naa wagati tit n w  w  la kaa toro, wawa mba p la yere pi y le taanri wolo li ni, a Yawe Yenj le l  si para Eli* wi ni maa pye f : «Yiri ma kari wa Ashabu wi y ge s gc w , kona mi yaa ti tisaga ki pan laga tara ti ni.» ² A Eli w  si yiri ma kari wa Ashabu wi yeri.

Kila yala fungo k   gban wa Samari* tara f  j n ge. ³ A Ashabu w  si wunlu  go ki kagala y ge w f  Abidiyasi wi yeri, a w  pan wa wi yeri. Ma si yala Abidiyasi w la pye na f e Yawe Yenj le li y ge f  j n ge; ⁴ katugu sanga ja ni Yezabeli w la pye na Yawe Yenj le li y n senre yofenne pe t ng , Abidiyasi w la Yenj le li y n senre yofenne cenme le ma saa pe k n shy n ma pe lara waliwere ta ni lere nafa shy n ma yiri ke ke, n e  pe kaan yaakara naa t n mo ni. ⁵ A Ashabu w  si Abidiyasi wi pye f : «Yiri ma sa tara ti yanri ma toro, ma puluyo yi ni

fuun naa laforo ti ni fuun ti wele. Kana ma yaa sa yantipirige yan wa laga ka na mbaa ki kaan we shɔnye naa we sofiele worosoye pe yeri paa kaa, jango pe koro yinwege na, waga ka pe gbo jorowo na.⁶ A pè si tara ti wali pe yee kan mberi yanri mbe toro. Ashabu wìla kono la le ma kari wi ye, a Abidiyasi wì kono la yege le ma kari wi ye.»

⁷ Ma Abidiyasi wi ta wa kono wila kee, a wì si saa fo ma fili Eli wi ni. A Abidiyasi wì suu jen. A wì si to maa yege ki jiile wa tara maa gbɔgɔ, mɛɛ yo fɔ: «Na tafɔ Eli, mboror wi yeen le?»

⁸ A Eli wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, muwi. Kari ma saga yo na tafɔ Ashabu wi kan fɔ: «Wele, Eli wi yen wa.» »

⁹ A Abidiyasi wì sho fɔ: «Yinji kapege mì pye, fɔ a ma yen na mi ḥa ma tunmbyee na nii Ashabu wi kee wilan gbo?¹⁰ Yawe Yenjelé, ma Yenjelé na yinwege wolo li mègè ki na, mì wugu ma kan fɔ cenle lo la woro wa nakoma wunluwɔ tara to ta woro wa, nda na tafɔ Ashabu wii leeble tun pe sɔɔn lagaja wa. Eén fɔ, na ki woolo paga pan mbe yo fɔ pe sɔɔn yan wa pe yeri, wi ma ti ki cenle woolo nakoma ki wunluwɔ tara woolo pe ma wugu mbege naga fɔ pe sɔɔn yan wa.¹¹ Koni, a mbòro sho fɔ: «Kari ma saga yo na tafɔ wi kan fɔ: Wele, Eli wi yen wa.» ¹² Mbe sigi ta, na mi ka yiri na ma tanla fɔɔnfɔɔn ḥga na mbe kari, Yenjelé li yinne li yaa ma le mbe kari ma ni laga ḥga mii jen.

Na mi ka sɔɔn senre yo Ashabu wi kan, na wi sɔɔn yan pa wi yaa na gbo. Ma si yala mi ḥa ma tunmbyee mi maa fye Yawe Yenjelé li yege maga le wa na punwe sanga wi ni.

¹³ «Na tafɔ, sanga ḥa ni Yezabeli wìla pye na Yawe Yenjelé li yɔn senre yofenne pe kuun, ḥga mìla pye pe sila ki wogo ki yege yo ma kan wi le? Mìla Yenjelé li yɔn senre yofenne cenme le ma saa pe lara waliwege ka ni nambala nafa shyen ma yiri ke ke, na pe kaan yaakara naa tɔnmɔ ni na pe baro.¹⁴ Koni, a mbòro sho fɔ: «Kari ma saga yo ma tafɔ Ashabu wi kan fɔ: Wele, Eli wi yen wa.» Pa wi yaa na gbo.»

¹⁵ A Eli wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yenjelé na yawa pi ni fuun fɔ, naa yinwege wolo li mègè ki na, lo na mi yen na tunjgo piin li kan we, ma taga ki na fɔ nala mi jate mi yaa kari wa Ashabu wi yeri.»

Eli wìla wi yee naga Ashabu wi na

¹⁶ Kona, a Abidiyasi wì si kari ma saa Ashabu wi fili maga senre ti yege yo wi kan. A Ashabu wì si kari wa Eli wi yeri. ¹⁷ Naa Ashabu wìla kaa Eli wi yan, a wì sho fɔ: «Ma ḥa san, mboror ḥa maa jɔlɔgɔ ki waa Izirayeli* woolo pe na we!» ¹⁸ A Eli wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi ma mila jɔlɔgɔ ki waa Izirayeli woolo pe na. Eén fɔ mboror naa ma to go woolo pe ni yoro wè, katugu yè je mbaa tanri Yawe Yenjelé li ḥgasegele ke na, ma taga yarisunndo Baali*

ti na nari gbogo. ¹⁹Koni leele torogo pe sa Izirayeli woolo pe ni fuun pe yeri pe pe gbogolo wa na tanla wa Karimeli yanwiga ki na, naa yarisunŋgo Baali ki yɔn senre yofenne cenme tijere naa nafa shyen ma yiri ke (450) pe ni konaa yarisunŋgo Ashera* ki yɔn senre yofenne cenme tijere (400) pe ni, poro mbele pe maa nii wa wunlunjɔ Yezabeli wi go we..»

Eli wo naa yarisunŋgo Baali ki yɔn senre yofenne pe kala

²⁰Kona, a Ashabu wì si leele torogo Izirayeli woolo pe ni fuun pe yeri, mee yarisunŋgo Baali ki yɔn senre yofenne pe gbogolo wa Karimeli yanwiga ki na. ²¹Kona, a Eli wì si fulo wa leeple pe ni fuun pe tanla mee pe pye fɔ: «Ye yaa la yewile la kanni kanŋgɔlɔyɔ shyen yi na fɔ sa gbɔn wagati wi wiwiin? Na ki ka pye Yawe Yenŋele lo li yen Yenŋele, ye taga li na ye. Een fɔ na ki ka si pye yarisunŋgo Baali ko ki yen Yenŋele, ye taga ki na ke.» Een fɔ leeple pe sila wi yɔn sogo senpyɔ nunjba ni. ²²A Eli wì si leeple pe pye fɔ: «Mi nunjba mì koro Yawe Yenŋele li yɔn senre yof, ma si yala yarisunŋgo Baali ki yɔn senre yofenne pe yen lere cenme tijere naa nafa shyen ma yiri ke (450). ²³Ye pan napene shyen ni we kan. Baali yɔn senre yofenne pe nunjba wɔ pe yee kan, poo gbo, poo kɔɔnlɔ, poo taga wa kanŋgire ti go na mboo pye saraga*, paga ka kasɔn le ti ni. Mi fun mi yaa sanja wi le mboo

gbegelɛ mboo taga wa kanŋgire ti go na, mi se kasɔn le wa ti ni. ²⁴Ko puŋgo na, ye ye yenŋele li yenri, mi fun mi yaa Yawe Yenŋele li yenri. Na ḥa Yenŋele kaa yɔn sogo kasɔn ni, pa kona lo li yaa pye Yenŋele jenne le.»

A leeple pe ni fuun pè si Eli wi yɔn sogo ma yo: «Wège logo.»

²⁵A Eli wì si Baali yɔn senre yofenne pe pye fɔ: «Ye keli ye napɔlɔ wa wɔ yoo gbegelɛ, katugu yoro ye yen ma lege. Kona ye ye yarisunŋgo ki yenri, een fɔ yaga ka kasɔn le kanŋgire ti ni.»

²⁶A pè si napɔlɔ ḥa pàa kan pe yeri wi le maa gbegelɛ, mee yarisunŋgo Baali ki yenri maga le pinliwe pi ni fɔ ma saa gbɔn yɔnlɔfugo ki na. Pàa pye na yuun fɔ: «Baali, we yɔn sogo.» Een fɔ, pe sila magala logo, pe sila si pe yɔn sogo senpyɔ ni. Saraga wɔsaga* ḥga pàa kan, a pe nee yeni na kanni naga mari.

²⁷Naa yɔnlɔfugo kìla kaa gbɔn, a Eli wì si to na tege pe na, na yuun fɔ: «Yaa jɔrɔgi ḥgbanga, ki kaa pye Baali wi yen yenŋele we. Kana wi yen na jatere piin kala la na, nakoma wi kee yen ma yanra, nakoma wi kari ca na, nakoma wi yen na wɔnlɔ; ye daga mboo yen.»

²⁸Kona, a pe nee jɔrɔgi ḥgbanga naa ma wε, na pe yee wire ti kɔɔnlɔ pe tokobiye naa pe njaanra ti ni, ma yala pe kalege ki ni, fɔ a kasanwa pila yinrigi na fuun pe na. ²⁹Naa yɔnlɔ kìla kaa pari, a pe nee Baali wi yɔn senre yuun fɔ ma saa gbɔn

yɔnlɔkɔgɔ saraga wɔsanga wi na. Eén fɔ pe sila magala logo, pe sila pe yɔn sogo, pe sila si logo pe yeri.

³⁰Kona, a Eli wì si leeple pe ni fuun pe pye fɔ: «Ye fulo laga na tanla.» A leeple pe ni fuun pe si fulo wa wi tanla. Kona, a Eli wì si Yawe Yenjelé li saraga wɔsaga n̊ga kìla to ki gbegele naa fɔnɔgɔ. ³¹A wì si sinndeere ke ma yiri shyen le ma yala Zhakɔbu pinambiile pe cèngelé ke yɔn ki ni, ki Zhakɔbu wo Yawe Yenjelé làa ki yo wi kan ma yo fɔ: «Pe yaa lɔɔn yinri Izirayeli[†].» ³²A wì sigi sinndeere ti tege ma saraga wɔsaga ki kan Yawe Yenjelé li mege ni. Wìla wege wɔ ma saraga wɔsaga ki maga; tɔnmɔ litiri nafa ma yiri ke mbaa ya mbe ye wa ki wege ki ni. ³³A wì si kanjgire ti tagala wa saraga wɔsaga ki na, mɛɛ napɔlɔ wi kɔnlɔ maa taga wa ti go na. ³⁴Ko punjo na, a wì sho fɔ: «Ye cɔgbɔrɔ tijere yin tɔnmɔ ni yoo wo saraga sogowogo* konaa kanjgire ti na.» A pè sigi pye ma. A Eli wì sho fɔ: «Yege pye naa shyen wogo na.» A pè sigi pye ma. A wì sho naa fɔ: «Yege pye naa taanri wogo na.» A pè sigi pye ma. ³⁵Tɔnmɔ pìla wo ma fo saraga wɔsaga ki kanjgara ti lagapyew ma wege ki yin.

³⁶Naa yɔnlɔkɔgɔ saraga wɔsanga wìla kaa gbɔn, a Yenjelé yɔn senre yofɔ* Eli wì si fulo wa saraga wɔsaga ki tanla ma sho fɔ: «Yawe Yenjelé, Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakɔbu Yenjelé, ti leeple pege jen nala fɔ mborø ma yen

Yenjelé laga Izirayeli tara, fɔ muwi mi yen ma tunmbyee we, fɔ mìgi kagala n̊gele ke ni fuun ke pye ma senre to fanjga na. ³⁷Na yɔn sogo Yawe Yenjelé, na yɔn sogo, jaŋgɔ ki leeple mbele pege jen fɔ mborø ma yen Yawe Yenjelé, Yenjelé jenne le, fɔ maa jaa pe sɔngɔrɔ pe pan ma kɔrɔgɔ pe kotogo ki ni fuun ni.»

³⁸Kona, a Yawe Yenjelé li kasɔn kì si yiri wa naayeri ma tigi, ma saraga sogowogo ki sogo, naa kanjgire ti ni, naa sinndeere to naa tara ti ni konaa ma tɔnmɔ mba pìla pye wa wege ki ni pi waga. ³⁹Naa leeple pe ni fuun pàa kaa ki wogo ki yan ma, a pè si to ma pe yere ti jiile wa tara n̊ee yuun fɔ: «Yawe Yenjelé lo li yen Yenjelé le! Yawe Yenjelé lo li yen Yenjelé le!» ⁴⁰A Eli wì sho fɔ: «Ye Baali yɔn senre yofenné pe yigi na kan. Yaga ka ti lere kpe mbe fe wi shɔ pe ni.» A pè si pe yigi wi kan. A Eli wì si ti a pè kari pe ni wa Kishɔn lafogo ki yɔn na ma saa pe kɔnlɔgi wa.

Tisaga kìla pan wa tara ti ni naa

⁴¹Kona, a Eli wì si Ashabu wi pye fɔ: «Yiri maa kee ma sa li ma wɔ, katugu mi yen na tisaga ki tinme taa.» ⁴²A Ashabu wì si kari sa li mbe wɔ. Eén fɔ, a Eli wì si lugu wa Karimeli yanwiga ki go na, ma saa fɔli maa yegé ki le wa wi kannguuro ti sɔgɔwɔ, maga jiile wa tara ma Yenjelé li yenri. ⁴³A Eli wì suu tunmbyee lefɔnɔjɔ wi pye fɔ: «Kari ma sa wele wa kɔgɔje kεe ki yeri.»

[†]18.31: Zhené 32.29; 35.10; Zhozu 4.8.

A wi tunmbyee wì si kari ma saa wele wa, mèe sɔngɔrɔ ma pan ma yo fɔ: «Mi si yaraga ka yan wa.» Eli wìla wi tun ma yo wi sa wele wa fɔ ma saa ta welesaga kɔlɔshyen.⁴⁴ Welesaga kɔlɔshyen wogo ki na, a wi tunmbyee wì sho fɔ: «Na yegɛ yen kambaaga jeele la na laa yinrigi wa kɔgɔje kée yeri, li gbeme pi yen paa kendala yen.» Kona, a Eli wì suu pye fɔ: «Kari ma saga yo Ashabu wi kan fɔ wuu wotoro ña shɔn maa tilele wi gbegele wi yiri wila kee, nakoma tisaga ki yaa wi yɔn tɔn laga.»

⁴⁵ Ko punjo na, a yenjelé lì si wɔ lagapyew. A tifelége kì si yiri na gbɔɔn. A tisagbɔgɔ kà si pan fo jenjé. Ashabu wìla lugu wi wotoro ña shɔn maa tile wi na ma kari wa Zhizireyeli ca[†]. ⁴⁶ Yawe Yenjelé làa fanŋga le Eli wi ni. A wì suu kurusijara wi pɔ wa wi senne, nèe fee Ashabu wi wotoro wi yegɛ fɔ ma saa gbɔn wa Zhizireyeli ca yesaga ki na.

Eli wìla fe ma lara Yezabeli wi na

19¹ Eli* wìla kagala ñgele fuun pye konaa wìla Baali* yɔn senre yofenne* pe gbo tokobi ni yegɛ ñga na, Ashabu wìla saa ki ni fuun ki yegɛ yo Yezabeli wi kan.² A Yezabeli wì si lere tun wa Eli wi yeri wi saa pye fɔ: «Goto anme yegɛ, na mi sɔɔn gbo paa yegɛ ñga na mà Baali yɔn senre yofenne pe gbo, kona yarisunndo ti jɔlɔgɔ gbgɔgɔ wa na na.»³ A Eli wì si fyɛ fɔ jenjé, mèe

yiri ma fe mbe ta mboo yee go sho. A wì si saa gbɔn wa Berisheba ca, wa Zhuda tara, mèe wi tunmbyee lefɔnɔjɔ wi toro lema.

⁴ A Eli wo si kari wa gbinri* wi ni ma pilige nunjba tangala tanga. A wì si saa cén tipige ka nɔgɔ nèe kunwɔ pi lagajaa ma yo fɔ: «E, Yawe Yenjelé, yingɔ wo ni ki kala na lì toro li da wi na. Ma ti mbe ku teere, katugu mii mbɔnrɔ na teleye pe na.»

⁵ Ko punjo na, a wì si sinle le tipige ki nɔgɔ mèe wɔnlɔ. Le ki yɔngɔlɔ nunjba ke ni, a mèrègè* wà si pan ma jiri wi na maa yen, mèe wi pye fɔ: «Yiri ma ka.»⁶ A wì si yiri ma wele, mèe gato wa yan tegesaga wa wi go kee ki yeri konaa tɔnmɔ kugbogo ni. Ki buru cénle pe maa fɔ sinndelége ñga kì weri ko ka na. A wì si ka ma wɔ, mèe sɔngɔrɔ ma sinle.⁷ A Yawe Yenjelé li mèrègè wì si pan ma jiri naa Eli wi na ki shyen wogo na, mèe wi pye fɔ: «Yiri ma ka, katugu ma kondangala li yen ma tɔnlɔ.»⁸ A wì si yiri ma ka ma wɔ. Ki yaakara tìla fanŋga kan wi yeri. A wì si yiri ma tanga piliye nafa shyen ni, ki yɔnlɔ naa ki yembine, fɔ ma saa gbɔn wa Yenjelé li yanwiga ki na, ko ñga ki yen Horebu yanwiga ye.

Yenjelé làa li yee naga Eli wi na

⁹ Ma Eli wi ta wa Horebu yanwiga ki na, a wì si ye wa yanwiga ki wege ka ni ma wɔnlɔ wa. A Yawe Yenjelé lì si para Eli wi ni maa yewe ma

[†]18.45: Zhaki 5.18.

yo fɔ: «Eli, yiŋgi ma yen na piin lagame?»

¹⁰A Eli wì si Yenjèle li yɔn sogo ma yo fɔ: «Mì jan leele pe ni na fanŋga ki ni fuun ni, Yawe Yenjèle, Yenjèle na yawa pi ni fuun fɔ li mege ki kala na; katugu yɔn finliwé* mba màa le Izirayeli woolo pe ni, pòò jɔgɔ, mɔɔ saraga wɔsara ti jaanri, mɔɔ yɔn senre yofenne pe gbo tokobi ni, koonja pe yen naga jaa mbanla gbo fun[†].»

¹¹A Yawe Yenjèle lì si Eli wi pye fɔ: «Yiri ma sa yere wa yanwiga ki na mi ḥa Yawe Yenjèle na yege sɔgɔwɔ.» Le ki yɔngɔlɔ nungba ke ni, a Yenjèle li nee toro. A tifeliŋgbɔgɔ kà si yiri nee gbɔɔn wa yanwiga ki na, fɔ na yanwira ti walagi, na waara ti jeeñri Yawe Yenjèle li yege sɔgɔwɔ. Eén fɔ, Yawe Yenjèle li sila pye wa tifelege ki ni. Tifelege ki torongɔlɔ, a tara tì si yege, eén fɔ Yawe Yenjèle li sila pye wa tara ti yegegewe pi ni. ¹²Tara ti yegeŋjɔlɔ, a kasɔn si pan. Eén fɔ Yawe Yenjèle li sila pye wa kasɔn ki ni. Kasɔn ki torongɔlɔ, a magala jeele tanla la nee yinrigi. ¹³Naa Eli wìla kaa ki magala li logo, a wì suu yege ki fo wi derigbɔgɔ ki ni, mèe yiri ma yere wa waliwege ki yɔn na. A magala là suu pye fɔ: «Eli yiŋgi maa piin lagame?»

¹⁴A Eli wì sho fɔ: «Mì jan leele pe ni na fanŋga ki ni fuun ni Yawe Yenjèle, Yenjèle na yawa pi ni fuun fɔ li mege ki na; katugu yɔn finliwé mba màa le Izirayeli woolo pe ni, pòò jɔgɔ, mɔɔ saraga wɔsara ti jaanri, mɔɔ yɔn senre yofenne pe gbo tokobi ni, koonja pe yen naga jaa mbanla gbo fun.»

¹⁵Eén fɔ, a Yawe Yenjèle lì suu pye fɔ: «Yiri ma gbinri konɔ li le ma sɔngɔrɔ ma kari fɔ wa Damasi ca. Na maga sa ye wa, ma sa sinme kpoyi* wo Hazayeli wi na maa tege Siri tara ti wunlunajà[†]. ¹⁶Ko puŋgo na, ma sa sinme kpoyi wo Nimishi pinambyɔ Yehu wi na maa tege Izirayeli tara ti wunlunajà. Shafati pinambyɔ Elize ḥa wì yiri wa Abel Mehola ca, ma sa sinme kpoyi wo wi na fun maa tege Yenjèle yɔn senre yofɔ* ma yee yɔnɔlɔ[†]. ¹⁷Kona lere ḥa fuun ka fe mbe sho Hazayeli wi tokobi wi kɛe, Yehu wi yaa wo gbo. ḥa fuun ka fe mbe sho Yehu wi tokobi wi kɛe, Elize wi yaa wo gbo. ¹⁸Eén fɔ mi yaa lere waga kloshyen (7 000) wo yaga na yee kan laga Izirayeli tara, poro mbele pee kannguuro kan yarisunŋo Baali ki yege sɔgɔwɔ mbege gbɔgɔ, konaa mbe keyen wa ki yɔlɔgɔ mbege gbɔgɔ[†].»

^{†19.10:} Ḍrɔmu 11.3.

^{†19.15:} 2 Wunlu 8.7-13.

^{†19.16:} 2 Wunlu 9.1-6.

^{†19.18:} Ḍrɔmu 11.4.

**Eli wìla Elize wi yeri
wi pye Yenjèle yòn senre yof
wa wi yonlo**

¹⁹ Kona, a Eli wì si yiri le ki laga ki na ma kari, mee saa Shafati pinambyo Elize wi yan. Wìla pye na fali kere falinere capire ni. Nere shyenzhyen tegesaga ke ma yiri shyen tìla pye wi yeri. Wo jate wìla pye na tunjgo piin tegesaga ke ma yiri shyen woro ti ni. A Eli wì si fulo wa wi tanla maa derigbogó ki wo maga wa wi na[†]. ²⁰Kì pye ma, a Elize wì suu nere ti yaga le, ma fe Eli wi punjo na ma saa wi pye fo: «Ki yaga mbe sa keyen wa na to naa na nò pe yɔlɔgɔ mbe sara pe na, mbe si jen mbe pan mbe taga ma na.»

A Eli wì suu pye fo: «Kari ma pan, ñga mì pye ma na ki kala na.»

²¹ A Elize wì si yiri le Eli wi tanla ma kari, mee saa falinere ti shyen yigi mari gbo. A wì si falinere capire tire ti tege maga kara ti sɔgo mari kan wi woolo pe yeri, a pèri ka. Ko punjo na, a wì si yiri ma taga Eli wi na ma pye wi tunmbyee.

**Bení Hadadi naa Ashabu
pe malaga kongbanjga**

20 ¹Kona, a Siri tara wunlunaja Bení Hadadi wì suu malingbɔɔnlɔ pe ni fuun pe gbogolo. Wunlumbolo nafa ma yiri ke ma yiri shyen poro la saga wi na, naa shɔnye ni konaa malaga

gbɔ̄nwotoroye ni. A wì si kari ma saa malingbɔɔnlɔ censaga kan wa Samari* ca ki tanla maga yòn tòn.

²A wì si pitunmbolo torogo wa ca ki ni wa Izirayeli* tara wunlunaja Ashabu wi yeri ma yo pe saa pye fo: ³«Bení Hadadi wì yo fo ma warifuwe naa ma te wi yen wi woo. Ma jeele naa ma pinambiile mbele pè yòn ma we pe ni fuun na, pe yen wi woolo.»

⁴A Izirayeli wunlunaja wì suu yòn sogo ma yo fo: «Na tafɔ, senre nda mà yo tori. Mi yen ma woo naa na kée yaara ti ni fuun ti ni.»

⁵Ko punjo na, a Bení Hadadi wi pitunmbolo pè si sɔngɔrɔ ma kari ma saa Ashabu wi pye naa fo: «Bení Hadadi pa wì yo yeeen fo: «Mì pitunmbolo torogo wa ma yeri pe saga yo ma kan fo mɔɔ warifuwe, naa ma te, naa ma jeele konaa ma pinambiile pe kan na yeri. ⁶Een, goto anme yege, mi yaa na tunmbyeele pe torogo wa ma yeri. Pe yaa sɔɔn go ki san konaa ma legbɔɔlɔ pe yinre ti ni. Yaara nda fuun ti yen sɔñjgbanga woro ma yege na, pe yaa ti ni fuun ti le mbe pan ti ni na kan.»

⁷Kona, a Izirayeli tara wunlunaja wì si tara ti leleelé* pe ni fuun pe yeri ma pe pye fo: «Yoro jate yege jen ye filige ki na fo ki na ja ña wi yen na kapege jate we ni; katugu wìla leeble torogo laga na yeri ma yo mbanla jeele, naa na pinambiile pe kan wi yeri konaa

[†]19.19: Eli wìla wi derigbogó ki wo maga wa Elize wi na ko kapyege ko la pye naga nari ma yo wìla Elize wi yeri wi pye Yenjèle yòn senre yof.

na warifuwe naa na te wi ni. Mi sila je ki na.»

⁸ A lelele pe ni fuun konaa leele sanmbala pe ni fuun pè si Ashabu wi pye fɔ: «Maga ka logo wi yeri, maga ka yenle n̄ga wì yo ki na.» ⁹ Kona, a Ashabu wì si Beni Hadadi wi pitunmbolo pe pye fɔ: «Ye kari ye saga yo na tafø wunlunaja wi kan fɔ: N̄ga wila keli ma yenri, mi n̄a wi tunmbyee na yeri koŋgban̄ga ki na, mì yere ki na mbe ki ni fuun ki pye. Eén fɔ, n̄ga wì yo yɔn̄la na lo na, mi se ya ko pye.»

A Pitunmbolo pè si sɔngɔrɔ ma saa ki senre ti yegɛ yo Beni Hadadi wi kan. ¹⁰ A Beni Hadadi wì si tunŋgo torogo naa wa Ashabu wi yeri ma yo fɔ: «Samari ca na ki ka ka tɔŋgɔ, maliŋgbɔɔnlɔ mbele pe yen na puŋgo na, na ki mbogo tara tiga pe ni fuun pe kendagala ke yinyin, pa kona na yarisunndo ti jɔlɔgɔ gbɔgɔ wa na na!»

¹¹ Eén fɔ, a Izirayeli tara wunlunaja wì si pitunmbolo pe pye fɔ: «Ye saga yo wi kan fɔ lere n̄a wila kee wa malaga gbɔnsaga wo si daga mbaa wi yee sɔnni paa yegɛ n̄ga na n̄a wì yiri wa malaga gbɔnsaga na paan wi yen!»

¹² Naa Beni Hadadi wìla kaa ki senre ti logo maa ta wi yen na sinme woo wo naa wi wunlumbolo yeenle nafa ma yiri ke pe ni, wa pe paara yinre* ti ni, a wì suu maliŋgbɔɔnlɔ pe pye fɔ: «Ye yiri ye yere wa ye yeresara!» A pè si yiri ma yere ma yegɛ wa Samari ca ki yeri. ¹³ Kona,

a Yenjɛle yɔn senre yofɔ* wà si pan Izirayeli tara wunlunaja Ashabu wi kɔrɔgɔ ma yo fɔ: «Yawe Yenjɛle pa lì yo yeen fɔ: Ki maliŋgbɔɔnlɔ janwa gbɔlɔ na ma woro nali yaan? Mi yaa pe ni fuun pe le ma kεe nala. Pa kona ma yaa ki jɛn mbe yo fɔ muwi mi yen Yawe Yenjɛle le!»

¹⁴ A Ashabu wì suu yewe ma yo fɔ: «Yawe Yenjɛle li yaa pe le kεe ambo fanŋga na?»

A Yenjɛle yɔn senre yofɔ wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Pa Yawe Yenjɛle lì yo yeen fɔ: Janmaratigiye pe yaa ka lefɔnmbɔlɔ mbele wɔ, li yaa pe le kεe poro fanŋga na.»

A Ashabu wì sho naa fɔ: «Ambo wi yaa keli sa to malaga ki na?»

A Yenjɛle yɔn senre yofɔ wì sho fɔ: «Mboro wi.» ¹⁵ Kona, janmaratigiye pàa tunmbyeele lefɔnmbɔlɔ mbele wɔ, a Ashabu wì si pe jiri. Pàa pye lere cenme shyen naa nafa ma yiri ke ma yiri shyen (232). Ko puŋgo na, a wì si Izirayeli maliŋgbɔɔnlɔ pe jiri. Poro la pye lere waga kɔlɔshyen (7 000). ¹⁶ A pè si yiri mbe sa to pe na yɔn̄la funjbangɑ ki na. Kila yala Beni Hadadi naa wunlumbolo nafa ma yiri ke mbele pàa pye wi ni pe yen na sinme woo na sinndire piin wa pe paara yinre ti ni. ¹⁷ Janmaratigiye pàa tunmbyeele lefɔnmbɔlɔ mbele wɔ poro pàa keli ma saa to malaga ki na. A Beni Hadadi wì si leele pele torogo pe sa n̄ga kila piin wa ki wele. A pè si sɔngɔrɔ ma pan maga yo wi

kan fɔ: «Leele pele yen na yinrigi wa Samari ca na paan.»¹⁸ A Beni Hadadi wì sho fɔ: «Na ki ka pye paa paan mbe yeyinngé lagaja, ye pe yigi weeble yaa paan pe ni. Na ki ka si pye paa paan mbe to we na malaga ni, ye pe yigi weeble yaa paan pe ni.»

¹⁹ Ma si yala janmaratigiye pàa tunmbyeele lefɔnmbɔlɔ mbele wɔ pàa yiri wa ca ki ni. A Izirayeli malingbɔɔnlɔ pè si yiri ma taga pe na.²⁰ A pe ni fuun nungba nungba pè si saa to maliwiinle nungba nungba na ma pe gbɔn ma pe gbo. Kì kaa pye ma, a Siri tara fenné pè si fe. A Izirayeli woolo pè si taga pe na, na pe puro. Siri tara wunlunaja Beni Hadadi wì si lugu shɔn wa na ma fe ma shɔ wo naa wi shɔn lugufenne pele ni.²¹ Ki pyelɔmɔ pi na ma, Izirayeli tara wunlunaja wìla malaga gbɔn Siri tara fenné pe ni, ma pe shɔnye pe gbo, ma pe malaga gbɔnwotoroye pe jɔgo konaa ma pe ya fɔ jenjé.

Beni Hadadi naa Ashabu pe malaga shyen wogo

²² Kona, a Yenjèle yɔn senre yofɔ wà si pan wa Izirayeli tara wunlunaja Ashabu wi yeri maa pye fɔ: «Bala ma kotogo le ma yee ni, ma jatere pye jenjé, ma ñga ma yaa pye ki jen; katugu yelapanna anmè yegé Siri tara wunlunaja wi yaa pan mbe to ma na malaga ni.»

²³ Siri tara wunlunaja wi legbɔɔlɔ pè si kaa wi pye fɔ: «Izirayeli woolo pe Yenjèle li yen

yanwira yenjèle, ko ki ti pè ya we ni. Ëen fɔ koni, ye ti we sa malaga ki gbɔn pe ni wa funwa laga falafala ki ni. Pa kona we yaa ya pe ni, ki ka kaa ma kɔɔn shyen.²⁴ Ìgá ma daga mbe pye naa ki ñga: Ma wunlumbolo pe ni fuun nungba nungba pe laga wa wunluwɔ pi na, mèe teeble pele yegé tege wa pe yɔnlɔ.²⁵ Pè ya malingbɔɔnlɔ mbele ni, mboror jate, malingbɔɔnlɔ pele yegé wɔ naa legere pe yɔnlɔ, naa shɔnye ni mbele pè gbo pe yɔnlɔ konaa malaga gbɔnwotoroye ni, mbele pè jɔgo pe yɔnlɔ. Ko punjo na, we yaa sa malaga gbɔn Izirayeli woolo pe ni wa funwa laga falafala ki ni. Pa kona, we yaa ya pe ni, ki ka kaa ma kɔɔn shyen.»

A Beni Hadadi wì si logo pe yeri, ma ñga pàa yo wi kan ki pye.

²⁶ Ki yelapanna, a Beni Hadadi wì si Siri tara fenné pe jiri naa, mèe pe le ma kari wa Afèki ca ki yeri mbe sa malaga gbɔn Izirayeli woolo pe ni.²⁷ A Ashabu wì si Izirayeli woolo pe jiri fun, mèe yaakara kan pe yeri fun. Ko punjo na, a pè si kari mbe sa fili Siri tara fenné pe ni. Pàa saa pe malingbɔɔnlɔ censaga ki kan ma yegé wa Siri tara fenné pe yeri. Izirayeli woolo pàa pye jégéle paa sikanjbeleye jégéle jégéle shyen yen; ma si yala Siri tara fenné poro la tara ti yin lagapyew.

²⁸ A Yenjèle yɔn senre yofɔ wì si pan naa wa Izirayeli tara wunlunaja wi yeri, maa pye fɔ: «Pa Yawe Yenjèle lì yo yeen fɔ: Kì

kaa pye Siri tara fenne pè yo mi ḥa Yawe Yenjèle mi yen yanwira yenjèle, fo mi woro funwa laga falafala ko Yenjèle, mi yaa pe maliŋgbɔɔnlɔ janwa gbɔɔ na li ni fuun li le ye kɛɛ. Pa kona, ye yaa ki jen fo muwi mi yen Yawe Yenjèle le.»

²⁹ Maliŋgbɔɔnlɔ censaga shyen kila yere ma yɛgɛ wa ki yɛɛ yeri fo ma saa gbɔɔ piliye kɔlɔshyɛn. Pilige kɔlɔshyɛn wogo ki na, a pè si to malaga ki na. Ki pilige nuj̄ba ki ni, a Izirayeli woolo pè si maliŋgbɔɔnlɔ mbele pàa pye tɔɔrɔ na pe waga cenme (100 000) gbo Siri tara fenne pe ni. ³⁰ A Siri tara maliŋgbɔɔnlɔ sanmbala pè si fe ma kari wa Afeki ca. Eɛn fo, a ca ki mbogo kì si toori lere waga nafa ma yiri kɔlɔshyɛn (27 000) na ma pe gbo.

Ashabu wìla yon finliwe le Siri tara wunlunaja wi ni

Beni Hadadi wìla fe fun ma kari wa ca nawa, ma saa na lara yumbiile pe ni na toro[†]. ³¹ A wi tara legbɔɔlɔ pè suu pye fo: «Wele, wège logo ma yo fo Izirayeli tara wunlumbolo pe yen leeple yinriwe tafenne. Ki yaga we jatere piriwen yaripɔɔ lele we yɛɛ na, we manda pɔɔ wa we yinre ti na[†], we kari wa Izirayeli tara wunlunaja wi yeri

we saa yenri, kana wi yaa ma yaga yinwege na.»

³² A pè si jatere piriwen yaripɔɔ lele pe yɛɛ na, ma manda pɔɔ wa pe yinre ti na, mee le ma kari wa Izirayeli tara wunlunaja wi yeri, ma saa wi pye fo: «Ma kulonaja Beni Hadadi wì pan nɔɔ yenri fo maa yaga yinwege na.»

A Ashabu wì si pe yewe ma yo fo: «Wi yen yinwege na bere? Eɛn! Koni wi yaa pye na sefɔ.»

³³ A ki leeple pè sigi wele maga yan fo ki senre ti yen senjende. A pè si fyɛɛle ma senre ti shɔ wi yon na ma yo fo: «A, Beni Hadadi wi yen ma sefɔ!»

A Ashabu wì sho naa fo: «Ye saa yeri ye pan wi ni na kan.» A Beni Hadadi wì si yiri wa wi larasaga ma pan wa Ashabu wi yeri. A Ashabu wì si ti a wì lugu wa wi wunluwo wotoro ḥa shɔnye maa tilele wi ni.

³⁴ A Beni Hadadi wì sho fo: «Cara nda na to wìla shɔ ma to wi yeri mi yaa ti sɔngɔɔ ma na. Ma mbe ya sa peresara ta kan wa Damasi ca fun paa yɛgɛ ḥga na, na to wìla saa ta kan wa Samari ca we.»

A Ashabu wì sho fo: «Mi wo na, mi yaa yon finliwe* le ma ni mbɔɔn yaga maa kee.» A Ashabu wì si yon finliwe le Beni Hadadi wi ni, maa yaga a wì sɔngɔɔ ma kari.

^{†20.30:} ḥga kì yo fo: *Ma saa na lara yumbiile pe ni na toro* Eburuye senre ti ni ki mbe ya logo fo ma saa lara wa go ki logologo wa ni.

^{†20.31:} Kila pye mbe jatere piriwen yaripɔɔ ti le ko la pye naga nari fo lere wa fanjga ta ma na, a mà go sogo maa kan. Manda to na, kila pye pe mari pɔɔ kasopile pe kanmishoolo pe na, mari pɔɔ wa pe yinre ti na.

**Yenjelé yon senre yofɔ
wà la Ashabu wi jeregi**

³⁵ Pilige ka, wa Yenjelé yon senre yofenne gbogolomɔ pi ni, pe fɔrɔgɔfɔ* wà sigi yo wi fɔrɔgɔfɔ yenle wa kan fɔ: «Yawe Yenjelé lì yo mala gbɔn mala welege.» Eén fɔ, a ki naja wì si je ma yo wi soo gbɔn mboo welege. ³⁶ Kona, ña wì yo poo gbo, a wì suu nimbye wi pye fɔ: «Mà kaa je Yawe Yenjelé li senyoro ti na, na maga ka yiri na na tanla mbaa kee, jara yaa sa to ma na mbɔɔn gbo.» Naa wi nimbye wìla kaa yiri le wi tanla na kee, a jara si saa to wi na teere maa gbo.

³⁷ A ki lere nunjba wì si kari ma saa wi nimbye wa yegé yan ma suu pye fɔ: «Na gbɔn mala welege.» A wo suu gbɔn maa welege. ³⁸ Kona, a Yenjelé yon senre yofenne pe fɔrɔgɔfɔ wì suu yegé ki pɔ parisanga ni, maa yee cenlɔmɔ pi kanjga, mee kari ma saa yere wa kono na wunlunaja wi mbaa le li yon na naa singi. ³⁹ Naa wunlunaja wìla kaa na toro, a Yenjelé yon senre yofenne pe fɔrɔgɔfɔ wì suu yeri ñgbanga ma yo fɔ: «Mi ña ma tunmbyee mìla pye wa malaga gbɔnsaga. Ma we ta wa malaga ki na, a naja wà si yiri wa maliñgbɔɔnlɔ pe ni, ma pan ma kasopyɔ wa kan na yeri, mee na pye fɔ: Ta ki naja ña wi wele na kan. Na wi ka fe, mboro ma yaa kɔ ki ni wa wi yɔnlɔ nakoma ma yaa na kan warifuwe pyɔ waga taanri (3 000) ni.» ⁴⁰ Eén fɔ, mi ña ma tunmbyee,

maga ta na yegé kila pye ma wéri lagapyew, a naja wì si fe.»

A Izirayeli tara wunlunaja wì suu pye fɔ: «Mboro jate mà kiti wi kɔn ma yee na makɔ.»

⁴¹ Le ki yɔngɔlɔ nunjba ke ni, a Yenjelé yon senre yofɔ wì si parisanga ki sanga maga laga wa wi yegé ki na. A Izirayeli tara wunlunaja wì suu yan maa jen fɔ Yenjelé yon senre yofenne wo wa wi. ⁴² Kona, a wì si wunlunaja wi pye fɔ: «Pa Yawe Yenjelé lì yo yeeñ fɔ: «Naja ña mìla tege wi ye mboo tɔngɔ, màa yaga wi kari mee wi gbo. Koni mboro ma yaa ku wi yɔnlɔ, ma tara woolo pe yaa ku wi tara woolo pe yɔnlɔ.»

⁴³ Ki senre ti logonjɔlɔ, a Izirayeli tara wunlunaja wì si sɔngɔrɔ jatere piriwen naa yesanga ni ma kari wi ca, wa Samari.

Pàa Nabɔti wi gbo

21 ¹ Ki kagala ke puingo na, kala na làa pye li na: «Naja wà la pye wa Zhizireyeli ca, pàa pye naa yinri Nabɔti. Erezen* kere la pye wi yeri wa Zhizireyeli ca. Ki kere tìla pye ma mara Samari* tara wunlunaja Ashabu wi wunluwɔ go ki na.» ² Pilige ka, a Ashabu wì si Nabɔti wi pye fɔ: «Ma erezen kere ti kan na yeri, mi yaa ti pye sègè kere, katugu ti yen le na go ki tanla. Mi yaa erezen kere ta yegé kan ma yeri nda ti yɔnlɔ, nda tì yon ma wé. Na ko sɔɔn ndanla pa mi yaa ti sɔnñgo ki kan ma yeri penjara.»

Tegere tegeyaara tà la pye
vegembele (1 Wunlu 21.8)

³ Eεn fɔ: a Nabɔti wì si Ashabu wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Laga ɳga na teleye pè kan na yeri kɔrɔgɔ, Yawe Yenjɛle lilan shɔ mbe sa ko kan mboro yeri[†].»

⁴ A Ashabu wì si sɔngɔrɔ ma kari wi go jatere piriwen naa yesanga ni Zhizireyeli ca fenne naaja Nabɔti wìla senre nda yo ti kala na. Nabɔti wìla wi pye ma yo fɔ: «Na teleye pè laga ɳga kan na yeri kɔrɔgɔ, mi sege kan ma yeri.» A wì si saa sinle wa wi sinleyaraga ki na ma yege wa wa mbogo ki yeri; wi sila yaraga kpe ko ka. ⁵ A wi jɔ Yezabeli wì si pan le wi tanla, ma suu yewe ma yo fɔ: «Yinji kɔon nawa pi tanga ma na fo a mà je yaakara ti na?»

⁶ A wì suu jɔ wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi saa para Zhizireyeli ca fenne naaja Nabɔti wi ni maa pye fɔ: «Ma ɛrezen kere ti pere na yeri, nakosima na ki kɔon ndanla mi yaa ta yege kan ma yeri ti yɔnlɔ.» Eεn fɔ, a wì silan yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi sanla ɛrezen kere ti kan ma yeri.» »

⁷ Kona, a wi jɔ Yezabeli wì suu pye fɔ: «Mboro ma ma yɛn Izirayeli* tara wunlunaja we le? Yiri ma li, maa yɔgɔri. Mi jate mi yaa Zhizireyeli ca fenne naaja Nabɔti wi ɛrezen kere ti kan ma yeri.»

⁸ A Yezabeli wì si seweɛle yɔnlɔgɔ Ashabu wi mege na, mɛe Ashabu wi mege ki tegere tegeyaraga ki tagataga pe na, mɛe pe torogo Nabɔti wi ca leleɛle* naa kagala yege wɔfenne pe yeri. ⁹ Wìla ki yɔnlɔgɔ wa seweɛle pe ni ma yo fɔ: «Ye pilige ka tege yege yo lagapyew, fɔ lere pyew wi yenje le*. Ye Nabɔti wi tege ki kapyege ki yege na. ¹⁰ Ye lejagala shyen tege wi yege sɔgɔwɔ, pe baga wi na pe yo fɔ wì Yenjɛle li mege ki jɔgɔ, ma wunlunaja wi mege ki jɔgɔ. Ko punjo na, ye saa wa sinndeerɛ ni yoo gbo[†].»

¹¹ Nabɔti wi ca woolo, naa wi ca leleɛle konaa kagala yege wɔfenne pe ni, poro mbele pàa pye wi ni wa ca nuŋba ki ni, a pè sigi pye paa yege ɳga na Yezabeli wìla ki yo pe kan we. Senre nda wìla le wa seweɛle pe ni ma torogo pe kan, a pè sigi pye ma. ¹² A pè si pilige tege yenje lege ki na, mɛe Nabɔti wi tege wi pye ki gbogolomɔ pi yege. ¹³ A ki lejagala shyen pè si pan ma cen Nabɔti wi yege sɔgɔwɔ, mɛe baga wi na janwa wi yege na ma yo fɔ: «Nabɔti wì Yenjɛle li mege ki jɔgɔ, ma wunlunaja wi mege ki

[†]21.3: Levi 25.23.

[†]21.10: Levi 24.10-16.

jɔgɔ.» Kì kaa pye ma, a pè si kari wi ni wa ca ki pungo na, ma saa wi wa sinndeere ni maa gbo. ¹⁴ Ko pungo na, a pè si leeble torogo wa Yezabeli wi yeri ma yo fɔ pè Nabɔti wi wa sinndeere ni maa gbo.

¹⁵ Naa Yezabeli wìla kaa ki logo ma yo fɔ pè Nabɔti wi wa sinndeere ni maa gbo, a wì si Ashabu wi pye fɔ: «Yiri ma sa Zhizireyeli ca fenne naaja Nabɔti wi erezan kere ti le mari ta, to nda wìla je ti na ma yo wi seri pere ma yeri we; katugu Nabɔti wi woro go na, wì ku.»

¹⁶ Naa Ashabu wìla kaa ki logo ma yo Nabɔti wì ku, a wì si yiri ma kari sa Zhizireyeli ca fenne naaja Nabɔti wi erezan kere ti le mberi pye wi woro.

Eli wìla Ashabu naa Yezabeli pe jeregi

¹⁷ Kona, a Yawe Yenjèle lì si para Tishibe ca fenne naaja Eli* wi ni maa pye fɔ: ¹⁸ «Yiri ma sa Izirayeli tara wunluna ja Ashabu wi fili, wo ḥa wa Samari* ca we. Wowi ḥa yeen wa Nabɔti erezan kere ti ni, wì kari sari le mberi pye wi woro.

¹⁹ Ma saga yo wi kan fɔ mi ḥa Yawe Yenjèle pa mì yo yeen fɔ: «Wele, mà lere gbo, mèe pan naa mboo yarijende ti le mberi pye ma woro! Maga yo wi kan naa fɔ mi ḥa Yawe Yenjèle pa mì yo yeen fɔ: «Pyɔɔnlɔ pè Nabɔti wi kasanwa pi laala laga ḥga na, pe yaa kɔɔn woo pi laala le ki laga nujba ki na.»

²⁰ Naa Ashabu wìla kaa Eli* wi yan, a wì sho fɔ: «E, na mbɛnfɔ mà pan na kɔrɔgɔ lagame naa?»

A Eli wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, mì pan ma kɔrɔgɔ, katugu mòɔ yee kan kapege ki yeri ma kapege pye Yawe Yenjèle li yege sɔɔgwɔ. ²¹ Ki kala na, Yawe Yenjèle lì yo fɔ: Wele, mi yaa ti jɔlɔgɔ gbɔgɔ mbe to ma na; mbe mboroo naa ma setirige piile pe ni ye tɔngɔ mbe ye kɔ pew. Nambala mbele fuun pe yen Ashabu wi go woolo, kulolo naa leseele, mi yaa pe ni fuun pe kɔ mbe pe wɔ wa Izirayeli gbogolomɔ woolo pe ni. ²² Mi yaa ma go ki pye paa Nebati pinambyɔ Yerobowamu wi go ki yen, konaa paa Ahiya pinambyɔ Bayesha wi go ki yen, katugu màla nawa pi ḥgbani, naa mà ti Izirayeli woolo pè kapege pye we.» ²³ Yawe Yenjèle làa para fun Yezabeli wi wogo na ma yo fɔ:

«Pyɔɔnlɔ pe yaa ka Yezabeli gboo wi ka wa Zhizireyeli ca mbogo ki tanla[†]. ²⁴ Ashabu wi go lere ḥa fuun ka ku wa ca nawa, pyɔɔnlɔ pe yaa wo ka. ḥa fuun ka si ku wa wasege, naayeri sannjere ti yaa wo yɔli.»

²⁵ Lere wo wa fa yiri mboo yee kan kapege ki yeri mbaa kapege piin Yawe Yenjèle li yege na paa Ashabu wi yen. Wi jo Yezabeli wo la pye naa sunnu naa nii kapege ki ni. ²⁶ Wila katijangara pye jɛŋge, maa yee kan yarisunndo gbɔgɔwɔ pi yeri, paa yege ḥga na Amɔri cенle woolo pàa pye naga piin we; poro mbele Yawe Yenjèle làa pe purɔ ma

[†]21.23: 2 Wunlu 9.36.

pe yirige wa Izirayeli woolo pe yegē we[†].

Ashabu wìla wi yee tirige Yenjèle li yegē səgəwɔ

²⁷ Naa Ashabu wìla kaa ki senre ti logo, a wì suu yeeera yaripɔrɔ ti walagi maga naga fɔ wi jatere wì piri wi na, mee jatere piriwen yaripɔrɔ le wi yee na, ma je yaakara ti na. Wìla pye na sinlele ki jatere piriwen yaripɔrɔ ti ni konaa na yinrigi na tanri ti ni yɔɔrɔ.

²⁸ Kona, a Yawe Yenjèle li si para Tishibe ca fenne naaja Eli wi ni ma yo fɔ: ²⁹ «Ashabu wìu yee tirige na yegē səgəwɔ, mi se jɔlɔgɔ ki wa wi go woolo pe na wi yinwege sanga wo ni. Een fɔ mi yaa kaga wa pe na wi pinambyɔ wi wunluwo sanga wo ni[†].»

Ashabu wìla pye na jaa mbe sa Aramɔti ca ki shɔ mbege ta

22 ¹ Yegelé taanri koro la toro, malaga si yiri Izirayeli* woolo naa Siri tara fenne pe səgəwɔ. ² Yelé taanri wolo li ni, a Zhuda tara wunlunaja Zhozafati wì si kari wa Izirayeli tara wunlunaja Ashabu wi yeri.

³ A Izirayeli tara wunlunaja wì suu tunmbyeele pe pye fɔ: «Ndè yegē jen ma yo Aramɔti ca ñga wa Galaadi tara ki yen woro wogo? Ma sigi ta we woro na yaraga

ka piin mbege shɔ Siri tara fenne wunlunaja wi yeri.» ⁴ A wì si Zhozafati wi yewe ma yo fɔ: «Ma mbe yenle mbe pinle na ni we sa malaga gbɔn Aramɔti ca ñga wa Galaadi tara ki ni le?»

A Zhozafati wì si Izirayeli tara wunlunaja wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, mi yaa kari ma ni. Mi naa mboron ni we yen leelee nungba, na woolo poro naa ma woolo pe ni pe yen nungba, na shɔnye poro naa ma shɔnye pe ni pe yen nungba.»

⁵ Ko puŋgo na, a Zhozafati wì si Izirayeli tara wunlunaja wi pye fɔ: «Ki yaga ma Yawe Yenjèle li yewe gbɛn.»

Yenjèle yɔn senre yofɔ Mishe wìla Ashabu wi yeri

(2 Kuro 18.2-27)

⁶ Kona, a Izirayeli tara wunlunaja wì si Yenjèle yɔn senre yofenñe* pe gbogolo. Pàa pye na kee lere cenme tijere (400) yɔn ko yeri. A wì si pe yewe ma yo fɔ: «Mi daga mbe kari sa malaga gbɔn Aramɔti ca ñga wa Galaadi tara ki ni lee nakoma mii daga mbe kari?»

A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ma mbe ya mbe kari. Yawe Yenjèle li yaa pe le wunlunaja ma kεε.»

⁷ Een fɔ, a Zhozafati wì si yewe ma yo fɔ: «Naga yen ma, Yenjèle yɔn senre yofɔ* wa yegē woro laga naa ña we mbe ya sa Yawe Yenjèle li yewe wa wi yeri?»

[†]21.26: Zhene 15.16; Eki 23.23; Dete 1.17.

[†]21.29: 2 Wunlu 10.1-11.

⁸ A Izirayeli tara wunlunaja wì si Zhozafati wi yon sogo ma yo fo: «Na ja nungba wa yen wa, ja we mbe ya sa Yawe Yenjèle li yewe wa wi yeri. Eén fo wi kala li silan ndanla, katugu wila Yenjèle li yon senre yo mbe sentanra yo na kanjgolé, na sempere ma. Yimila pinambyo Mishe wowi.»

A Zhozafati wì sho fo: «Wunlunaja maga kaga yo ma.»

⁹ Kona, a Izirayeli tara wunlunaja wì suu wunluwo go tunmbyeele pe yegefó wa yeri maa pye fo: «Kari ma sa Yimila pinambyo Mishe wi yeri wi pan laga fyaw.»

¹⁰ Kila yala Izirayeli tara wunlunaja wo naa Zhuda tara wunlunaja Zhozafati wi ni pè pe wunluwo yariporó ti lele ma cencen wa pe wunluwo jónró ti na wa finliwé pyesaga ki ni, wa Samari* ca mbogo yeyóngó ki tanla. Yenjèle yon senre yofenne pe ni fuun pàa pye na Yenjèle li yon senre yuun pe yege ságewá.

¹¹ Kenaana pinambyo Sedesiysi wìla tugurón yenjèle kele gbegele wi yee kan. Wìla wunlunaja wi pye fo: «Pa Yawe Yenjèle li yo yeen fo: «Ma yaa Siri tara fenné pe gbón ki yenjèle ñgele ke ni fo mbe sa pe tóngó mbe pe kó pew.» »

¹² Yenjèle yon senre yofenne pe ni fuun pàa pye naga senre nungba ti yuun ma fun fo: «Yiri ma kari Aramoti ca ñga wa Galaadi tara ki körögó. Ma yaa ya ki ni. Yawe

Yenjèle li yaa ca ki le mboro wunlunaja ma kée.»

¹³ Pitunjó ja wila kari sa Mishe wi yeri, a wo si Mishe wi pye fo: «Wele, Yenjèle yon senre yofenne pe ni fuun pè yon wa nungba na senjende yuun wunlunaja wi kan. Ma ti ma woyoro ti pye nungba pe woro ti ni. Ma senjende yo wi kan.»

¹⁴ A Mishe wì suu yon sogo ma yo fo: «Yawe Yenjèle na yinwege wolo li mege ki na, Yawe Yenjèle ligi senre nda yo na kan, to mi yaa yari leelee pe kan.»

¹⁵ Naa Mishe wìla ka saa gbón wa wunlunaja wi na, a wunlunaja wì suu yewe ma yo fo: «Mishe, we daga mbe kari sa malaga gbón Aramoti ca ñga wa Galaadi tara ki ni lee nakoma we daga mbege yaga?»

A Mishe wì suu yon sogo ma yo fo: «Ta kee fasi! Ma yaa cew ta. Yawe Yenjèle li yaa ca ki le wunlunaja ma kée.»

¹⁶ Eén fo, a wunlunaja wì suu pye fo: «Mi daga mbege yo ma kan yosaga jori fo ma wugu, maga ka yaraga ka kpe yo na kan na kaselege ko ce ma Yawe Yenjèle li mege ki na?»

¹⁷ A Mishe wì suu yon sogo ma yo fo:

«Mì Izirayeli woolo pe yan pè jaraga wa yanwira ti na paa simbaala yen mbele kónrifò woro pe na.

Ki kala na, Yawe Yenjèle li yo fo: «Ki leelee mbele, to woro pe na.

Pe ni fuun nujgba nujgba pe
sɔngɔrɔ yeyinŋe na wa
pe yinre[†]. »

¹⁸ A Izirayeli tara wunlunaja wì si Zhozafati wi pye fɔ: «Mi sigi yo na ma kan? Wila Yenjèle li yon senre yo na kanŋgɔlɔ ti pye senjende, kaawɔ ti tipere to ce wi ma yo.»

¹⁹ Kona, a Mishe wì sho naa fɔ: «Wele, Yawe Yenjèle li senre ti logo: «Mi Yawe Yenjèle li yan lì cen wa li wunluwo jɔngɔ ki na, naayeri maliŋgbɔɔnlɔ[†] pe ni fuun pe yen ma yere li tanla, li kalige kɛe naa li kamenjɛe kɛe ki na. ²⁰ A Yawe Yenjèle lì sho fɔ: Ambɔ wi yaa kari sa Ashabu wi fanla mbe ti wi sa to Aramɔti ca ŋga wa Galaadi tara ki na, wi kɔ wa malaga ki ni?» A naayeri maliŋgbɔɔnlɔ pe ni fuun pè si pe woyoro yo, a tì yiri ti ye ti ye. ²¹ Kona, a yinne là si pan ma yere Yawe Yenjèle li yegɛ sɔgɔwɔ ma yo fɔ: «Mi yaa saa fanla.» A Yawe Yenjèle lì sili yewe ma yo fɔ: «Ma yaa ki pye mɛle?» ²² A yinne lì sho fɔ: «Mi yaa yiri mbe sa yagbogowo senre le wi Yenjèle yon senre yofenne pe ni fuun pe yon.» A Yawe Yenjèle lì sho fɔ: «A, mboro wo na, ma mbe ya mboo fanla mboo punjo. Yiri ma saga pye ma.»

²³ A Mishe wì sho naa fɔ: «Wele, koni Yawe Yenjèle lì yagbogolo yinne le ma Yenjèle yon senre yofenne mbele fuun pe yen laga

pe nawa; katugu Yawe Yenjèle lìgi kɔn maga tege mbe jɔlɔgɔ wa ma na.»

²⁴ Kona, a Kenaana pinambyɔ Sedesiysi wì si yiri ma fulo wa Mishe wi tanla maa nujgbolo li gbɔn, mɛɛ yo fɔ: «Yawe Yenjèle li yinne li wɔmɔ wɔ mɛle mi ni mɛɛ saa ye mborο ni na para?»

²⁵ A Mishe wì suu yon sogo ma yo fɔ: «Pilige ŋga ni maga kaa yiin yumbiile pe ni mbaa lara la toro kona ma yaa ki jen.»

²⁶ Kona, a Izirayeli tara wunlunaja wì si konɔ kan wi tunmbyee wa yeri ma yo fɔ: «Mishe wi le ma kari wi ni wa cafɔ Amɔ wi yeri konaa wa na pinambyɔ Zhouasi wi yeri.

²⁷ Maga yo pe kan fɔ: «Wunlunaja wì yo yege naaja ja wi le wa kaso, yaa yaakara jenri naa tɔnmɔ jenri kaan wi yeri ko ce, fɔ mbe ka sa yiri wa malaga ki na mbe sɔngɔrɔ yeyinŋe na.»

²⁸ A Mishe wì suu yon sogo ma yo fɔ: «Na maga sɔngɔrɔ mbe pan yeyinŋe na, kona Yawe Yenjèle lo ma li para na ni, a mìgi yo.» A wì sho naa fɔ: «Yoro sanmbala pyew, yege senre nda ti logo.»

Pàa Ashabu wi gbo malaga na

(2 Kuro 18.28-34)

²⁹ Kona, a Izirayeli tara wunlunaja wo naa Zhuda tara wunlunaja Zhozafati wi ni pè si yiri ma kari sa to Aramɔti ca ŋga

[†]22.17: Nɔmbu 27.17; Mati 9.36; Maki 6.34.

[†]22.19: Naayeri maliŋgbɔɔnlɔ poro pe yen Yenjèle li meregeye wele.

wa Galaadi tara ki na.³⁰ A Izirayeli tara wunlunaja wì si Zhozafati wi pye fɔ: «Mi yaa yaripɔrɔ ta yegé le mbanla cenlɔmɔ pi kanjga mbe kari wa malaga. Eén fɔ mborow na, mɔɔ wunluwɔ yaripɔrɔ ti le ma yee na.» Kona, a Izirayeli wunlunaja wì suu yee cenlɔmɔ pi kanjga ma kari wa malaga.

³¹ Ma si yala Siri tara wunlunaja wìla konɔ kan wi malaga gbɔnwotoro fevenne teele nafa ma yiri ke ma yiri shyen pe yeri ma yo fɔ: «Yaga ka to lepile nakoma legbɔɔ na, een fɔ ye sa to Izirayeli tara wunlunaja wo nunjba na.»³² Naa malaga gbɔnwotoro fevenne teele pàa kaa Zhozafati wi yan, a pè sho fɔ: «Kaselege ko na Izirayeli tara wunlunaja wowi ña we.» A pè si go gbɔn wi na mbe to wi na, a Zhozafati wì si gbele ñgbanga na sagafɔ jaa.³³ Naa malaga gbɔnwotoro fevenne teele pàa kaa ki yan Izirayeli tara wunlunaja wo ma, a pè si sɔngɔrɔ wi punjo na.³⁴ A na ja wà si kaa wanla la wɔɔ jaga ma wele. A wanla lì si saa Izirayeli tara wunlunaja wì sun wa wi malaga gbɔnderege ki yɔnrɔ filisaga ka na. A wunlunaja wì suu malaga gbɔnwotoro fevɔ wi pye fɔ: «Wotoro wi yegé kaw ma wɔ na ni laga malaga gbɔnsaga, katugu mì welegé.»

³⁵ Malaga kìla ñgbani ki pilige ki ni fɔ jenjé. Pàa Izirayeli tara wunlunaja wi yigi maa yerege wa wi malaga gbɔnwotoro wi ni,

maa yegé ki wa wa Siri tara fenné pe yeri. A wì si ku ki yɔnlɔkɔgɔ ki ni. Kasanwa pìla yiri wa wi welegesaga ki ni ma fo wa malaga gbɔnwotoro wi ni.³⁶ Ki yɔnlɔkɔgɔ ki ni, a pè si kɔnnɔ wa maga yari wa maliŋgbɔɔnɔ censaga ma yo fɔ: «Lere nunjba nunjba pyew wila kee wi ca, wila kee wi tara.»

³⁷ Pa Izirayeli wunlunaja wìla ku yeen. A pè si pan wi gboo wi ni wa Samari ca, maa le wa.³⁸ Naa pàa ka saa na malaga gbɔnwotoro wi jogo wa Samari ca lambaaga ki ni, a pyɔɔnɔ pè si pan na Ashabu wi kasanwa pi laala. Nanjaala pèle la pye na wunru wa ki tɔnmɔ pi ni. Ki kagala kàa pye paa yegé ñga na Yawe Yenjelè làa ki yo we†.

³⁹ Ashabu wi kapegele sanjgala, naa kagala ñgele fuun wìla pye, naa go ñga wìla kan solo ñgangala ni konaa cara nda fuun wìla kan, ki kagala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewɛ wi ni.⁴⁰ Ashabu wìla ku ma taga wa wi teleye pe na. A wi pinambyɔ Ahaziya wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunaja Zhozafati wi sanga

(2 Kuro 20.31--21.1)

⁴¹ Izirayeli tara wunlunaja Ashabu wi wunluwɔ pi yele tijere wolo li ni, a Asa pinambyɔ Zhozafati wì si cen wunluwɔ pi na wa Zhuda tara.⁴² Zhozafati

†22.38: 1 Wunlu 21.19.

wìla cen wunluwɔ pi na maga ta wì ta yele nafa ma yiri ke ma yiri kaŋgurugo. Wìla pye yele nafa ma yiri kaŋgurugo wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Pàa pye naa nɔ wi yinri Azuba, naa nɔ wi to wi yinri Shilishi[†].

⁴³Wi to Asa wìla tanga konɔ na na, lo wìla tanga li na, wi sila ke mbe wɔ wa li ni. Kala na li yen ma sin Yawe Yenjèle li yegé na lo wìla pye na piin. ⁴⁴Konaa ki ni fuun sunzara nda tìla pye wa tinndiyé pe na, ti sila kɔ wa tara ti ni. Leele pàa pye na saara* ti woo konaa na wusuna nuwɔ taan* yaara ti sori bere wa sunzara nda wa tinndiyé pe na ti na. ⁴⁵Zhozafati wìla pye yeyinjge na Izirayeli tara wunlunaja wi ni.

⁴⁶Zhozafati wi kapegele sanŋgala, naa kotogo kagala ŋgele wìla pye wa wi kapegele ke ni konaa malaga ŋga wìla gbɔn, ki kagala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapegele sewɛ wi ni. ⁴⁷Leele mbele pàa pye na yarisunndo gbɔgɔsara nanjara piin, poro mbele pàa koro wa tara ti ni maga le wi to Asa wi wagati wi na, wìla pe ni fuun pe yirige wa tara ti ni.

⁴⁸Wunlunaja sila pye wa Edɔmu tara. Eén fɔ, Zhozafati wi legbɔ wo wawi wìla tege wa ki tara ti go na.

⁴⁹Zhozafati wìla Tarisisi ca tɔnmɔkɔrɔ tugbɔrɔ ta gbegele jaŋgo mbaa kee ti ni mbe saa

te lagajaa wa Ofiri tara. Eén fɔ ki tangala li sila ka yiri, katugu tìla saa jɔgɔ wa Eziyon Geberi ca. ⁵⁰Kona, a Ashabu wi pinambyɔ Ahaziya wì si Zhozafati wi pye fɔ: «Ki yaga na tunmbyeele poro naa ma woolo pe ni, pe pinlè pe kari tɔnmɔkɔrɔ ti na.» Eén fɔ, a Zhozafati wì si je. ⁵¹Ko punjo na, a Zhozafati wì si ku ma taga wa wi teleye pe na, a pè suu le wa pe tanla, wa wi tele Davidi wi ca. A wi pinambyɔ Yoramu wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlo.

Izirayeli tara wunlunaja Ahaziya wi sanga

⁵²Ashabu pinambyɔ Ahaziya wìla cen wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca; kila yala Zhuda tara wunlunaja Zhozafati wì ta yele ke ma yiri kɔlɔshyen wa wunluwɔ pi na. Yele shyen wìla pye wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. ⁵³Ng̊a ki yen kapege Yawe Yenjèle li yegé na ko wìla pye. Wi to naa wi nɔ pàa tanga konɔ na na lo wìla tanga li na, konaa ma tanga wa Nebati pinambyɔ Yerobowamu wi wolo li na, wo ḥa wìla ti a Izirayeli woolo pè kapege pye we. ⁵⁴Wìla tunjgo pye yarisunŋgo Baali* ki kan, na fɔli ki yegé sɔgɔwɔ naga gbogo, ma Yawe Yenjèle, Izirayeli woolo Yenjèle li nawa pi ŋgban paa yegé ng̊a na wi to wìla ki pye we.

[†]22.42: 2 Kuro 20.31.